

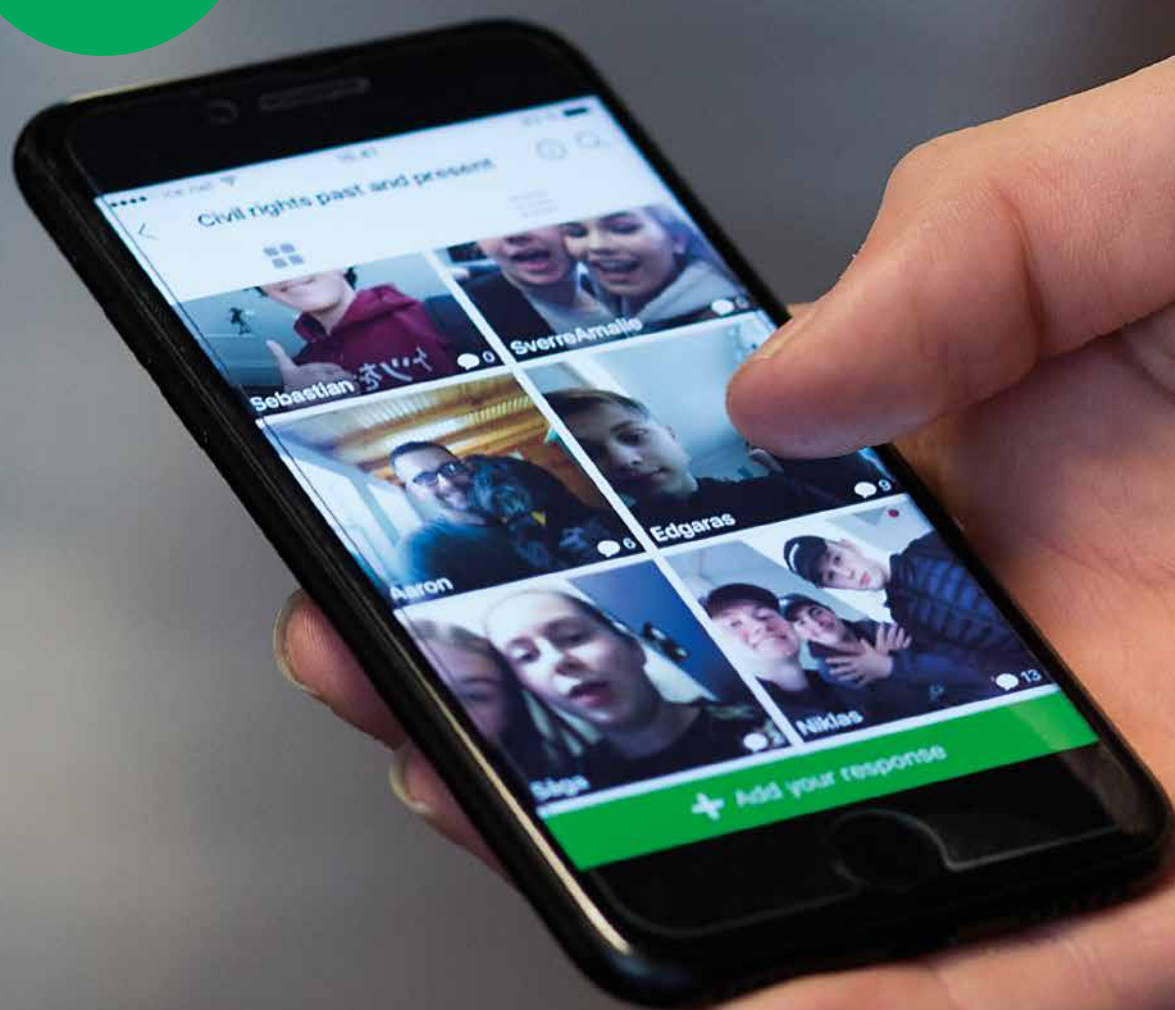
● **Min favorittlærer** | 20 Skuespilleren takker tysklæreren ● **Aktuelt** | 24 Internasjonal offentlig skole
● **Portrett** | 30 Frank Aarebrot ● **Frisonen** | 35 Sykkelpasjonisten

UTDANNING

11

6. JUNI 2017

utdanningsnytt.no

Digiskolen

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törnngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad (perm.)
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Hans Skjong
Journalist
hs@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

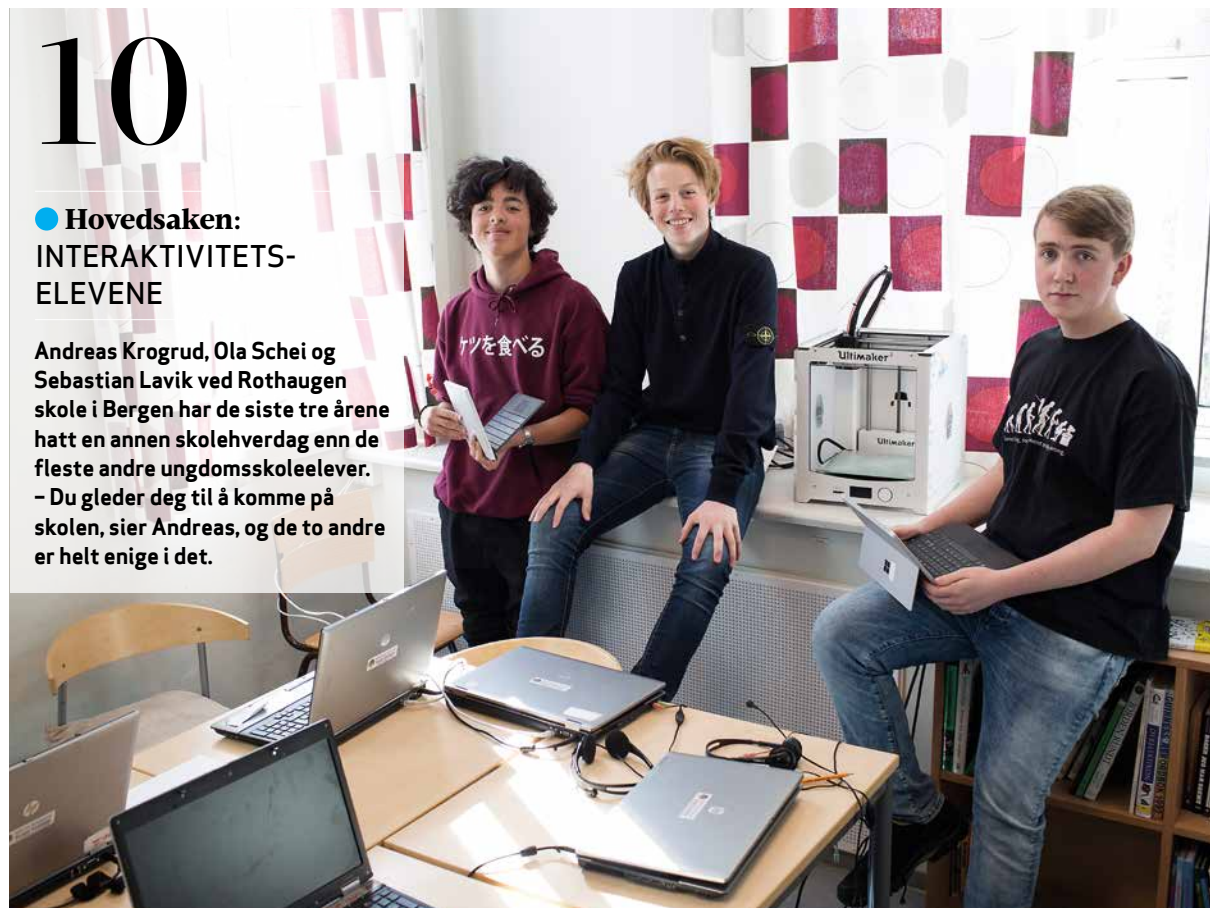
Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

Innhold

10

● Hovedsaken: INTERAKTIVITETS- ELEVENE

Andreas Krogrud, Ola Schei og Sebastian Lavik ved Rothaugen skole i Bergen har de siste tre årene hatt en annen skolehverdag enn de fleste andre ungdomsskoleelever. – Du gleder deg til å komme på skolen, sier Andreas, og de to andre er helt enige i det.

● Frisonen 35

– Den store drømmen er en sykkel fra før 1900. Den eldste jeg har i dag, er fra 1915, sier sykkelentusiasten og læreren Johannes Ødegård.

Innhold

Aktuelt	4	Frisonen	35
Aktuelt navn	9	Aktuell bok	36
Hovedsaken	10	Innspill	38
Kort og godt	18	Debutt	44
Ut i verden	19	Kronikk	50
Min favorittlærer	20	Kurs	54
Reportasje	22	Lov og rett	55
Aktuelt	24	Fra forbundet	56
Portrettet	30		
Friminutt	34		

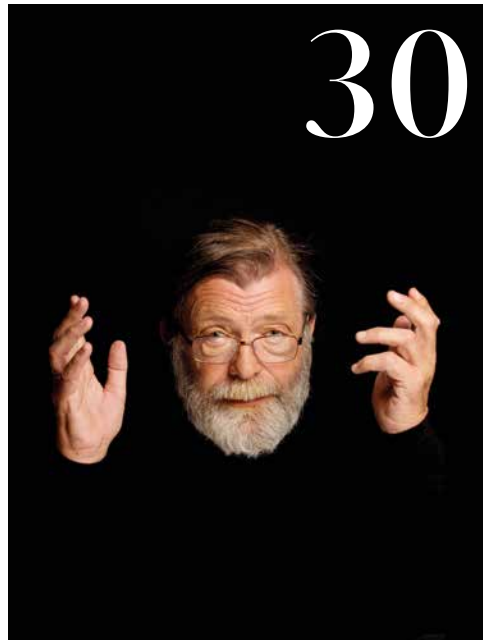

● Min favorittlærer

Da Per Kjerstad kom inn på Teaterhøgskolen, var det favorittlæreren fra Narvik videregående skole, Wigdis Aune Strømsnes, han ringte aller først.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Portrett

Selv om Frank Aarebrot formelt er gått av pensjon, er kalenderen full av oppdrag.

På tavla

«Kroppsklemma» er rystende lesning om kroppsfikserte barn og unge, skriver John Roald Pettersen om Kari Løvendahl Mogstads bok.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2016: 163.911
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen. PFUs adresse er Rådhusgt. 17, Pb 46 Sentrum, 0101 Oslo Telefon 22 40 50 40.

Forsidebildet

Elever ved Rothaugen skole i Bergen kommuniserer med en klasse i USA om menneskerettigheter.

Foto: Silje Katrine Robinson

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Utdanning bare som e-blad

Denne utgaven av Utdanning utgis bare som e-blad, den kommer ikke i trykt utgave som normalt. Dette gjør vi for å teste ut hvordan interessen er for å lese bladet digitalt. Hvor mange vil åpne denne utgaven av Utdanning og lese det fra perm til perm, selv om det bare utgis digitalt? Bladet er nøyaktig det samme som tidligere, med det samme varierte innholdet og den samme utformingen som det ville hatt som papirblad. Det går også fint an å bla i det, nesten som i et vanlig blad. Vanene sitter likevel ganske hardt i de fleste av oss, og fagbladet og medlemsbladet Utdanning skal leses hjemme i sofakroken, eventuelt på jobben. Slik har det vært og slik skal det fortsatt være.

Vi har de siste årene sett at opplagstallene for de fleste papiravisene og for mange blader og magasiner, har falt som en stein. Sitter du på et tog, en buss eller en trikk, ser du nesten ingen som leser aviser lenger. Bladlesere er det noen flere av, og bøkene leser vi fortsatt hovedsakelig på papir. Mediebransjen har vært gjennom noen svært tøffe år med store kutt i både annonse- og abonnementsinntekter, og nedbemanningsrundene har kommet på rekke og rad. Det siste året har det begynt å se noe lysere ut igjen, ikke minst fordi langt flere nå er villige til å betale for digitalt innhold. Amedia, som utgir de fleste lokalavisene her i landet, hadde opplagsvekst for 48 av sine 62 aviser i 2016. Det var de digitale abonnentene som stort sett sto for økningen. Dagbladet, som ble opplagsvinneren i fjor, opplevde akkurat det samme.

Utdanning utgis av Utdanningsforbundet. Inntektene kommer fra både annonsørene og fra medlemmene og abonnentene. Vi har også opplevd en kraftig nedgang i annonseinntektene de siste tre-fire årene, men har samtidig klart å kutte utgiftene tilsvarende. Det har blant annet skjedd ved at drøyt 40.000 av medlemmene har valgt å motta Utdanning som e-blad i stedet for papirblad. I år ser vi at annonseinntektene øker litt igjen, men det er for tidlig å slå fast at trenden helt har snudd. I en stor leserundersøkelse vi gjorde for noen måneder siden, kom det fram at seks av ti fortsatt foretrekker å lese Utdanning på papir. Langt færre vil ha det som e-blad, mens noen vil ha det både som papir- og e-blad.

Uansett blir bladet oppfattet som både troverdig og faglig relevant, og tre av fire sier i undersøkelsen at de er tilfredse med bladet. Vi er svært spente på hvordan denne e-blad-utgaven vil bli mottatt hos våre 209.000 lesere, og vi vil gjerne ha tilbakemeldinger fra dere i tiden som kommer. Resten av 2017 vil Utdanning komme ut som normalt, både på papir og digitalt. Nettutgaven vår, utdanningsnytt.no, har hatt rekordbesøk de siste månedene. Totalt sett har Utdanning aldri hatt flere lesere enn det vi har nå. Det setter vi stor pris på.

Knut Hovland

Mener de overkjøres av gigantene

Flere barnehageeiere mener de små aktørene ble overkjørt av de store konsernene på landsmøtet til Private Barnehagers Landsforbund 29.-30. mai.

TEKST Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

PBL har 1950 medlemmer. Om lag 64 prosent av disse er enkeltstående barnehager. Men i etterkant av landsmøtet murrer flere av de små eierne over at de store konsernene hadde altfor mye makt under stemmegivingen.

– På landsmøtet til PBL var det 10 større virksomheter og konsern som alene representerte over 50 prosent av stemmene. Dette er en demokratisk

utfordring. Landsmøtet blir dermed ikke representativt for den mangfoldige medlemsmassen som PBL består av, sier Bente Seierstad, daglig leder i Trollsteinen barnehage SA i Larvik til Utdanning.

Royne K. Berget, daglig leder i Smedåshusen barnehage SA i Rygge kommune i Østfold, kommer med hardere skyts: – Alt er rigget for at de store aktørene skal styre sektoren i den retningen lom-meboka styrer, sier han.

Gikk imot forslag om lov om bemanningsnorm
Bjarte Nord, styreleder i Pioner barnehager, sier inntrykket etter landsmøtet er en følelse av at PBL er styrt av noen få.

– PBL har en utfordring for å sørge for at de mindre, enkeltstående barnehagene blir hørt, sier Nord, styreleder for tre barnehager i Oslo, Os og Askøy kommune.

Nord fremmet et forslag på møtet om at PBL skal vedta å jobbe for en bemanningsnorm på seks barn per ansatt.

– Det er forutsatt at finansieringen er på plass, med øremerkede tilskudd og nasjonale satser. Du kan ikke ha en slik bemanningsnorm med dagens finansieringsmodell, hvor det er så ulike tilskudd fra kommune til kommune, sier Nord.

Men forslaget ble nedstemt.

Royne K. Berget mener mye tyder på at flere private aktører ikke vil ha en lov om antall barn per ansatt.

– Da minsker handlingsrommet til å tjene penger på driften, sier Berget.

Han mener en ny finansieringsmodell, kombinert med en lov om maks antall barn per ansatt, ville løst mange utfordringer i barnehagesektoren.

Læringsverkstedet kraftig overrepresentert

Læringsverkstedet AS hadde om lag 18 prosent av stemmene på PBL-landsmøtet, men bare 9 prosent av medlemsmassen i PBL.

– Hva tenker du om det, daglig leder i Læringsverkstedet, Hans Jacob Sundby?

– Prinsipielt er jeg en klar tilhenger av en demokratisk prosess. Jeg har alltid vært en talsperson for at alle de private barnehagene står sammen og jobber for den gode barnehagen. Samtidig er det også opp til de enkeltstående barnehagene å møte på landsmøtet, sier Sundby.

Han tror ikke det er motstridende interesser mellom de store barnehagekjedene og de enkeltstående barnehagene.

– Jeg var nettopp i et møte med en person fra et enkeltstående selskap. Min erfaring er at når vi blir kjent med hverandre, ser vi at både store og små aktører ønsker å jobbe for gode barnehager, sier Sundby.

Hans Jacob Sundby, daglig leder i Læringsverkstedet, tror ikke det er motstridende interesser mellom store barnehagekjeder og enkeltstående barnehager.

ARKIVFOTO JØRGEN JELSTAD

Ikke kjent med motstand mot bemanningsnorm

Sundby er heller ikke kjent med at de store aktørene har en dialog om å være imot en lov om bemanning.

– Slike samtaler eller slikt samarbeid forekommer ikke, etter det jeg er kjent med. Vi ønsker finansiering med øremerkede midler. Vi driver i 80 kommuner, og vi ser opp mot 40 prosent forskjell mellom høyeste og laveste tilskudd fra kommune til kommune, sier Sundby.

Styreleder i PBL, Eirik Husby, sier at store og små eiere, eller barnehager med ulike eierformer, er enige i mange saker.

Han forklarer hvorfor Nords forslag ble nedstemt.

– Jeg antar at landsmøtet synes at spørsmålet om bemanningsnorm var godt ivare tatt i forslaget til strategiplanen. Her sier vi blant annet at PBL vil få på plass et finansieringssystem som dekker kostnadene til nasjonal pedagog- og bemannings-tetthet, sier han.

● Arbeidsliv

● PBL-oppgjøret

Akasia-streiken er over. Utdanningsforbundet fikk gjennomslag for pensjonskravene sine. Bildet er fra et streikemøte i Bergen 11. mai. FOTO MARIANNE RUUD

Streiken er slutt

Streiken i Akasia-barnehagene i Bergen er over. Partene er enige om å opprette en ytelsespensjonsordning i tillegg til dagens innskuddspensjonsordning.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

– Vi er svært fornøyd med å ha fått gjennomslag for en ytelsesordning som er lik for kvinner og menn, som varer livet ut og er forutsigbar, uttaler nestleder Terje Skyvulstad i Utdanningsforbundet til forbundets nettsider.

– Vi er fornøyd med at vi med meklerens hjelp har kommet til en løsning slik at streiken i Akasia nå er avsluttet, sier administrerende direktør Anne-Kari Bratten i arbeidsgiverforeningen Spekter.

Barnehagestreiken startet 5. mai. Totalt har 357 medlemmer streiket. Alle 20 barnehager i sel-skapet var tatt ut i streik. Nesten 1200 barn har manglet et fullverdig barnehagetilbud i perioden, ifølge NTB.

Partene er enige om en ytelsespensjonsordning i tillegg til dagens innskuddspensjonsordning. De ansatte skal selv få velge ordningen de ønsker. Streiken har omfattet medlemmer i Fagforbundet, Utdanningsforbundet, Delta, Lederne og FO.

Partene er også enige om lønnsoppgjøret for 2016 og 2017 i tråd med resultatet i arbeidslivet for øvrig. To rettssaker i arbeidsretten og tingretten blir dermed ikke noe av, ifølge NTB.

– Fire uker med streik har vært krevende, men

blant de streikende har det vært god stemning, sier hovedtillitsvalgt Odd Arild Viste i Utdanningsforbundet Bergen til Utdanning.

– Hvordan har foreldre reagert?

– Vårt inntrykk er at streiken hadde bred støtte blant foreldrene, sier Viste.

– Hvordan er resultatet mottatt?

– Det er det for tidlig å si noe om. 8. juni legges resultatet fram i et møte for de barnehage-ansatte. Der kan man også stille spørsmål.

– Er dere glad for at streiken er over?

– Ja, absolutt. Nå kan førskolebarna få en fin avslutning før sommerferien.

● Lærerutdanning

Vil ha tettere bånd mellom barnehage, skole og utdanning

6. juni la kunnskapsministeren frem en ny nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene. Bedre samarbeid mellom skoler og lærerutdanninger, barnehager og barnehagelærere-

Enighet om 2,4 prosent

Lønnsoppgjøret endte med samme lønnsramme som for kommunalt ansatte.

TEKST Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

Utdanningsforbundet, Delta og Fagforbundet forhandlet med Private barnehagers landsforbund i Bodø 23. mai. Partene ble enige etter bare to timer.

I kommunesektoren (KS) endte årets oppgjør med en ramme på om lag 2,4 prosent. Det er den samme økonomiske rammen som nå er avtalt i PBL.

– PBL har imøtekommet våre krav, og vi er godt fornøyd med oppgjøret totalt sett, uttaler Utdanningsforbundets forhandlingsleder, nestleder Terje Skyvulstad til forbundets nettsider.

Han trekker fram at man nå har klart å løfte styrer i de minste barnehagene, samtidig som alle får en konkurransedyktig lønnsøkning.

Lønnsøkningen ligger fra 7000 kroner til 16.300 kroner for Utdanningsforbundets medlemmer, og gjelder fra 1.5.2017, ifølge forbundet. Siden dette var et mellomoppgjør, ble det bare forhandlet om lønn.

Administrerende direktør i PBL, Arild M. Olsen, er fornøyd med mellomoppgjørets profil, hvor en del av potten går til kompetanseheving av de ansatte i barnehagene.

– Det ivaretar godt våre ønsker om å styrke kompetansen til de ansatte. Vi mener det er viktig at folk tilegner seg ny kompetanse, sier Olsen til Utdanning.

utdanninger er ett av fire mål i strategien, ifølge kd.dep.no. Regjeringen følger i første omgang opp ved å bevilge 44,5 millioner kroner til utvikling av partnerskap i grunnskolelærerutdanningene i 2017.

Media

Prisdryss over Utdanning

Utdanning ble
1. juni kåret til
Årets fagblad 2017.
F.v.: Kari Oliv Vedvik,
Harald F. Wollebæk,
Knut Hovland, Paal
Svendsen, Sonja
Holterman, Ylva
Törngren og Jørgen
Jelstad.

FOTO AUDUN BRAASTAD/
NTB SCANPIX

Under Fagpressens årlige prisutdeling fikk nettsiden utdanningsnytt.no hederlig omtale, journalist Sonja Holterman vant graveprisen for arbeidet med overgrep i barnehage og skole, mens bladet som helhet vant hovedprisen Årets fagblad.

TEKST Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

– Vi har sett at dere publiserer viktige nyheter på nett, hele uka, sa juryleder Kjersti Løken Stavrum da hun overrakte Fagpresseprisen 2017 til redaktør Knut Hovland.

Hovland sa det er utrolig hyggelig å få to så gjeve fagpressepriser pluss hederlig omtale av utdanningsnytt.no i kategorien utvikling.

– Vi har jobbet hardt og målbevisst for å komme dit vi er i dag, med vekt på god og seriøs journalistikk og viktige historier. Stor takk til alle våre dyktige medarbeidere og til Utdanningsforbundet for våre gode rammevilkår, sa Hovland.

På nett og papir har mediet over 200.000 leserne.

Juryen pekte videre på at salg og inntekter også er svært viktig.

– Vårt samfunn, som trenger mer journalistikk enn det vi har i dag, vil ha godt av at fagpressen gjør seg gjeldende ut over sine egne rekker. Det gjør dette mediet, sa Løken Stavrum.

Juryen har merket seg at Utdanning

tiltrekker seg «dyktige, ambisiøse journalister som ønsker å bidra til å gjøre målgruppen litt klokere».

– Det er viktig, for det dere skriver om angår også de sårbare små, som er så avhengig av at voksne rundt dem er kloke og ønsker å sikre dem en god fremtid, sa jurylederen.

– Svake punkter i samfunnets evne til å ta tak i overgrepene

Utdanningsjournalist Sonja Holterman vant Fagpressens gravepris for flere saker om overgrep i barnehage og skole, blant annet i Utdanning 21/2016 om læreren i Tysvær som misbrukte elever i 35 år.

Jurylederen sa at det originale ved arbeidet er kombinasjonen av innsikt og oversikt.

– Holterman gikk mange runder for å få viktige kilder i tale, kilder som enten kan kritiseres for sin rolle i saken eller som selv er utsatt for overgrep. Journalistens tålmodighet og respektfulle tilnærming har fått folk i tale som man ikke skulle ha trodd ville bidra. Blant annet overgripe-

ren selv, heter det i juryens begrunnelse.

– Å få gravepris er stor stas. Jeg er stolt av arbeidet hele redaksjonen, fotografen og researcheren gjorde. Og jeg er veldig imponert over Fredrik som orket å fortelle om overgrepene han ble utsatt for. Jeg er takknemlig over å ha fått jobbe så lenge med en sak, sa Holterman.

Heder og rekord for nettsiden

Utdanningsnytt.no fikk hederlig omtale i kategorien for utvikling. Nettstedet økte trafikken med 86 prosent fra 2015 til 2016, blant annet gjennom å publisere både daglige nyheter og debatt, men også stoff fra Utdanningsforbundets fem blader: Første steg, Bedre skole, Utdanning, Yrke og Spesialpedagogikk.

Nettstedet hadde i snitt per måned i 2016 69.000 unike brukere. Månedssnittet hittil i 2017 er 119.000 unike brukere, i mai 141.000 unike brukere.

I juryen satt også Morten Løberg, Nina Thorvaldsen, Siri Gedde-Dahl, Reidun Kjelling Nybø, Sjur Frimand-Anda og Tormod Haugstad.

MEST LEST:

- Vidaregåande-lærarar blir overvaktige
- Ordforslag skal hjelpe ordblinde på skriveprøver
- – Alt er rigget for at de store barnehage-aktørene skal styre sektoren i den retningen lommeboka styrer
- Frykter dårligere barnehage-tilbud til Adrian
- Tre ting verdt å ta vare på i barnehagen
- Ingen spesifikke retningslinjer når terrorer rammer på skoletur

**Gikk du
glipp av
denne?**

Overgrep i skole og barnehage

En lærer misbrukte gutter i over 35 år uten å bli stoppet. Han er ikke alene. I løpet av de seks siste årene er 74 ansatte i norske skoler og barnehager blitt dømt, tiltalt eller siktet for overgrep mot minst 250 barn.

**Utdanningsnytt.no/
overgrep**

● Videregående skole

Færre elever
faller fra videre-
gåendeløpet.
ARKIVFOTO ERIK M. SUNDT

Flere fullfører

Andelen elever som fullfører videregående innen fem år, har økt til 73 prosent i løpet av de siste årene.

TEKST Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

Nesten 65.000 elever startet sin videregående opplæring første gang høsten 2011. Fem år senere hadde 73 prosent av disse elevene fullført og oppnådd studie- eller yrkeskompetanse. Dette er en økning på over 3 prosentpoeng sammenlignet med det første kullet som begynte i videregående etter innføringen av Kunnskapsløftet i 2006, viser tall fra Statistisk sentralbyrå, ifølge NTB.

– Frafall i skolen er en av våre største utfordringer. Jo flere som fullfører videregående skole, jo færre risikerer vi at havner på Nav. Derfor er dette gode nyheter både for den enkelte elev og for Norge, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) ifølge departementets nettsider.

Kvinner gjennomfører i noe større grad enn menn. 78 prosent av de 31.385 kvinnelige elevene besto videregående

skole i løpet av fem år. Blant de mannlige elevene gjennomførte 68 prosent videregående skole i løpet av fem år.

Finnmark er fortsatt fylket med lavest andel elever som fullfører med studie- og yrkeskompetanse, men gapet til de andre fylkene minker. Av dem som startet på videregående i 2006, hadde knapt 50 prosent av elevene i Finnmark fullført studie- eller yrkeskompetanse fem år senere, rundt 20 prosentpoeng lavere enn i landet samlet sett. For 2011-kullet i Finnmark hadde andelen gått opp til over 64 prosent.

– Regjeringen har i hele perioden jobbet målrettet for å hindre frafall. Innsatsen har gitt resultater. Vi ser nå at det jobbes mer systematisk i fylkene for å få flere elever til å fullføre, og skolene rapporterer at de i langt større grad enn før jobber for at alle kan bestå videregående opplæring, sier Røe Isaksen.

– Uro blant en del lærere

– Det er all grunn til å være fornøyd med at statistikken viser at flere elever gjennomfører og består videregående opplæring, sier Thom Jambak i Utdanningsforbundets sentralstyre.

Han tror ikke det er en enkelt årsak til at statistikken nå viser bedre tall, men skulle gjerne visst om summen av nasjonale satsinger, som for eksempel Gnist, kan være årsaken.

– På den annen side er det uro blant en del lærere i videregående som forteller oss at det er et høyt press på gjennomføring og stykkprisfinansiering. Derfor føler mange lærere seg presset til å sette en karakter, på tross av at de ikke har grunnlag for det. Om det skjer i et slikt omfang at det virker inn på frafallsstatistikken, vet vi ikke, sier Jambak.

● Dysleksi

Ordforslag skal hjelpe dyslektikere

Nå får danske elever som lider av dysleksi lov til å bruke ordforslagsprogram under prøver i dansk rettskrivning.

TEKST Paal Svendsen |
ps@utdanningsnytt.no

Evalueringen av ordningen som startet opp i 2014, viser at ordforslag kan hjelpe elever med dysleksi uten at de får en fordel i forhold til andre elever. Derfor har undervisningsminister Merete Riisager bestemt at ordningen skal gjøres permanent, skriver folkeskolen.dk.

Evalueringen er gjort blant elever i 9. klasse og viser at elever med dysleksi scorer 3 til 8 flere poeng (av totalt 90) med bruk av ordforslagsprogram. Disse elevene når imidlertid ikke opp til nivået til andre elever.

– Ved å gjøre forsøket permanent sikrer vi at en ordblind elev får bruke det hjelpemidlet eleven er vant til å bruke, sier Riisager til uvm.dk, Undervisningsministeriets nettsted.

I Norge brukes programmene LingDys og Textpilot mest blant norske dyslektikere, og de gir ordforslag. Programmer får elevene også bruke på prøver og eksamen.

– Slik får elevene i størst mulig grad kompensert for sine vansker og stiller på likest mulig linje med andre elever, sier generalsekretær Caroline Solem i Dysleksi Norge til Utdanning.

● Vidaregåande skole

Lærarar blir overtalige

I vidaregåande skole i Troms blir det frå i haust ikkje tatt opp elevar til tolv skoleklassar som har vore i drift i år. Det gjer lærarar overtalige.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Leiar i Utdanningsforbundet Troms, Thomas Nordgård, stadfestar at det er fleire saker på gong om overtalige lærarar. Det er for tidleg å seie noko om utfallet.

– Men vi risikerer at lærarar går inn i ferien utan å vite om dei har jobb til hausten, seier han.

Grunnen er færre søkjarar til vidaregåande skole.

To av klassane som ikkje blir sette i gong, er ved Ishavsbyen vidaregåande skole i Tromsø. Ein annan er ved Stangnes vidaregåande skole i Harstad. Men dei fleste er ved skolar i distrikta. Til dømes blir klassen for køyretøy ved Nord-Troms vidaregåande skole ikkje starta opp i haust.

– At dette i så stor grad rammar skolane i små samfunn, gjer at desse stadene mister arbeidsplassar som krev høg kompetanse. Det gjer også at fylkeskommunen blir sett på som ein lite attraktiv arbeidsgivar på slike stader. Folk har ikkje tiltru til at dei tilbyr trygge arbeidsplassar. Både delane er svært uheldig, seier Thomas Nordgård.

– Kan ikkje dei overtalige overførast til arbeid ved ein annan skole?

– For svært mange er ikkje det noko reelt alternativ. Avstandane er for store.

Nordgård ventar meir bråk neste år. Da skal fylkeskommunen spare fleire titals millionar på skoledrift.

– Vi bør starte arbeidet mot konsekvensane av dette alt nå, seier Nordgård.

– Vil ein sterkare arbeidsgivar, altså ei samanslåing av fylke, sikre ein meir stabil skolestruktur?

– Det er inga utsegn eller planer som gir von om at færre og større fylke vil gi meir omsyn til små skolestader, seier Thomas Nordgård.

Lovar ikkje jobb til alle

– Skulle vi tatt vare på alle lærarar frå alle nedlagde kurs, hadde det blitt ei dyr drift, seier fylkesråd for

Utdanningsdirektoratet har, med utgangspunkt i tal frå Statistisk sentralbyrå, rekna ut at 13 fylke får elevnedgang i vidaregåande skole fram til 2022.

ARKIVFOTO ERIK M. SUNDT

utdanning i Troms, Roar Sollied frå Venstre.

– Er det greitt at lærarar startar ferien utan å vite om dei har jobb til hausten?

– I ein desentralisert skolestruktur er det vanskeleg å unngå. Men vi prøver å gi dei det gjeld andre oppgåver ved skolane, seier Sollied.

Han opplyser at søkarsvikta gjeld særleg yrkesfaga.

– For dei 12 klassane vi har lagt ned, hadde vi til saman 28 primærsøkjarar, seier han.

Utdanningsdirektoratet har, med utgangspunkt i tal frå Statistisk sentralbyrå, rekna ut at 13 fylke vil ha elevnedgang i vidaregåande skole fram til 2022. Fylke der det ikkje er venta elevnedgang, er Oslo, Akershus, Rogaland, Aust-Agder, Buskerud og Østfold.

● Arbeidsmiljø

Arbeidstilsynet ble ikke varslet om vold mot lærere i Oslo

Ingen av de 901 alvorlige tilfellene av vold mot lærere ved skoler i Oslo i fjor ble varslet til Arbeidstilsynet. – Mulig systemsvikt, sier professor.

19. mai skrev Dagsavisen at det i fjor ble meldt inn 1940 tilfeller av vold mot lærere i Oslo. 901 av disse var alvorlige og innebar blant annet slag, spark, biting eller trusler. Ifølge avisen har ingen av disse blitt meldt inn til Arbeidstilsynet.

Ifølge arbeidsmiljøloven skal arbeidsgiver varsle Arbeidstilsynet og nærmeste politimyndighet når det skjer ulykker, trusler eller vold på arbeidsplassen av alvorlig karakter.

– Når dette ikke er meldt inn, er det et spørsmål om vi har med systemsvikt å gjøre, både når det gjelder meldeplikt og det som verre er, nemlig å beskytte ansatte mot vold og trusler på arbeidsplassen, sier professor emeritus Henning Jakhelln ved Institutt for offentlig rett ved Universitetet i Oslo. ©NTB

Aktuelt navn

– Ingen er på skolen av private grunner

Yngve Slettholm vil ha slutt på at Kulturdepartementet kaller klasserommet for et privat rom.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

FOTO Kopinor

● Yngve Slettholm (61)

Hvem

Direktør for Kopinor, organisasjon for opphavsrett-innehavere. Komponist.

Aktuell

Går imot at klasserommet defineres som privat område i forslag til ny åndsverklov.

Nære og tette bånd mellom lærer og elev er argumentet for at klasserommet ble definert som et privat område i forarbeidet til Åndsverkloven fra 1961. Hvorfor meiner du dette ikke bør gjelde lenger?

Ingen er på skolen av private grunner. Læreren er på jobb. Elevene er der fordi de må. Klasserommet er ikke en privat sfære, sjøl om det naturligvis er et mål med god kontakt mellom dem som er der. Bakgrunnen for å kalle klasserommet privat ligger i at dramatiske verk har en egen beskyttelse i Bernkonvensjonen, som vi kan kalle åndsverklovenes internasjonale grunnlov. Ved å kalle klasserommet privat ble det mulig å vise film i klasserommet uten å ha tillatelse fra opphavsrettshaverne.

Hvor mye taper Kopinor på at skolene kan vise film uten å betale for opphavsrett?

Ingenting! Det er organisasjonen Norwaco som ivaretar filmfeltet, ikke vi. Vi kan se for oss at noen i framtida vil ønske å få flere områder, også våre, inn under klasseromsregelen, men det er svært hypotetisk. Poenget er at dette er unødvendig, fordi det finnes enkle og greie måter å ivareta opphavsretten på og fordi klasserommet ikke er privat. Likevel vil Kulturdepartementet i forslag til ny lov ikke bare beholde regelen om det private klasserommet. De vil flytte den fra forarbeidene og inn i sjølve loven.

Er ikke det viktigste å rydde unna alt som kan hindre oss i å stappe klasserommene fulle av kunst og kultur, ikke hva som står i en lovtekst?

Det skal synges og spilles og leses i norske klasserom! Vi har et enkelt regelverk som ivaretar opphavsretten uten at lærerne trenger å tenke på det. Film kan uten problemer få tilsvarende regelverk.

Du får holde en skoletime for det norske folk. Hva skal den handle om?

Hvis det er en time der jeg skal undervise, skal titelen være «Opphavsretten, en menneskerett.» Har du skapt noe, har du eiendomsrett til det du har skapt. Dette er underkommunisert i skolen. Elevene lærer kildekritikk som en del av digital kompetanse, men lite om opphavsrett.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Da jeg var statssekretær i Kulturdepartementet i 2003, møtte jeg filosofiprofessor Arne Næss. Det var på Peer Gynt-stevnet på Vinstra, og jeg hadde min yngste sønn med. Å oppleve hvordan Næss snakka med sjuåringen, gjorde at jeg ønska at jeg hadde hatt ham som barneskolelærer.

Hvilke lag og foreninger er du medlem av?

Sist jeg talte, var det 19. Noen bare støtter jeg økonomisk, men jeg har også sittet i mange styrer. Jeg er medlem av både Norges Automobil-Forbund og Framtiden i våre hender, det er kanskje paradoksalt. Jeg er stolt over å være med i Frelsesarmeen, som ser på kristen tro og sosialt arbeid som to sider av samme sak. Men jeg bruker Armeen mest som en menighet og deltar lite direkte i det sosiale arbeidet.

Hva gjør du for å redde verden?

Altfor lite. Jeg flyr for mye, både privat og i jobben, og jeg gjør for lite for mennesker som har det vondt. Men jeg tror ikke vi primært kan redde verden ved å brette melkekartonger. De store problemene må løses med politikk. Og jeg deltar i politikken som medlem av Kristelig Folkeparti.

«Elevene lærer kildekritikk som en del av digital kompetanse, men lite om opphavsrett.»

«Vanskelig å synes at skole er kjedelig»

Sebastian Lavik (16)

Elevene bruker ikke lærebøker, mobilene er på i timen, og de har nesten ikke hatt noen prøver gjennom hele ungdomsskolen. Likevel gleder lærerne på Rothaugen skole seg til å få eksamensresultatene til tiendeklassingene sine.

10.14
Søk
gan
for your question and please accept
gies for my late reply :)

Henriette Aasen Garmann

il kl. 10.36

Brannigan .

Henriette. I was wondering about how the
affected the relation between you and your

ou for your time!

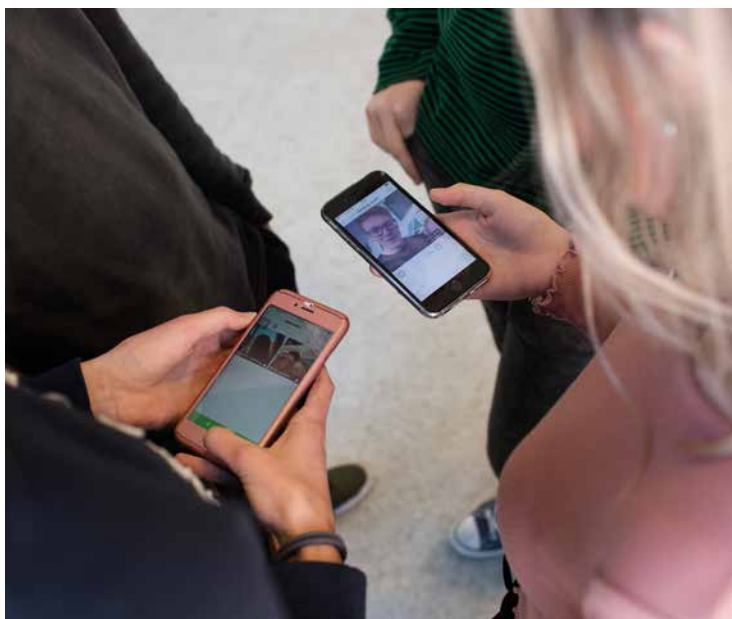
entarer Sett av 19

Kommenter

Liker

Tim Brannigan
Ha! Hello Henriette Aasen Garmann I grew up
thinking I was adopted but I loved my mum
because I thought she rescued me from living in
Ireland's very brutal children's homes where
sexual and physical abuse were carried out on a
massive scale. I have 4 white brothers but my
relationship with my mum was probably much
more complex than the relationship she had
with my brothers. She was much more strict
love was sometimes domineering. She set high
standards for me. For example, I was the only

Elevene på Rothaugen lærer
om konflikten i Nord-Irland og
kommuniserer direkte med Tim
Brannigan, som vokste opp i Belfast
på 1970-tallet. Brannigan har
skrevet bok om oppveksten sin.

Flipgrids:

Elevene kommuniserer med ungdommer i flere land ved å bruke Flipgrids. De legger ut små videosnutter med spørsmål og svar på et lukket forum.

«Vi er åpne for alt som kan inspirere elevene.»

Terje Pedersen, lærer ved Rothaugen skole i Bergen

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

FOTO Silje Katrine Robinson

– **Muntlig eksamen** kommer til å bli helt vilt, sier lærer Terje Pedersen.

Han står i den lyse gangen i en av den over 100 år gamle Rothaugen skole i Bergen. Læretradisjoner sitter i veggene, men selv om omgivelsene er gamle, er ikke læremetodene det. Rundt læreren svirrer elevene, med mobiler i hånda. Ingen kjefter dem tilbake til klasserommet.

– De lager Flipgrids, forklarer Pedersen.

– *Flipp-hva?*

– Det er sånn, forklarer Ola Schei (16) og viser fram mobilen sin. Ansiktet til en medelev dukker opp, gutten stiller et spørsmål om Donald Trumps innvirkning på situasjonen i Palestina, på engelsk.

– Og her kan du se svarene, sier Ola.

Under den lille videosnuten med spørsmålet er det andre lignende videoer. To jenter med sort, langt hår sitter tett sammen. «Thank you for asking», starter svaret, og så fortsetter de palestinske jentene med å prate om USAs nye president og hva de tror han kan komme til å bety for livet på Vestbredden og i Gaza.

Aktive på mobilen

Flipgrids er bare en av alle metodene lærerne Terje Pedersen, Linn-Merethe Kibsgård Godfrey og Anne-Marit Selstø Rathke bruker i undervis-

ningen på Rothaugen ungdomsskole. For noen år siden begynte de å prate om undervisningsmetoder, om hva som fungerer og om det var mulig å gjøre noe for å få elevene mer interessert.

– Vi var særlig bekymret for guttene. Det var så mange av dem som var skoleleie, de kjedet seg i timene og fikk dårlige karakterer. Tanken vår var at det måtte være mulig å finne en måte å undervise på som også fenget disse guttene, sier Terje Pedersen.

I 2014 startet prosjektet. Da fikk de tre lærerne ansvaret for to klasser på åttende trinn.

Ola Schei, Sebastian Lavik og Andreas Krogrud var blant elevene. De tre guttene har avsluttende eksamen i disse dager. I tre år har de hatt en skolehverdag som er annerledes enn den andre ungdomsskoleelever opplever.

– Du gleder deg til å komme på skolen, sier Andreas.

De to andre guttene er enige:

– Det er jo spennende å gå på skolen når man skal skype med en soldat fra USA og få høre om hans opplevelser, sier Sebastian og smiler.

– Man vil liksom fortsette med prosjektet og er spent på hvordan det blir når vi er ferdige, sier Sebastian.

– Hovedmålet vårt har vært å skape en engasjerende og motiverende undervisning for elevene, sier lærer Pedersen.

Lærerne har i løpet av denne perioden prøvd

ut nye undervisningsmetoder, knyttet kontakter utover skolen og deltatt i ulike prosjekt.

Lærerne har ikke et fasttømret opplegg. De har ikke et navn på opplegget og vil ikke kalle det en metode.

- Det er en blanding av masse, sier Pedersen.

Lærerne på Rothaugen har kontakt med lærere i Norge og i utlandet og er stadig på jakt etter nye prosjekter og måter å jobbe på. Lærerne har kanskje ikke utviklet en helhetlig læringsteori eller metode, men de har en grunnholdning, og det er at elevene skal settes i sentrum.

- Vi har lest masse forskning og bøker om læring, og har en pedagogisk tanke bak alt det vi gjør. Hovedmålet vårt er å ta elevene på alvor. Vi vil lage en undervisning som er variert og som engasjerer, sier Pedersen.

Se eksempler på skolens Flipgrids her:

<https://flipgrid.com/4769ba>

<https://flipgrid.com/b893f6>

<https://flipgrid.com/4364cf>

Spill, bok og Skype

De tre lærerne får inspirasjon og tips på nett.

- Når vi hører om lærere og skoler som har gjort noe spennende, tar vi kontakt med dem. Vi er åpne for alt som kan inspirere elevene, sier Pedersen.

Noe av det elevene på Rothaugen har vært innom de tre årene på ungdomsskolen er: World Peace Game, spille Minecraft, blogging, sosiale medier, skriving av bok, prosjekt om den kalde krigen, med Russland, USA og Serbia.

- Vi ser at enkelte skoler er veldig gode til å >

Bergen 1814:

Ola Schei (16), Sebastian Lavik (16) og Andreas Krogrud (16) er fornøyd med byen de gjenskapte. De lærte blant annet hvordan Bergen så ut i 1814, hvordan folk levde og hvordan en 3D-printer fungerer.

Civil rights past and present

Short introduction of your self and then a question related to both past or present.

April 26, 2017 19 responses 143 replies 5664 views

DATE

NAME

LIKES

VIEWS

REPLIES

Search responses

+

Add a response

Sebastian

0

Sverre Amalie

0

Aaron

6

Edgaras

9

Såga

2

Niklas

13

Kim-Erik

18

Els

6

Oskar

13

Ina

8

Sebastian

9

Maria

9

Mats

10

Andreas

5

Elevene sender spørsmål, og får svar og spørsmål tilbake fra elever i flere land. Her er den en klasse i USA de kommuniserer med om menneskerettigheter.

bruke spill i undervisningen, mens andre har tatt blogging i bruk. Vi har ikke spesialisert oss på noe spesielt, men forsøker ulike ting, sier Pedersen.

Bruk av IKT er sentralt i denne måten å jobbe på. Elevene bruker ikke lærebøker. Sammen med lærerne søker de seg fram til informasjonen de trenger.

De tre lærerne finner informasjonen andre steder, og andre steder er så mangt. I fjor flyttet de klassene sine ned til biblioteket i byen. Klassen jobbet med et prosjekt om Bergen i 1814. Biblioteket hadde all den informasjon de trengte. Gamle bøker, kart og bilder. Elevene laget en modell av Bergen, slik den så ut i 1814. Elevene fikk laget de gamle byggene ved hjelp av en 3D-printer og plassert dem på kartet. Ola, Andreas og Sebastian viser stolt fram resultatet. Et kart, like stort som et bord. På det er Mariakirken, det gamle rådhuset og Bryggen plassert.

– Hvis du kjenner på denne, er den ikke så mas-siv som for eksempel denne, sier Ola og dunker på miniatyrbygningene.

Han forklarer at det skyldes måten de er blitt printet på, og fortsetter med en kort innføring i hvordan en 3D-printer fungerer.

Lærer Terje Pedersen smiler stolt.

– Elevene lærte mer enn historie i dette prosjek-tet. Vi forsøker å få inn alle fagene i hvert prosjekt, sier han.

Det er ikke bare biblioteket i Bergen som har hatt besøk av ungdommene fra Rothaugen. Når de har et prosjekt, går de rett til kilden, enten det er en lege, professor eller andre.

– Vi bruker universitet og høyskolen i Bergen mye, og vi får alltid ja. Alle er positive til å spre kunnskap om sitt felt til elevene, sier Pedersen.

Elevene har også kontakt med kilder og eksper-ter i utlandet. De kommuniserer på nett eller på Skype.

– Elevene er blitt gode til å stille spørsmål og til å framføre muntlig. Hele elevgruppa er aktiv, ikke bare de utadvendte, sier Pedersen.

Se video: World Peace Game

<https://vimeo.com/190219939/bcfba292da>

<https://vimeo.com/190073012/4e2427e7b7>

Se video: Bergen by 1814

<https://www.youtube.com/watch?v=InteDMg51tM>

Se video: Surface Rothaug

<https://www.youtube.com/watch?v=iAFUW8dusGA>

«Elevene er blitt gode til å stille spørsmål og til å fram-føre muntlig. Hele elev-gruppa er aktiv, ikke bare de utadvendte.»

Lærer Terje Pedersen

Nesten ingen prøver

Elevene på Rothaugen går nå ut av ungdomsskolen uten å ha hatt en eneste prøve i norsk, engelsk og samfunnsfag.

– Vi jobber mye tverrfaglig, og elevene samskriver, veileder hverandre og gir hverandre respons på tekstene, sier Pedersen.

Prosjektene og deltagelse i timene danner grunnlaget for standpunkt karakterene. Og de er gode, ifølge lærerne.

I disse dager har tiendeklassingene på Rothaugen eksamen i engelsk.

– De er veldig gode til å formulere seg, både skriftlig og muntlig. Skriftlig eksamen kommer til å gå veldig bra. Muntlig blir helt vilt, sier en stolt lærer.

– Hvordan vet du da at elevene har lært det de skal?

– Vi lærere vet hva de skal lære, og vi hjelper

dem med å søke denne informasjonen fra ulike kilder, sier Pedersen.

Kildekritikk er viktig, og noe elevene har lært mye om. Da prosjektet startet for tre år siden, var målet til de tre lærerne å få et større engasjement fra elevenes side. Det mener han at de har oppnådd, og samtidig har også lærerne blitt mer engasjert.

– Jeg har aldri lært så masse som jeg har gjort disse tre årene, sier Terje Pedersen.

På Rothaugen ungdomsskole er det flere lærere som følger opplegget til de tre.

– Tanken er at flere skal jobbe sånn, sier Pedersen.

Ola, Andreas og Sebastian har alle søkt seg til videregående skoler i sentrum. De gleder seg og håper at skolen blir like spennende framover.

– Med dette opplegget er det vanskelig å synes at skole er kjedelig, sier Sebastian.

Mobil er lov: Amalie G. Nilssen (16) og Georg Mjeldheim (16) står i gangen utenfor klasserommet og lager Flipgrids. Lærer Anne-Marit Selstø Rathke (t.h.) er fornøyd med resultatet.

>

Fakta om lærerne

De tre lærerne vant Det Norske Videnskaps-Akademis Lærerpris for 2017. I begrunnelsen het det:

«Prisvinnerne setter eleven i sentrum og stimulerer til at elevene kan engasjere seg best mulig.

Lærerne arbeider for at elevene skal få et personlig forhold til skolehverdagen. De legger til rette for elevdemokratiet i gjennomføring, evaluering og utvikling av fagtilbudet.

Prisvinnerne har fag- og profesjonsfellesskap med tette bånd og respekt, med interesse og deltagelse i de andre faglærerne sine områder.»

Terje Pedersen er 41 år og har jobbet ved Rothaugen 12 år. Han har lærerskole fra Sogndal og har også studert ved Pacific Lutheran University i USA. Han underviser i engelsk, samfunnsfag og kroppsøving.

Linn-Merethe Kibsgård Godfrey er 40 år og har jobbet 10 år på Rothaugen skole. Hun har mellomfag i nordisk og tysk samt praktisk-pedagogisk utdanning.

Anne-Marit Selstø Rathke er 27 år. Hun ble ferdig utdannet våren 2012 og jobbet først et halvt år på Ulsmåg barneskole, før hun begynte ved Rothaugen januar 2013. Hun underviser i matematikk og naturfag.

Tilfeldig om ele

Elevene i Norge får ulik utdannelse, basert på hva læreren har av digitale ferdigheter, mener IKT Norge.

– **Noen skoler** er helt analoge, mens andre er digitale. Det er helt tilfeldig og avhengig av den enkelte lærers digitale kompetanse, sier Heidi Arnesen Austlid, administrerende direktør i IKT Norge.

IKT Norge er en interesseorganisasjon for IKT-næringen.

Arnesen Austlid mener det er skoleledernes ansvar å sørge for at utdanningen blir bedre på det digitale området.

– Man kan ikke legge dette ansvaret på den enkelte lærer, slik det er i dag. Dette må settes i system, slik at det ikke blir bingo og tilfeldigheter som avgjør om elevene får god digital kompetanse eller ikke, sier Austlid Arnesen.

Lærere og barnehagelærere må få bedre opplæring i IKT, mener hun.

– Skolelederne må sørge for at lærerne har digi-

– Mer opptatt av data

Norske skoler har digitale verktøy, men ikke alle vet hvordan de skal bruke dem, mener forsker Marte Blikstad-Balas.

– **I Norge** har vi dessverre, i likhet med mange andre land, vært altfor opptatt av å skaffe mest mulig utstyr i klasserommene, og vi har snakket mindre om hva utstyret skal brukes til, sier Blikstad-Balas.

Hun er førsteamanuensis ved Institutt for lærerutdanning og skoleforskning ved Universitetet i Oslo.

Hun mener mangelen på digital kompetanse har ført til store variasjoner mellom skolene.

– Noen skoler bruker digitale verktøy mye og til mange ulike faglige aktiviteter. Andre steder blir laptopene kanskje stående i et skap. De store forskjellene i hvordan skolene prioriterer digital kompetanse, bekymrer meg, sier Blikstad-Balas.

Mange bruker bøkene

Blikstad-Balas har holdt kurs for lærere i digital

Elevene får god digital kompetanse

tal, pedagogisk trygghet, sier Arnesen Austlid.

Undersøkelser IKT Norge har gjort, viser at de yngste og eldste lærerne er minst trygge på bruk av IKT i undervisningen.

– Det at også de unge er usikre på sin egen kompetanse, viser at lærerutdanningen bør legge større vekt på bruk av digitale løsninger og gjøre lærerne trygge på bruk av IKT. I tillegg må lærere tilbys etter- og videreutdanning på dette området, mener Arnesen Austlid.

IKT Norge mener at digital kompetanse og digital dømmekraft må være integrert i all utdanning og læring.

– Utdanningsinstitusjonene kan bruke teknologien mye mer. Bruk av digitale læremidler vil styrke elevene, i alle fag og på alle nivå, fordi det gir mulighet for tilpasning til hver enkelt elevs nivå, sier Arnesen Austlid.

Hun vil likevel presisere at læreren ikke mister sin plass til teknologien.

– Læreren er den viktigste i klasserommet, og det kommer han og hun til å fortsette å være, men teknologien er et hjelpemiddel, sier hun.

Heidi Arnesen Austlid, administrerende direktør i IKT Norge.

FOTO PRIVAT

Utstyr enn hva det skal brukes til

kompetanse, og hun mener skolen bør bli mer opptatt av hvordan man kan bruke digitale verktøy.

– Det forskningen er veldig tydelig på, er at hvordan utstyr brukes, er langt viktigere for læringsutbytte enn hva slags utstyr det er. I noen klasserom vil iPad og mobil funke kjempebra, i andre ikke. Det er helt avhengig av hva slags oppgaver elevene skal gjøre og hvordan teknologien forankres i fagene, sier Blikstad-Balas.

I dag brukes både bøker og digitale verktøy i skolen.

– Forskningen viser at lærebøker generelt er mye brukt fremdeles, både i barneskolen, ungdomsskolen og i videregående. Men samtidig ser vi at lærerne bruker stadig flere nettbaserte ressurser i tillegg, sier hun.

Det er forskeren fornøyd med.

– Jeg synes jeg det er svært bra, fordi det å holde seg til flere kilder enn bare lærebok er helt avgjørende, uansett hvor god boka er, sier Marte Blikstad-Balas.

Marte Blikstad-Balas, førsteamanuensis ved Universitetet i Oslo.

FOTO UIO

Iris Hansson Myran, seniorrådgiver ved Skrive-senteret i Trondheim.

FOTO PETER MØRK

Elevene trenger både tastatur og blyant

Lærere bør bruke både digitale hjelpemidler og den tradisjonelle blyanten, mener Iris Hansson Myran ved Skrive-senteret i Trondheim.

– Noen lærere dropper blyanten. Det er jeg skeptisk til. Vi er ikke blitt så digitale at vi ikke trenger å kunne skrive for hånd, sier Iris Hansson Myran, seniorrådgiver ved Skrive-senteret i Trondheim.

Myran mener IKT er et viktig supplement i undervisningen.

– Det bør ikke være enten blyant eller digitalt. Elevene lærer mest når de jobber med et emne fra ulike innfallsvinkler, og her er det digitale viktig, sier Myran.

Digitale lærebøker og hjelpemidler gjør undervisningen mer variert, påpeker hun.

– Jeg tror kanskje vi har vært litt for opptatt av læreboka og forholdt oss litt for mye til den. Så lenge man følger læreplanen, er det ikke så viktig hvor informasjonen kommer fra, sier Myran.

Likevel er det én ting hun mener ikke kan digitaliseres. Og det er håndskriften.

– I 2006 var det en forsker som spådde at vi i 2016 ikke kom til å ha håndskrift og blyanten lenger. Dit er vi ikke kommet, og jeg tror at det å kunne skrive for hånd fortsatt er viktig, sier hun.

Myran mener blant annet at det er naturlig for små barn å bruke blyanten som redskap.

– Tegning og skribling for hånd er en naturlig uttrykksform for de minste. Senere i livet er det godt å mestre skrift, enten det er for å ta enkle notater, huskelister eller kort, sier hun.

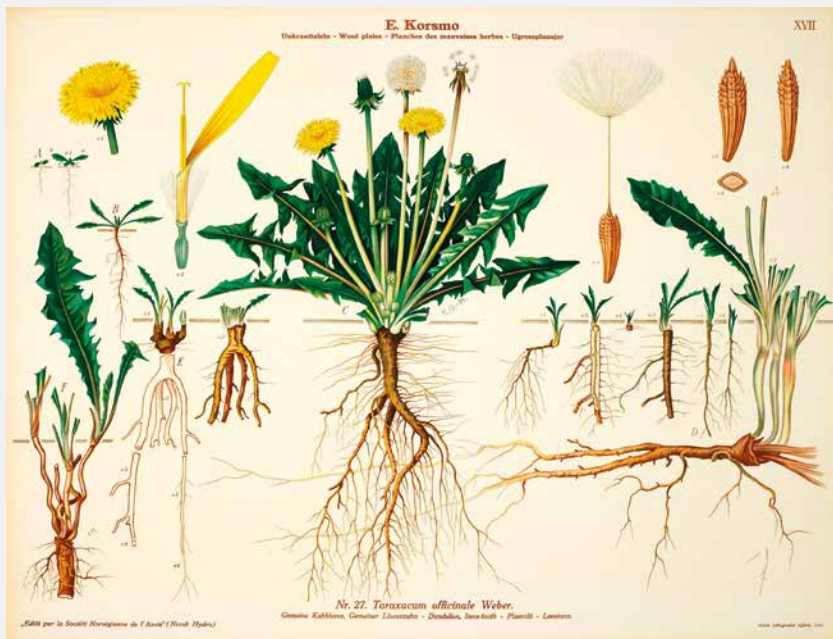

«Å leve lykkelig til sine dagers ende
kan man bare gjøre fra dag til dag.»

Margaret Wander Bonanno (1950–), amerikansk science fiction-forfatter

Utstilling

I sommer dyrkes ugress i Botanisk hage

Korsmos ugressplanter (Løvetann). Gjengitt med tillatelse fra Norsk institutt for bioøkonomi.

11. mai åpnet Naturhistorisk museum i Oslo utstillingen «Ugress – venn eller fiende?».

Den norsk agronomen og botanikeren Emil Korsmo dyrket ugress i sementrør i Botanisk hage på 1930-tallet for å øke kunnskapen om ugress. Nå dyrkes ugress i Botanisk hage igjen,

men som vakre hageplanter, blant annet kornblom, klinte og kornvalmue. De siste årene er det også blitt populært å sanke spiselige ville planter som ramsløk, stornesle og skvallerkål. Disse stilles ut både med plansjer og plantet ut i parken. Utstillingen varer til oktober.

Holmboe-prisen

Lofsrud-lærer tildelt matematikkpris

Ungdomsskolelærer Hanan Mohamed Abdelrahman ble 22. mai tildelt den høythengende Holmboe-prisen for sin innsats for at alle elever skal mestre matematikk.

– Abdelrahman er et ypperlig eksempel på betydningen lærerens engasjement og kunnskap har for elevenes læring, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H), som delte ut prisen i Oslo.

Abdelrahman er lærer ved Lofsrud ungdoms-

skole i Oslo. Hun roses for at hun legger vekt på å forstå hvordan elevene tenker og hva de sliter med, og for å gi veiledning til den enkelte ut fra deres egne forutsetninger. Hun jobber også systematisk med å utvikle sine undervisningsmetoder.

– Elevene til Hanan Mohamed Abdelrahman skryter mye av henne. De opplever å ha en lærer som tar dem på alvor, og som virkelig legger seg i selen for at de skal bli gode i matematikk, sier Røe Isaksen. ©NTB

Dikt

Myrull blømer

Juni-ny
tiriltunge lyser
i vegkanten,
skogstjerner
blygsamt
i skuggen.

Myrull blømer
kvit og rein.

Auren vaker –
kvelden er sein.

Stenar Bråten

FOTO ARNSTEIN RØNNING, WIKIMEDIA COMMONS

Biologi

Fra v.: Vilde Olsson, koordinator; Hilde Elholm, Bærum; Elias Skorpen, Ålesund; Sander Sørbø, Haugesund; Atle Inderøy, Trondheim og instituttleder Rein Aasland.

FOTO ELINA MELTEIG

Landets flinkeste biologielever er kåret

Norges flinkeste biologielever er fra ti ulike fylker og 14 ulike skoler. Av de 16 beste ble de fire flinkeste kåret i april, ifølge Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo. De fire representerer Norge i den internasjonale biologiolympiaden 23.-30. juli i Coventry, England. 797 elever fra hele landet deltok i første runde.

– Jeg er imponert over hva de flinkeste 16 elevene kan og kanskje mer over de mange gode spørsmålene de kommer med. Det skulle ikke forbause meg om noen av dem blir å se som fremtidige forskere i faget, sier Rein Aasland, instituttleder. © NTB

● Hellas

Nesten halvparten av Hellas' nye bønder kommer fra byene.

FOTO SAINTFEVRIER, WIKIMEDIA COMMONS

Universitetsutdannede søker seg til jordbruket

For første gang på 20 år har antall arbeidere i jordbruket økt, fra 11 prosent i 2008 til 12,9 prosent i 2015, ifølge de nyeste tallene fra Gresk Statistikkjeneste. Nesten halvparten av de nye bøndene kommer fra byene. Ikke minst gjelder dette universitetsutdannede som ikke finner jobber i offentlig eller privat sektor, skriver Al Jazeera.com. Arbeidsledighet er en viktig årsak. Den er for unge under 25 år 48 prosent og for dem

mellom 25 og 34 år 30 prosent.

En som har skiftet yrke, er Alexandros Kleitas (35). Etter å ha vært arbeidsledig, flyttet han fra Aten til besteforeldrenes landsby i Kalabaka, fire timers kjøring nord for hovedstaden. Der driver han nå en gård med sin bror og tre venner.

– Noen må begynne å produsere igjen i dette landet, Vi kan ikke alle jobbe i tjenesteytende sektor, sier han til nettstedet.

● Storbritannia

Vurderer påbud om setebelter i skolebussene

Medlemmer av det skotske parlamentet støtter et forslag om å påby bruk av setebeltebruk i skolebussene, ifølge BBCs nettsted bbc.com. Parlamentsmedlem Gillian Martins forslag om å innføre et lovfestet krav om setebelter i all skoletransport skal dermed utsettes for videre komitégranskning. Flere har tatt til orde for at dette også skal gjelde busser som brukes til utflukter. Nåværende praksis er at det er opp til lokale myndigheter å kreve setebelter i skolebusser. Knappt halvparten av Skottlands lokale myndigheter har dette som et krav til skoletransporten.

Setebelte-påbud i skoletransporten er under vurdering i Skottland. Her ser vi elever ved skotske Woodhill Primary School.

ARKIVFOTO MARIANNE RUUD

● Australia

Uvaksinerte barn nektes barnehage

Uvaksinerte barn vil bli ekskludert fra barnehager og barnehager hvis forsøk om å orientere foreldrene om fordelene ved vaksinasjoner mislykkes i å få dem til å takke ja, ifølge delstatsmyndighetene i Vest-Australia. Dette melder nettavisen WAtoday.

Ifølge helseminister Roger Cook vil helsedepartementet gjøre en fornyet innsats for å få «anti-vax»-familier til å innse fordelene og viktigheten av immunisering.

● Zimbabwe

Skole lager bind for å holde på jenteelevne

Ved Chisipite Senior School i Harare ble det en lørdag i slutten av mai laget 1000 vaskbare gjenbruksbind, skriver den uavhengige avisen [Daily News](http://DailyNews) i nettutgaven dailynews.co.zw. Tiltaket kom i gang etter at man ved skolen la merke til at fattige skolejenter ikke hadde råd til å kjøpe bind og derfor ble hjemme fra skolen flere dager hver måned. Siden utdanning ses som en nøkkelfaktor for å redusere fattigdom, særlig for kvinner, førte skolefravær til

et betydelig tap med hensyn til framtiden deres. Grunnlegger av Tamba Washables, Liz Nyamuda, og organisasjonen Kubatana besøkte skolen og lærte bort hvordan man lager bindene.

– De lages av firkantete tøystykker og ser ut som et hvilket som helst tøyestykke når de vaskes og henges til tork, så ingen trenger å skamme seg over dem, sa Jamie McLaren, lærer ved skolen og leder for prosjektet.

FOTO STIG HÅVARD DIRDAL

● Eleven

Per Kjerstad (40)

Utdannet ved Norges Teaterhøgskole. Spilt i TV-serier og filmer som «Halvbroren», «Hotel Cæsar», «Erobreren» og «Operasjon Arktis» og i teateroppsetninger ved Hålogaland Teater, Rogaland Teater, Riksteatret og Det Norske Teatret. Han har hatt tittelrollen i «Don Carlos», spilt Krogstad i «Et dukkehjem», Tybalt i Romeo og Julie og løytnant Glahn i «PAN».

● Læreren

Wigdis Aune Strømsnes (69)

Utdannet i humanistiske fag ved Universitetet i Oslo. Har blant annet jobbet ved Vadsø ungdomsskole i Finnmark, og i mange år som lektor ved Narvik videregående skole i Nordland. En sentral skikkelse i Narvik Teaterlag.

Fikk **ny rolle** av favorittlæreren

Per Kjerstad takker tysklæreren Wigdis Aune Strømsnes for at han i dag er profesjonell skuespiller.
– Wigdis var ganske avgjørende for mitt karrièrevalg, sier Kjerstad.

TEKST Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

– Jeg så tidlig at Per var et naturtalent som skuespiller, sier Wigdis Aune Strømsnes. FOTO PRIVAT

– Tysk var jo i utgangspunktet ikke akkurat det kuleste faget, sier skuespiller Per Kjerstad. 40-åringen sier kimen til skuespillerkarriøren ble sådd av tysklæreren, Wigdis Aune Strømsnes ved Narvik videregående skole.

Han sier at Strømsnes, til tross for iboende «kulhets»-utfordringer ved tysk faget, likevel klarte å få unge narvikværingar til å engasjere seg i det germanske språket gjennom rollespill og dramatisering.

– Jeg så tidlig at Per var et naturtalent som skuespiller, sier Strømsnes.

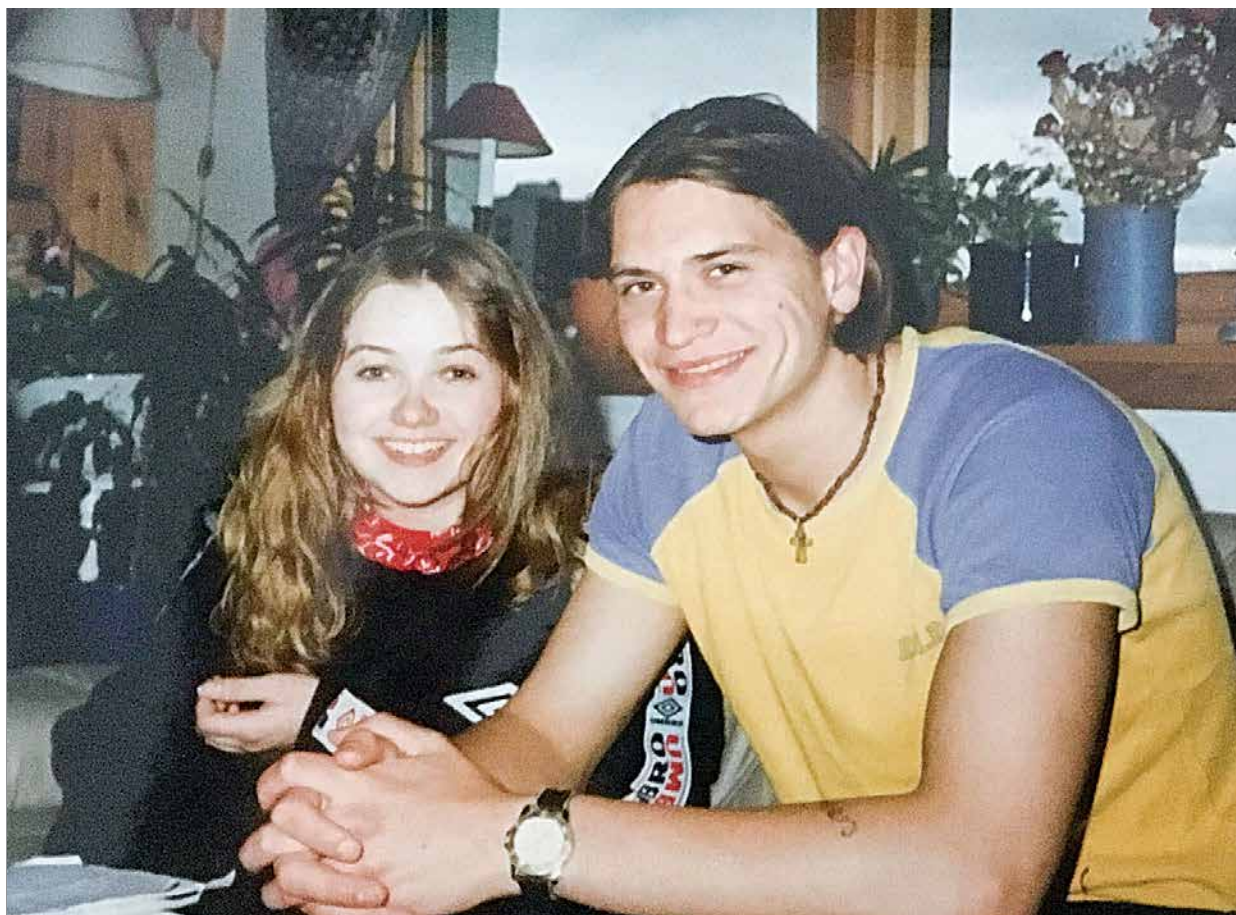
– Jeg sa for eksempel at «nå leker vi at vi er på en togreise fra Narvik til Hamburg, og det er bare tysktalende om bord. Det var alltid Per som sa: «Jeg kan være konduktør, for da kan jeg snakke med alle», sier Strømsnes.

Strømsnes sier dramatiseringen i timene var en fin måte å myke opp skoletimene på.

– Jeg brydde meg kanskje ikke så mye om akkusativ og dativ. Når du kommer til Tyskland, er det ikke så farlig hvilket kasus du bruker. Dessuten er det viktig å ha det litt artig i timene når det er mørketid her oppe i nord, sier Strømsnes.

Kjerstad sier det var en fantastisk måte å lære språket på.

– Vi fikk praktisert tysk i en realistisk setting.

Strømsnes har fortsatt tett kontakt med Kjerstad. Dette bildet viser Kjerstad som øver på talen til Narvik-russen i 1997 sammen med medelev Kristine Hauge i huset til tysklærer Strømsnes.

FOTO PRIVAT

For min del skapte det et assosiasjonsmønster, som gjør at jeg husker mye av språket den dag i dag. Det er litt som når vi skal lære oss tekstene i teaterstykker, sier Kjerstad.

«Bonjævelen»

Men selv om Kjerstad gjennom dramatiseringen i tysktimene kanskje fremsto som et naturlig midtpunkt i klassen, var det ikke gitt at det skulle bli slik.

– Jeg kom fra landet og inn til det jeg oppfattet som storbyen Narvik. De andre elevene kalte meg bare «bonjævelen» (bondejævel journ.anm.). Da jeg kom dit som 16-åring, hadde de sosiale antennene mine knapt begynt å vokse, og usikkerheten mange har i puberteten, kunne du gange med ti for mitt vedkommende, sier Kjerstad.

Han sier at han derfor la til seg en tøffingoppførsel, og la blant annet bena på bordet i tysktimene til Strømsnes.

– Da fikk jeg raskt beskjed om å ta ned bena og oppføre meg. Hun var streng når det trengtes, og hun fikk umiddelbart respekt i klassen, sier Kjerstad.

Han sier at Strømsnes var godt likt av alle elevene.

– Hun var flink, engasjert og god pedagogisk. Wigdis hadde en god formidlingsevne og en tyskforståelse som gjorde at elevene ble nysgjerrige på faget. Hun var rett og slett en god ambassadør for språket, sier Kjerstad.

I lag i teaterlaget

I tillegg til å være en god ambassadør for det bis-

marckske og merkelske språk, var og er lektor Strømsnes en sentral skikkelse i Narvik teaterlag. Før det rakk hun flere år med studier av tysk, engelsk og religionsvitenskap ved Universitetet i Oslo, før det bar nordover til lærergjerning ved Vadsø ungdomsskole fra 1976–1981, og så Narvik videregående fra 1981.

Det var Strømsnes som sørget for at Kjerstad fikk en mer egnet teaterscene enn klasserommene på Narvik videregående skole.

– Jeg så at Per hadde noe mer i seg da han dramatiserte roller i tysktimene. Da teaterlaget fikk et kurs i skuespillerteknikk og hadde en ledig plass, spurte jeg om Per kunne være med. Alle i teaterlaget så umiddelbart at Per hadde et talent, sier Strømsnes.

Hun forteller om en gang protesjeen hennes skulle spille en eldre, halt oberst.

– Da la han en tegnestift i den ene sko for å minne seg selv på hvilken fot han skulle halte med. Han spilte rollen som gammel oberst svært overbevisende, sier Strømsnes.

Kjerstad sier det var «utrolig skummelt» å møte de andre i teaterlaget for første gang.

– Men det gikk fort over, og det var veldig lærerikt å spille med dem. Å være med der gjorde også at jeg fant min plass i skolen. Jeg ble «han som var med i teateret», sier Kjerstad.

Får fortsatt tilbakemeldinger

Kjerstad skal på tur med sitt Statsteater også denne sommeren. Strømsnes møter opp hver gang Kjerstads kompani ruller inn i tettstedet Kjerstad. De

to har tett kontakt den dag i dag, selv om det er om lag 20 år siden Kjerstad gikk ut av videregående.

– Wigdis gir meg fortsatt tilbakemeldinger på skuespillet mitt når hun ser meg på film eller TV. Og det er fint, for hun gir konkrete innspill på hva jeg gjør godt, og hva som kanskje kan bli bedre, sier Kjerstad.

Strømsnes bekrefter deres gode forhold.

– Da han kom inn på Teaterhøgskolen, ringte han først til meg og så til moren sin, sier Strømsnes.

Hun tror lærere kan ha ganske stor påvirkning på elevers yrkesvalg.

– Jeg har hatt elever som kanskje ikke har vært så skoleinteresserte, men som har laget sitt eget stereoanlegg og montert det på sykkelen. Da har jeg forsiktig ymtet frem på at de kanskje burde vurdere yrkesskolen, sier Strømsnes.

– Wigdis var ganske avgjørende for mitt karrierevalg. Jeg har masse å takke henne for, sier Kjerstad.

«Wigdis hadde en tyskforståelse som gjorde at elevene ble nysgjerrige på faget. Hun var en god ambassadør for språket.»

Per Kjerstad

– Alle kan søke seg hit

Oslos første internasjonale offentlige skole ligger i et arbeiderstrøk på byens beste østkant. Inspektør Nina Wroldsen lover at det ikke er en eliteskole. Og rektor Peter Streijffert sier den vil være fri for skandinavisk minimalisme.

TEKST OG FOTO Lisbet Jære

I tredje klasse ved Manglerud International Classes lærer de om biler, og hvordan motorkjøretøyet har utviklet seg. De snakker imidlertid ikke om biler, men om «cars» eller «automobiles». I høst fikk Oslo sin første internasjonale skole. Bortsett fra i norskfaget foregår all undervisning på engelsk.

I gangen henger en plakater med spørsmålene «What is peace?», «What is conflict?», med svar skrevet på klistrelapper.

– Vi er godkjent som kandidatskole under International Baccalaureate Organization (IBO). Det som kjennetegner IB-skolene er en internasjonal profil med en mer helhetlig læreplan hvor det jobbes for å skape en bedre verden. Ordet «action», hva den enkelte kan gjøre for å bidra positivt både i det små og i det store, går igjen, forklarer rektor Peter Streijffert.

Tilhenger av offentlig skole

Manglerud International Classes åpnet høsten 2016 med 80 elever fra 1. til 4. trinn. Utdanningsløpet vil gradvis bygges ut år for år, inntil hele skoleløpet for 1.–10. trinn er på plass. International Classes er en egen avdeling under Manglerud skole. Selv om læreplanen følger IB-systemet, er den underlagt reglementet ved Manglerud og har lik ferie og lengde på skoledagen.

Manglerud er under ombygging. Fra å være en barneskole med 300 elever skal det bli en skole med elever fra 1. til 10. trinn og plass til 1400 elever.

Bortsett fra norsklærerne har alle lærerne ved Manglerud International Classes utenlandsk bakgrunn.

– Målet mitt har alltid vært å jobbe innenfor norsk offentlig skolesystem. Derfor søkte jeg da de lyse ut stilling som kontaktlærer ved Manglerud International Classes, sier Anita S. Meisal, opprinnelig fra Sør-Afrika og kontaktlærer for tredje klasse.

Tidligere jobbet hun som lærer ved private Oslo

Kontaktlærer for tredje klasse, Anita S. Meisal, jobbet tidligere ved den private skolen Oslo International School som ligger i Bærum i Akershus. Målet hennes har alltid vært å jobbe innenfor norsk offentlig skolesystem, så hun er glad for lærerjobben ved Manglerud International Classes.

IB-skoler er kjent for å være eliteskoler, men rektor ved Manglerud, Peter Streijffert, og inspektør Nina Wroldsen, lover at skolen er for alle som er motiverte. Wroldsen mener det er et godt poeng at skolen ligger på Oslos østkant.

International School i Bærum i Akershus.

– Jeg er medlem av Utdanningsforbundet og sterk tilhenger av et offentlig skolesystem, legger Meisal til.

– Vanskelig med engelsk i begynnelsen

Klassen på 20 elever viser fram ei avis de nettopp har laget om samfunnet i det 21. århundre. På forsiden vises det til artikler om aktuelle tema som klimaforandringer og immigrasjon. Alt på engelsk.

– Det at alt var på engelsk, var veldig vanskelig i begynnelsen. Men nå går det ganske bra, sier Sivert.

Han har norske og danske foreldre. Han trives med å ha flyttet over til den internasjonale klassen på Manglerud.

– Jeg liker kunstoffaget, og at vi nesten ikke trenger å skrive når vi ha det, sier Sivert.

International Baccalaureate-skoler

> International Baccalaureate Organization er en ideell organisasjon som startet i Genève i 1968. I dag finnes det IB-skoler i over 150 land for barn og unge fra 3 til 19 år.

> De fleste har engelsk som undervisningsspråk, men det finnes også IB-skoler på språk som arabisk og spansk. 35 skoler i Norge tilbyr IB-programmet, de fleste på videregående trinn. IB Diplom-programmet tilsvarer videregående skole og gir studiekompetanse.

> IB-diplomet er ikke bare fag og eksamen, men også en visjon om at veien til en bedre verden er å utvikle elever både faglig og som personer. Som en del av dette skal IB-elever reflektere og utvikle kritisk tenkning, bruke fritid på noe kreativt, sporty og en form for samfunnstjeneste, og de skal gjennomføre et forskningsprosjekt i ett av fagene sine.

Høsten 2016 startet 80 elever fra 1. til 4. trinn på nyåpnede Manglerud International Classes. Utdanningsløpet vil gradvis bygges ut inntil hele skoleløpet 1.-10. trinn er på plass. Kontaktlærer Anita S. Meisal (bakerst t.v.) for 3. trinn har akkurat undervist om bilens historie sammen med assistent Anna Kwiatkowska.

Politisk enighet om internasjonal skole

Kunst er ett av seks hovedområder eller fag det undervises i på barneskolenivå i alle IB-skolene. De andre er språk, matematikk, naturfag, samfunnsfag og et sjette fag som kalles personlig, sosial og fysisk utdanning.

Rektor Streiffert sier at det har vært politisk enighet både fra partier til høyre og venstre i Oslo om at kommunen skulle få sin første internasjonale skole. Utdanningsetaten i Oslo har vært en pådriver.

– Er ikke IB-skolene kjent for å være eliteskoler for de aller flinkeste?

– Motivasjon for å gå på en engelskspråklig skole er viktig, men det er ikke noen form for evnetest eller noe karakterkrav for å komme inn. Vi ønsker mangfold, vi har også elever som trenger spesialundervisning, sier Streiffert.

Inspektør Nina Wroldsen mener det er et godt politisk poeng at skolen er plassert på Oslos østkant.

– Alle kan søke seg hit, uavhengig av skolegrensene. Vi har elever fra alle Oslos postnummer, og det er stor bredde i land og sosioøkonomisk bakgrunn. Dette er ikke en ambassadeskole for fiffen og eliten.

Prosjektbasert læring

På veggen hos 3. klasse henger en plakett som

viser bilens historie med tekst og tegninger. Den går helt fra Nicolas-Joseph Cugnots eksperiment med dampdrevet kjøretøy i 1769. Slike historiske tidslinjer er typisk for IB-skolenes læringsmåter.

– IB-skolene bruker mindre tekstbøker og er mer prosjektbasert. Læring ses på som en prosess der elevene utfordres til å utforske ulike spørsmål og problemstillinger og finne løsninger på dem, sier Streiffert.

Han peker på en plakett på veggen der det står: «What I know», «What I want to know» og «What I learned». På de to første bolkene er det festet mange spørsmål fra elevene, mens et bilde av Stortinget vises under «What I learned». De har altså lært om det norske politiske systemet.

– Ikke skandinavisk minimalisme

Dette er et eksempel på hvordan man i IB-programmet jobber med noe som heter «inquiry», undersøkelse eller utforskning i dybden av et tema. Dette er kanskje det som best beskriver IB-pedagogikken for grunnskoler. «Inquiry» brukes i seks tverrfaglige områder: Hvem vi er, hvor vi er i sted og tid, hvordan vi uttrykker oss, hvordan verden fungerer, hvordan vi organiserer oss og et siste tema som heter «dele planeten».

– Som du ser, er det langt flere bilder og fargerike plakater i ganger og på vegger enn på vanlige norske skoler. Skandinavisk minimalisme står

● Manglerud International Classes

> Manglerud International Classes er kandidat for å bli IB-skole. Fasen avsluttes ved en endelig godkjenning og autorisering av skolen som IB-skole etter en toårig prøveperiode.

> Oslo kommune har i første omgang fått tillatelse fra Utdanningsdirektoratet til å drive Manglerud International Classes som et forsøk over fire år. Kommunen håper tilbudet blir permanent etter forsøksperioden.

● Fra skolens formålsparagraf:

«Vi vil utfordre våre elever faglig og inviterer til aktiv deltakelse i læringsarbeidet ved å utforske ulike spørsmål og problemstillinger, samt finne løsninger på disse. Dette skal være med på å stimulere elevenes naturlige evne til å være nysgjerrige og kreative, parallelt som de øver opp evnen til kritisk refleksjon».

IB-skolene kjennetegnes av en internasjonal profil med en mer holistisk læreplan hvor det jobbes for å skape en bedre verden. Undervisningen er prosjektbasert, elevene lærer å stille spørsmål og at det ofte ikke er en fasit med to streker under svaret.

– Barna har hatt en kjempeutvikling i engelsk

– Vi bor på Manglerud og syntes det var veldig fint og spennende at dette tilbudet skulle dukke opp ved vår nærscole, sier Ida Falch til Utdanning.

Hun og Ramnath Falch Ambathy har to døtre i 2. og 4. klasse ved Manglerud International Classes, og er representanter for forelderådets arbeidsutvalg (FAU) for hvert sitt klassetrinn.

Ambathy kommer fra Sri Lanka, og ønsket at barna skulle bli gode i engelsk.

– At barna skal gå på en engelskspråklig linje, er egentlig å tenke framover. Jeg har jobbet mye internasjonalt og ser verdien av å kunne engelsk godt.

– Hva synes dere om undervisningsopplegget?

– Vi er veldig fornøyde med valget vi har gjort. Barna trives veldig godt og har hatt en kjempeutvikling i engelsk. Den måten de lærer på, mer prosjektbasert og undersøkende der de må tenke selv og det ikke er to streker under fasiten, ligner vel egentlig litt mer på hvordan arbeidslivet fungerer i praksis, sier Falch.

Ambathy skryter av lærerne som han synes gjør en veldig god jobb.

De to FAU-representantene ser ingen ulemper ved å ha valgt en internasjonal skole. Til høsten begynner minstemann i familien i første klasse ved skolen.

Alle elever skal få mulighet til å følge et engelskspråklig grunnskoletilbud

– Etablering av et offentlig IB-tilbud på grunnskolenivå er en del av internasjonaliseringen av Oslo-skolen, sier Tone Tellevik Dahl, byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo.

– **Oslo kommune** som skoleeier ønsker å respondere aktivt på trender og utviklingstrekk i samfunnet, at vi i større grad orienterer oss utover landegrensene og at skillet mellom «hjemme» og «ute» blir mindre tydelig, sier Tone Tellevik Dahl (Ap) til Utdanning.

Byrådet mener det er viktig å legge til rette for at alle elever, uavhengig av bakgrunn, kan få mulighet til å følge et engelskspråklig grunnskoletilbud.

– I første omgang konsentrerer vi oss om å utvikle et best mulig tilbud til elevene ved Manglerud. Dersom

statlige myndigheter åpner for at slike skoletilbud kan etableres permanent i offentlig regi, kan det være aktuelt å etablere flere tilbud i byen, sier Tellevik Dahl.

Hun forteller at snart legger de fram en internasjonal strategi som kalles «Grenseløs kunnskap for Osloskolen»: – Det er svært viktig at vi innretter Oslo-skolen slik at våre elever utvikler den kompetanse og ferdigheter de vil trenge for å delta i et flerkulturelt og internasjonalt samfunns- og arbeidsliv.

Tone Tellevik Dahl, byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo.

FOTO ERIK M. SUNDT

Små kommuner mister barnehagetilskudd

Regjeringen meiner barna kan lære norsk av leikekameratene og har kuttet tilskudd til pedagogisk oppfølging av flerspråklige barn.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Barnehagestyrer Reidun Aasgaard i Ottbragd barnehage i Sel i Oppland har i flere år hatt rundt 30 prosent flerspråklige barn i barnehagen.

Men fra årsskiftet kom ikke lenger tilskuddet med navnet «Tiltak for å styrke den norskspråklige utviklingen for minoritetsspråklige barn i barnehage».

Tilskuddet skal, ifølge Utdanningsdirektoratet, bidra til tiltak for å styrke den norskspråklige utviklingen for minoritetsspråklige barn i barnehage. I år er tilskuddet på 3651 kroner per barn.

Via Utdanningsforbundet Oppland etterlyste Aasgaard tilskuddet. Til Utdanning sier hun at det har gitt barnehagen økonomi til viktige tiltak, som innkjøp av materiale, kurs og kunnskapsinnhenting om tospråklighet eller forsterka bemanning.

Nye kriterier

Men fra januar 2016 må minst ti prosent av barnehagebarna i kommunen være tospråklige, og antallet tospråklige barn være minst 50, for at kommunene skal få tilskuddet.

Da hjelper det ikke at det er mange flerspråklige barn i Ottbragd barnehage, som ligger i kommunesenteret Otta og har 60 plasser. De fleste nyankomne flyktningene i Sel bor i Otta. I kommunen under ett utgjør ikke de flerspråklige ti prosent. Og med et innbyggertall på 6000 ville ikke ti prosent av barnehagebarna komme opp i 50.

– Galt uansett

– Sjøl om vi hadde hatt ti prosent tospråklige barn, hadde vi ikke tilfredsstilt kravet om 50 barn, sier konstituert kommunalsjef Solveig Rindhølen i Sel kommune til Utdanning.

– Vi er oppfordra til å ta imot flyktninger, og vi gjør det. Men denne nye bestemmelsen støtter ikke opp om god integrering, sier Solveig Rindhølen.

Norske leikekamerater

Utdanningsdirektoratet forklarer hvorfor reglene er endra: Det norskspråklige miljøet vil være svakere i barnehager med høy andel minoritetsspråklige barn. Her vil de flerspråklige barna ha færre norskspråklige leikekamerater. Barnehager med mange ulike språk har større utfordringer i språkarbeidet enn barnehager med få språk.

Dette var bakgrunnen for at regjeringa i stortingsmeldinga «Tid for lek og læring. Bedre innhold i barnehagen» foreslo å legge om tilskuddsordninga. Hensikten var å gjøre det tydeligere at målet med tilskuddet er å styrke ferdighetene i norsk hos minoritetsspråklige barnehagebarn. Stortinget gikk med på dette.

Barna får ansvaret

– Så nå får leikekameratene ansvaret for barnehagebarnas læring, sier Bente Ailin Svendsen, professor ved Senter for flerspråklighet ved Universitetet i Oslo.

– Det har lenge vært stor oppmerksomhet om betydningen av språklig oppfølging av barnehagebarn. Så kommer dette, sier hun til Utdanning.

Svendsen trekker fram at sjøl om 90 prosent av de flerspråklige barna i dag har vært i barnehage før de begynner på skolen, har de gjerne begynt relativt seint i barnehagen.

– Dessuten tar det tid å lære språk. Faren er at de flerspråklige henger etter i språkutvikling, og

«Nå får leikekameratene ansvaret for barnehagebarnas læring.»

Bente Ailin Svendsen, professor

derfor må vi følge barna godt opp. Da kan vi ikke fjerne støtteordninger og satse på at leikekameratene gjør jobben, sier Bente Ailin Svendsen.

Store hull

Men stemmer det at flerspråklige barn lærer norsk fortere hvis det er få andre flerspråklige i barnehagen? Utdanning spør barnehagestyrer Reidun Aasgaard i Ottbragd barnehage.

– Få eller mange andre flerspråklige barn er bare ett av mange forhold som påvirker hvordan barn forholder seg i barnehagen. Det gir lite mening å skille akkurat dette ut som en avgjørende faktor, sier Aasgaard, og fortsetter:

– Hvilken kompetanse barnet har for å leike, kan framstå som viktig. Flinke leikere gir gjerne inntrykk av å lære norsk raskt. Men når vi går inn og sjekker, ser vi ofte at de kan ha store hull og svakheter i begrepsforståelsen, sier hun.

Små kommuner

– Jeg er sikker på at mange barnehager i små kommuner er i samme situasjon som oss, fortsetter Reidun Aasgaard.

– Barnehagen i kommunesenteret er gjerne den som får de fleste tospråklige barna. Så her kan andelen tospråklige barn bli høy. Likevel får vi ikke tilskudd, fordi kommunen er for liten til å tilfredsstille de to kravene.

Da Stortinget i juni 2016 stemte over stortingsmeldinga «Tid for lek og læring» satte Senterpartiet fram forslag om at Stortinget skulle avvise å legge om tilskuddet. Forslaget fikk 10 stemmer.

Kunnskapsdepartementet har ikke respondert på tilbudet fra Utdanning om å kommentere saka.

Små kommuner med
relativt få tospråklige
barn får ikke lenger ekstra
tilskudd for å følge opp
språket til disse barna.

ILLFOTO LEIF ARNE HOLME

Rektor:

- Unødvendig krav bremser flyktningers utdanning

– Vurdering av realkompetansen til søkere uten rett til videregående opplæring er unødvendig, både for eleven og skolen. Det sinker også elevenes deltakelse i arbeidslivet, sier rektor Ranveig Gissingner.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Hun er rektor ved Bybroen videregående skole i Trondheim, en friskole som har rett til å ta inn elever som ikke har rett til videregående opplæring. Mange nyankomne flyktninger og innvandrere er i denne kategorien.

Både skolen og Sør-Trøndelag fylkeskommune meiner reglene for å vurdere realkompetansen til disse elevene i svært mange tilfeller framstår som unødvendige, tidkrevende og kostbare. Konsekvensen er at det vanskeliggjør progresjonen for høyt utdanna flyktninger og innvandrere som ønsker å fullføre sin utdanning og komme i relevant jobb.

Problemene er flere ganger blitt tatt opp med Utdanningsdirektoratet, som har utforma regelverket. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag formidla problemene i et brev i februar. Det er ennå ikke kommet svar på dette brevet, trass i at det ble purra 2. mai.

Obligatorisk kompetansevurdering

Rektor Ranveig Gissingner forklarer problemet slik:

– I gruppa vi snakker om, er det i dag mange flyktninger fra Syria, så vi kan ta dem som eksempel. De avbrøt en utdanning til for eksempel ingeniør, sjukepleier eller tannlege da de flykta. Nå søker de om å få ta fag i videregående opplæring for å komme inn på tilsvarende norsk utdanning og fullføre utdanninga. Når de kommer til oss, har Samordna opptak gjort en vurdering av utdanninga de har med seg.

Rektor Ranveig Gissingner.

FOTO PRIVAT

Den vurderinga konkluderer med at det er fag der deres utdanning ikke er på nivået som kreves i Norge. Ofte er det norsk og engelsk. Mange har også brev fra NOKUT, som har vurdert kompetansen. Nå vil de ta de fagene hos oss for så å kunne komme fullføre det utdanningsløpet de har starta på i hjemlandet, sier hun.

Gissingner trenger ikke mer informasjon enn det hun får fra Samordna opptak og eventuelt NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen) for å tilby adekvat utdanning. Likevel krever reglene at fylkeskommunen vurderer realkompetansen til søkerne i de faga de nå skal ta.

– Når søkerne så kommer hit, kan papira de har med og en liten samtale raskt tilsi at denne personen ikke har en realkompetanse i for eksempel engelsk, sier rådgiver Kolbjørn Rygh i Sør-Trøndelag fylkeskommune.

– Likevel må fylkeskommunen iverksette et stort apparat med å undersøke realkompetansen. Resultatet av undersøkelsen er i disse tilfellene det samme som vi hadde forutsett, sier han til Utdanning.

– Dette er unødvendig, både for personen det gjelder, for skolen og for fylkeskommunen, understreker Rygh.

Reglene forsinker elevinntaket

Tilbake på skolen har rektor Ranveig Gissingner ingen bruk for resultatet fra kartlegginga fylkeskommunen har gjort.

Elever risikerer å få forsinka skolestart på grunn av strenge regler om vurdering av realkompetansen.

ILL.FOTO NINA BULL-JØRGENSEN

Men akkurat nå er hun svært bekymra, fordi skolen ligger etter i opptaksprosedyrene for neste skoleår. En viktig grunn til det er tidsbruken som følger av kravet om realkompetanse.

Samtidig er økonomien et problem, ifølge Gissinger.

– Vurderinga koster rundt 5000 kroner. Men det framstår som uavklart hvordan dette skal finansieres. Det er søkere som har måttet betale alt sjøl. Nå er vi kommet til en ordning der skolen betaler i alle fall deler av dette. Det er fint, fordi det har framstått som svært urimelig å legge slike utgifter på mennesker i en svært vanskelig situasjon. Samtidig er det penger som vi har meget god bruk for til andre ting, sier rektor Ranveig Gissinger.

Bybroen videregående skole er en privat skole som er eid av de ansatte.

Uklart hvem som skal betale

Også Kolbjørn Rygh hos Fylkesmannen understre-

ker at kartlegginga krever mye arbeid fra personer som fylkeskommunen trenger til å gjøre andre ting.

– Vi spurte Utdanningsdirektoratet for innpå ett år siden om hvem som skal betale. Det er ennå ikke kommet svar, sier Rygh.

Han legger til at siden ordninga er omtalt i flere forskjellige lovverk og rundskriv, er det stor forvirring om hvordan direktoratet har tenkt at denne vurderinga skal foregå. Skrivene er adressert til forskjellige aktører med forskjellig utgangspunkt, uten at innholdet i skrivene er samordna. De ulike aktørene har ulik oppfatning av hva vurderinga skal inneholde.

– Dette innbyr til store frustrasjoner og delvis konflikt, siden denne vurderingen er av avgjørende betydning for friskolenes aktivitet, sier Kolbjørn Rygh.

Reglene kan bli myknet opp

– Vi er klar over at mange elever under 25 år kan ha lite realkompetanse å vise til, og vi vurderer nå om det kan være behov for å justere regelverket noe for denne elevgruppen, sier avdelingsdirektør Einar Simonsen Plahter i Utdanningsdirektoratet i en e-post til Utdanning.

– Regelverket i dag sier at alle som har brukt opp sin rett til videregående opplæring og som søker seg til en friskole må realkompetansevurderes før inntak. Dette gjelder både voksne og ungdom. Fylkeskommunen har ansvar for å gjennomføre en slik vurdering.

– Elever som har brukt opp retten til videregående opplæring, har ikke rett til realkompetansevurdering, avslutter Plahter.

Maratonforeleseren

Pensjonisten Frank Aarebrot er universitetsforeleser, maratonforeleser for NRK2, cruiseforeleser for Fotefar og valgkommentator.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Samfunnsviteren beskrives som «erkebergensk»; snakkeglad, uformell, lett påståelig og sterkt engasjert. Selv har han påpekt at han er «ujålete på grensen til det hensynsløse».

Hvert år siden 1999 har professor og valgfor-sker Frank Aarebrot vært på plass under Nordiske Mediedager i Bergen i mai. Her kommenterer han medieundersøkelsen. I år var ett av hovedfunnene at Høyres medlemmer har mindre tillit til medi-ene enn både velgere, mediefolk og medlemmer i andre partier. Aarebrot gir følgende forklaring til Dagsavisen:

«Det er åpenbart at Høyre er påvirket av Fremskrittspartiet, som de regjerer sammen med. Fremskrittspartiet har i en årrekke tatt offerrollen og hevdet at partiet blir forfulgt i mediene. Nå har denne holdningen smittet over på Høyres medlemmer, som beveger seg i mer mediefiendtlig retning enn Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti».

Professor Frank Aarebrot er faglig ansvarlig for medieundersøkelsen sammen med journalist Pål Andreas Mæland i Bergens Tidende. Ulike yrkesgrupper er respondenter hvert år. I 2017 var det partimedlemmer fra tre ulike partier som ble spurt. Medieundersøkelsen utføres av Respons.

I fjor ble medlemmer av Utdanningsforbundet og Norsk Lektorlag spurt. NRK skrev at lærere har lav tillit til media siden hele 78 prosent av lærerne svarte at «mediene vil lage oppslag som kan selge», da de fikk spørsmål om hvordan mediene generelt dekker saker innen skolesektoren.

– Da tar vi det nå

Nordens største mediefaglige konferanse har 1800 deltakere, og rundt 100 foredragsholdere fra inn- og utland medvirker. Aarebrot sitter ved ett av de runde lunsjbordene i Grieghallen og underholder med fortellinger på løpende bånd.

Utdanning har bedt om et intervju i forbindelse med at den populære professoren og foreleseren nylig rundet 70 år og er blitt emeritus.

– Vi skulle visst snakke sammen, sier Frank'en, som han kalles på bergensk.

Litt forsiktig hadde jeg minnet ham på e-post-forespørselen jeg sendte ham for lenge siden.

– Da tar vi det nå, sier Aarebrot.

På få minutter forteller han historien om inn-skriving i samemantallet. Den karakteristiske dype bergensstemmen er plutselig fin gammel frøken fra Frogner som svært overraskende viste seg å ha samisk slekt, ifølge professoren.

Aarebrot reiser seg resolutt fra bordet, går mot heisen og trykker på heisknappen. Han halter litt, men krykkene er kastet for lengst. Som valgob-servator i Romania pådro Aarebrot seg en alvorlig infeksjon i venstre fot. Tolv år senere, i 2003, måtte foten amputeres rett under kneet.

Etter å ha besøkt 56-åringen på Haukeland sykehus rett etter inngrepet, skrev VG om en Aare-brot i strålende humor: «Fra rullestolen forsikrer Aarebrot VG-journalisten om at han er glad for å bli kvitt sine plager. – Jeg har humpet rundt på krykker i 12 år. Det er mange assistenter på Uni- >

● Frank Aarebrot (70)

Yrke

Professor emeritus. Har vært professor ved Institutt i sammen-liknende politikk på Universitetet i Bergen i 40 år. Holdt sin siste forelesning som ansatt i april 2017.

Bakgrunn

Samfunnsviter, valg-forsker og forfatter av bøker og vitenskape-lige artikler. Valgkom-mentator for NRK Hordaland siden tidlig på 1980-tallet og del-taker i valgsendingene i TV2 siden 1993.

Aktuell

Selv om han formelt er gått av med pensjon, er kalenderen full av oppdrag.

Fortsatt like engasjert. Selv om den kjente valgforsker og professor Frank Aarebrot holdt sin siste ordinære forelesning som ansatt på Universitetet i Bergen i april i år, er kalenderen full av avtaler. I slutten av oktober fylles Grieghallen av interesserte tilhørere. Da skal han snakke om at det er 500 år siden reformasjonen. Forelesningen varer i 500 minutter eller drøyt åtte timer.

FOTO JANNE MØLLER VG/SCANPIX

Frank Aarebrot fikk en alvorlig infeksjon etter å ha vært i Romania som valgobservatør i 1990. I 2003 ble han innlagt på Haukeland sykehus og måtte amputere den venstre foten rett under kneet. Men det har slett ikke hindret ham i å komme seg rundt i verden. Snart legger han ut på flere cruise med innlagte forelesninger.

FOTO HALLGEIR VÅGENES/VG

Frank Aarebrot er enebarn. Da moren spurte om han savnet søsken, var svaret et klart nei. – Jeg vil ha hund, sa Frank'en. Og det fikk han. Hans første hund het Munter.

FOTO PRIVAT

«Lærerne tilhører en lydigheitskultur. Dere må

versitetet i Bergen som har sett med litt triste øyne på meg når jeg sier jeg skal kappe foten. Slik ser ikke jeg på det. Nå har jeg det veldig bra.»

– *Hvordan er det å bli pensjonist?*

– Jeg merker egentlig ingen forskjell, sier Aarebrot idet heisen går mot første etasje i Grieghallen.

– Kalenderen er full i alle fall ut oktober, røper han.

Så spør han hvorfor rullestolheiser går så sakte. Han venter ikke noe svar hverken fra seg selv eller andre.

– *Har du beholdt kontoret ditt på universitetet?*

– Nei, sier han. – Jeg har fått et nytt som er mye større.

Aarebrot håper han fortsatt kan få holde en og annen forelesning for studentene i sammenlignende politikk.

Professoren dumper ned på en benk utenfor Grieghallen og fyrer opp den første av flere sigaretter. Røykingen og røykhosten har fulgt ham fra intervju til intervju.

Hadde flinke lærere

Frank Aarebrot vokste opp i Bergen og har bodd i byen hele sitt liv.

– Faren min var ingeniør og spesialist på industrivarmerapparater. I godt voksen alder ble han nødt til å omskolere seg til en annen type ingeniør for å mestre den jobben. Da var jeg imponert over ham og over Bergen tekniske skole som hadde gitt ham en så god grunnutdanning at han klarte det.

– *Om moren din?*

– Hun jobbet i en pelsforretning i Bergen sentrum. Men bare inntil hun fikk meg, forteller han.

– Da ble hun hjemmeværende.

– *Hadde du søsken?*

– Jeg var enebarn. Moren min var nok litt lei seg for det. Hun hadde vært igjennom en ufrivillig abort, men det visste jeg ingenting om. En gang spurte hun om jeg ønsket meg søsken. Nei, svarte jeg. Jeg vil ha hund.

– *Fikk du det?*

– Ja, det fikk jeg.

– *Hva het den?*

– Den het Munter.

– *Hvem gikk på tur med Munter?*

– Det gjorde jeg. Jeg likte veldig godt å gå tur med Munter, og så snakket jeg med den. Jeg har hatt fire hunder, sier Aarebrot.

Etter artium på Langhaugen gymnas i 1966 begynte han å studere ved Universitetet i Bergen. Han har undervist på alle nivåer i faget sammenlignende politikk, fra grunnfag til doktorgradsnivå, både i Norge og i utlandet. Han har også holdt kurs i historie, internasjonal politikk, sosiologi, mediefag og statistikk. I 1990-årene var han med på å bygge opp fagfeltet «Internasjonale relasjoner» ved Sjøkrigsskolen i Bergen, samt «Europeiske komparative studier» ved Vytautas Magnus-universitetet i Litauen. Han har også undervist i Frankrike og Nederland, der kona Marian Flick er fra.

De to giftet seg i 1977, samme år som Aarebrot fikk fast stilling som amanuensis ved Universitetet i Bergen. De har to voksne barn, Maike og Erik. Sønnen har gått i farens fotspor og tatt sammenlignende politikk ved Universitetet i Bergen. Senere har Erik Aarebrot jobbet i oljebransjen, og som sin far er han en yndet foredragsholder. På hjemmesiden står det at han er «opptatt av hvordan

samspeilet mellom system og individ kan forbedres og hvordan dette kan øke trivsel, og dermed robustheten, til organisasjoner.»

En gang møttes far og sønn tilfeldig på en flyplass i Irak. Der og da fikk sønnen ham med på rollespill.

– Den gangen handlet rollespillet om en strid mellom to leger. Den ene legen var ute på en øy, den andre på fastlandet. Da innsparinger på budsjettet ble varslet, skulle de ulike gruppene velge mellom å beholde et legekantor for lokalbefolkningen ute på øya, eller flytte distriktslegen til fastlandet. Scenen var lagt til Sunnmøre.

– *Hvordan gikk det?*

– Legen på øya kjempet for å beholde sitt legekantor og argumenterte for det. Men sykehuslegen var ganske usympatisk. Han tenkte bare på det økonomiske.

– *Hvilken lege spilte du?*

– Jeg var nok den usympatiske, sier Aarebrot og ler.

Men rollespillet endte med en god forhandlingsløsning. – Målet var å si at slike stridstemaer ikke handler om sjia eller sunni, men at lignende konflikter finnes over alt i verden, sier professoren.

«Hørtes ganske vilt ut»

I det siste har Aarebrot blitt berømt for sine maratonforelesninger i NRK2. Til nå har han holdt tre; «200 år på 200 minutter» til grunnlovjubileet i 2014. I 2015 «Krig på 200 minutter» som markerte 75 år siden 9. april. I 2017 «Det amerikanske valget på 227 minutter».

– I år er det 500 år siden reformasjonen. I oktober foreleser jeg om Luther.

Frank Aarebrot tok eksamen artium ved Langhau-
gen gymnas i 1966. Han
begynte rett på studiet i
historie ved Universitetet
i Bergen, men skuffet over
at det handlet for lite om
verdenshistorien, skiftet
han over til sammenlig-
nende politikk. I år er det
40 år siden han fikk fast
stilling der. – Jeg trengte
aldri å gå på folkehøyskole
for å finne meg sjæl, sier
Aarebrot til Utdanning.

FOTO PRIVAT

Frank Aarebrot innrøm-
mer at han aldri har vært
noe ordensmenneske. I
april måtte han rydde seg
ut av kontoret. Etter å ha
blitt professor emeritus
har han fått et nytt og
større kontor på Univer-
sitetet i Bergen, forteller
han.

FOTO JON M. LILLEBØ I BERGENSTIDENDE

vurdere å være litt mindre lydige.»

Forelesningen blir på 500 minutter, eller drøyt
åtte timer. Billettsalget er i gang.

– Det direktesendes på TV fra Grieghallen. 500
minutter er litt lenge. 200 minutter er egentlig
passe. Men det blir ertesuppe og brød i pausene,
sier Aarebrot begeistret.

Steinar Birkeland er journalist i dokumentar-
avdelingen til NRK Hordaland. Han har kjent
Frank Aarebrot siden han studerte sammenlig-
nende politikk ved UiB i 1983. De to har jobbet
sammen i flere produksjoner for NRK. På spørsmål
fra Bymagasinet om hvordan Aarebrot reagerte på
forslaget om maratonforelesningen, sier Birkeland:
«Han syntes det hortes ganske vilt ut, men han er
en uredde fyr. Jeg tror det er noe av det som gjør at
han tiltrekker folk.»

Ble årets formidler

Da Aarebrot ble kåret til årets formidler i 2014,
skrev juryen: «Engasjert og uredde, tydelig og
klar i all sin kommunikasjon og med en impo-
nerende gjennomslagskraft. Årets vinner av for-
midlingsprisen har evnet å skape engasjement og
oppmerksomhet, ikke bare om sitt eget fagfelt,
men også om samfunnsproblemer generelt. Frank
Aarebrot har i en årrekke holdt høyt tempo som
forskningsformidler. Han er (...) kanskje den pro-
fessoren på Universitetet i Bergen som har størst
oppmøte på sine forelesninger.»

«Lærere tar ordre og holder kjeft»

– Da jeg snakket deg på årsmøtet til Utdannings-
forbundet Vest-Agder i 2012, sa du «Det kommer
ikke fram hva dere lærere vil. Dere kommer hit til
årsmøtet og knytter nevene i lommene – sammen.

Dere representerer et vesen; utdanningsvesenet.
Og som militærvesenet tar dere ordre og hol-
der kjeft. Dere protesterte mot Kristin Clemet og
kunnskapsløftet, men da reformen kom, var dere
lojale og gjennomførte den. Lærerne tilhører en
lydighetskultur. Dere må vurdere å være litt min-
dre lydige.»

– Du sa også at «Utdanningsforbundet har ikke
klart å bestemme seg for om de vil være en fag-
forening eller en profesjonsforening. Forbundet
forsøker å ri to hester, med vekslende hell.»

– Sykepleierforbundet har vært flinkere. De
har for eksempel gått inn på ulike sertifiserings-
ordninger, som operasjonssykepleier. Det får opp
lønnen. Lærerne ville ikke ha en sertifiseringsord-
ning, sier Aarebrot.

Aarebrot sa den gang også: «Utdanningsforbun-
dets tillitsvalgte (...) må inn når partiene arbeider
med sine programmer (...) Inviter dere selv til pro-
gramkomiteene og kom med innspill.»

Utdanning konfronterer leder i Utdanningsfor-
bundet, Steffen Handal, med Aarebrotts utsagn.

– Frank Aarebrot er en faglig sterk, velformulert
og engasjert professor, som vi lærere setter stor
pris på. Men at vi er lydige, samsvarer dårlig med
norske læreres selvbilde. Lærere prøver etter beste
evne å være lojale mot sitt oppdrag overfor elev-
ene. Aarebrot har likevel et poeng: Vi lærerne er
for lite synlige i den offentlige samtalen. Det tar vi
mål av oss til å endre på. Det vi allerede er i ferd
med å endre, er timingen i vårt politiske påvir-
kningsarbeid. Aarebrot har helt rett i sin anbefa-
ling, og vi er på sporet, avslutter Handal.

Petit

Ole Foss

ILL. FOTO SELIMAKSAN/ISTOCKPHOTO

Great å være her og se at dere har det så fantastisk. Jeg òg. Fantastisk, tusen takk! Wonderful! Dere ser det nå! Det var en ny rektor dere trengte. Veldig ny rektor. Jeg har sagt det før, og jeg sier det igjen, denne sommerfesten er størst av alle. Allerede første året. Beste talen på beste sommerfesten! Tygg på den! Bare spis! Tenk på det! Første året jeg er her. Rektor, og jeg er den rektoren som er best. Hillarious! Ordvits. Amerikansk! Verdens beste ordvits. Folk ler. Ingen har ledd så mye av en ordvits. Du! Lønnsforhøyelse! Takk! Beste læreren av alle!

Maten dere får her i dag. Den beste. Taco. Fra Mexico. De betaler for den. Lager den der. Ikke her. Og skjell. Oransje saus. Laget i Sverige. Toro! Svensk! Det får være grenser, og ingen skjønner det som mine venner! De som er mine fiender, de kan reise! De sauser det til!

Vi kom! I vår slekt kommer alle! Oldefar kom til det store, store Amerika. Mange år siden, jeg kom til Norge for enda lenger siden, veldig lenge siden. Ingen har noen gang kommet for så lenge siden. Cheers! Skål for meg!

Se på dere! Fantastiske lærere, og de barna som har dere, blir store! Veldig store! De skal se på dere! Og se på meg og si; så store vil vi bli. Barna, det er de som er elevene i vår skole. Best av alle skoler!

Jeg har bygd denne skolen med egne hender. Disse hender! Store hender! Størst hender. Ja, barna. Elevene. Jeg sier til dem at de er mine beste venner.

Ole Foss
skribent og lærer

FOTO PRIVAT

De tror meg! De jeg kjefter på, trenger det! De trenger kjeft. Uten kjeft – ingen respekt! Rimer nesten! Stor tale! De respekterer meg. De skjønner meg!

Og fag! De respekterer fag, og de fagene jeg gir dem ... HYSJ! Du spiser nå? Se, hun spiser mens jeg taler! Legg ned den gaffelen! Ser dere Linda med den rosa blusen? Påtatt! Lurer ikke meg! Spiser når jeg taler! Du kan gå! Du har sparken på denne skolen her! Disiplin er viktigste faget, og en lærer som ikke viser respekt?

Dere!!! Sitt!!! Skal nevne Bjørnson. Alle må huske Henrik Bjørnson, han bygde landet. Ble forfulgt, akkurat som meg! Motarbeidet! Inspektøren er ikke her. Vi får ny. Skal finne verdens beste inspektør til dere! Nevøen min, verdens beste nevø!

De av dere som motarbeider, kan bare gå! Bjørnson så over de høie fjelde! Stort sitat. Ingen siterer som meg. Alle vil sitere meg, og jeg sier en ting! En ting sier jeg! Beste skolen i Norge, ever! Først hadde vi K. Gi meg en K! Så kom R, L, E og alt det andre. Ingen hindret det! Jeg skal hindre det! Kom ikke her!

Hei, går dere? Greit! Dere har sparken!

«Barna, det er de som er elevene i vår skole.»

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Kvinnelige lærere og de administrative stillinger

Tradisjonen er sterk, og mange steder i landet er det så uvant med kvinner i administrative stillinger at de tilsettende myndigheter kvier seg for å plassere en kvinne i slik stilling. I de siste åra har lærerorganisasjonene fått rapport om flere saker der kvalifiserte kvinnelige søkere til styrerstillinger i skolen er blitt forbigått av usaklige grunner. Organisasjonen har i slike tilfelle protestert fordi verken lærerne eller skolen er tjent med at en slik praksis blir opprettholdt. Den best kvalifiserte søker bør få stillingen, uansett kjønn. **Norsk Skoleblad nr. 23/1967**

For 25 år siden

Jubileumsgjest: Reulf Steen

* Politikk handler om makt. Derfor må alle som innser at skole- og utdanning er viktig i et samfunn, komme seg opp på barrikadene.

* Lærerorganisasjonene må bli mer militante.

* I vår tid er det ikke en gang nødvendig å være kulturell for å forstå hvor viktig utdanningspolitikk er.

* Hvis ikke utdanningssektoren og skolen får mere ressurser, risikerer vi å få et tiltagende klaseskille her i landet, der de rike kan kjøpe seg utdanning på bekostning av dem som ikke har ressurser.

* Hvorfor er ikke politikere mer opptatt av skole- og utdanningspolitikk her i landet? For i Norge er VI ALLE DISTRIKTSPOLITIKERE. **Skoleforum nr. 10/1992**

Foran på bildet ser du en Diamant fra 1937. Den fikk han tak i på Nesodden, men solgte den til en kamerat. Bak på bildet er den samme O.M.Gaarder-sykkelen som på det andre bildet.

Sykkellidenskap med stil

Antallet sykler varierer noe. Noen kjøper han for å restaurere og selge videre, men sykkelstallen består stort sett av et sted mellom 15 og 20 sykler.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Privat

Entusiasmen for gamle ting fikk lærer Johannes Ødegård til å fatte interesse for sykler, gjerne av veteran typen.

– Det var litt tilfeldig at det ble sykler. Det kunne likeså godt blitt symaskiner eller biler. Jeg fikk to gamle sykler, én fra min far og én fra min svigerfar. De var fra 1960- og 1970-tallet, forteller Ødegård.

Dette var for fem år siden, og i dag har samlingen med sykler vokst betraktelig.

– Hva er det som er så fascinerende med sykler?

– De er enkle, ukompliserte og lette å ta med seg. En veldig miljøvennlig oppfinnelse. Siden de første syklene ble oppfunnet, har de endret seg lite. Eldre sykler er dessuten mer solide enn sykler som lages i dag. Sykkelen er rett og slett en genial oppfinnelse.

Positiv kone

– Hvordan får du plass til så mange sykler?

– De står litt rundt omkring i ulike boder og hos likesinnede kamerater med bedre plass. Heldigvis er min kone positiv til sykkelinteressen. Hadde jeg hatt ubegrenset plass, hadde jeg nok samlet på flere ting. Jeg håper å skaffe meg et verksted med litt lagerplass her i Oslo.

– Hvilke sykler pleier du å skaffe deg?

– Jeg leter jevnlig på finn.no etter brukbare objekter. Noen kjøper jeg for å restaurere, andre for å ha selv. Dem jeg setter i stand, prøver jeg ofte å tilbakeføre til relativt original stand, og så hender det

Her poserer Johannes Ødegård bak en 1941 modell O.M.Gaarder, funnet på Høyenhall i Oslo. Den hadde stått på et villaloft i over 50 år.

jeg selger dem videre igjen når det dukker opp noe mer spennende.

Pedalritt i tweedklær

– Hva bruker du de gamle syklene til?

– Sykler. Du kommer langt med en tregirs sykkel. Jeg deltar også på spesielle sykkelritt for oss som liker eldre sykler. Nå nylig var jeg med på et ritt kalt «Bike in tweed». Da kler vi oss gjerne i tweedklær og tar oss en stilfull sykkel tur rundt i byen.

– Blir ikke det veldig varmt?

– Det hender at vi må kaste jakka.

– Drar du på sykkel ferie også?

– De siste årene har vi hatt med sykler på ferie, men med to små barn blir det kun korte turer.

– Har du noen nye sykler?

– Ja, jeg har en fra 2012, som jeg bruker når jeg har med barna i vogn bak.

– Hvilken sykkel er det du ikke har, men som du kunne tenkt deg?

– Den store drømmen er en sykkel fra før 1900. Den eldste jeg har i dag er fra 1915. Allerede før 1900 hadde syklene luftgummislangor sånn som de har i dag.

Johannes Ødegård (37)

Hvem

Ressurslærer på 3. trinn ved Trasop barneskole i Oslo.

Dette trenger du

Interesse, kunne reparere litt og inneha sykkelbalanse.

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV John Roald Pettersen

Når barn og unge fanges i kroppsfiksering

«Hvor gikk det galt?» er spørsmålet som henger igjen når man har lest boka «Kroppsklemma». Hvordan har det blitt slik at et stort antall barn og unge er fanget i jakten på et meningsløst, unaturlig kroppsideal?

Kroppsklemma.
Hvordan være trygge og gode voksne for barn og unge i et kroppsfiksert samfunn.

Av Kari Løvendahl Mogstad
Cappelen Damm 2017
239 sider

– **Hvordan har du det?**
– Jeg vet ikke, jeg har ikke sett meg i speilet ennå.
Slik åpner innledningskapitlet i boka Kroppsklemma og gir et presist bilde av den virkeligheten boka beskriver – og som dessverre er typisk for svært mange barn og unge i dag. Dette er rystende lesning, selv om vi visste det meste fra før. Rystende fordi det gjelder så mange, og

rystende fordi vi får samlet mye fragmentert informasjon til ett stort, og lite pent, bilde.

Kari Løvendahl Mogstad er fastlege, idrettslege og universitetslektor ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Hun er også fembarnsmor og har gjennom flere år reist rundt med foredrag om ungdom og kroppspress i

regi av Norske Kvinners Sanitetsforening. Gjennom ukentlige besøk på legekonto- ret har Mogstad førstehåndskjennskap til hva unge mennesker sliter med og hva de opplever som problematisk når det gjelder kropp, utseende og det å strekke til.

Mogstad forteller om «kroppsforsak- tens mørkeste kroker», om ungdommer som går løs på den helt normale kroppen sin med selvkritikk, piller og sult for å få de «riktige» formene. Hun forteller om utbredt skam- og skyldfølelse fordi man ikke er bra nok. Om utbredelsen av «shop en kropp» og den kyniske utnyttelsen av unge, usikre mennesker. Og om det gjennomseksualiserte samfunnet der barns møte med seksualitet ofte er grov pornografi på mobil og pc, eller musikkvideoer som for 15 år siden ville blitt kategorisert som pornografi. Visste du forresten at 10–12-åringer i noen miljøer leker Kyss, pul eller voldtekt, som en mer brutal og seksualisert variant av Kyss, klapp og klem?

Den massive påvirkning fra mange hold gjør selvsagt noe med barn og unge, skriver Mogstad. Foreløpig vet vi bare litt om konsekvensene, men vi vet mer enn nok til å prøve å gjøre noe med det. Bevisstgjøring er et hovedstikkord i boka, og i tillegg til overbevisende og til dels dyster faktakunnskap bidrar forfatteren med en rekke gode råd og tips til foreldre, og andre som er i kontakt med barn og unge, til hvordan vi kan gjøre i hvert fall noe for å rette opp en skjev og syk utvikling.

Noe av det mest interessante er bokas drøfting av hvor dette kroppspres- set kommer fra. Mogstad peker blant annet på utspekulerte markedskrefter, på tilbakeskrittet til rosa og blått som dominerer barnebøker, leker og klær, og på individualismens tid der «personlige valg» er blitt et mantra og en hellig ku. Og hun peker på voksne som ikke er bevisste nok på hvordan de snakker om kropp og utseende når barn hører på. Når femårin- gen i en barnehage ikke vil spise boller

«– **Hvordan har du det?**
– Jeg vet ikke, jeg har ikke sett meg i speilet ennå.»
Slik åpner boka «Kroppsklemma», dessverre en typisk situasjon for svært mange barn og unge i dag, skriver anmelderen.

ILL.FOTO MEARMAN/ISTOCKPHOTO

Innbyggerne åpner eget bibliotek

fordi «det er så mye karbo i den», er det snappet opp et sted. Og selv om Mogstad har store barn og ungdommer som hovedtema, skulle jeg ønske at hun skrev litt mer også om hvordan vi kan og bør forholde oss til små barn når det gjelder kropp, skjønnhet og idealer. For dette starter tidlig.

40- og 50-åringenes slit for å holde kroppen i toppform blir en småkomisk parallell til den virkeligheten Mogstad dokumenterer at barn og unge lever i. Innimellom alle treningsøktene og botox-innsprøytningene ville det derfor være bra på mange vis om både foreldre, besteforeldre, lærere og andre voksne tok seg tid til å lese «Kroppsklemma», som Finn Skårderud på omslaget beskriver som «en alvorlig bok om moderne ufrihet».

På det lille tettstedet Sundborn nord for Falun i Dalarna ble biblioteket stengt av Falu kommune. Da bestemte innbyggerne seg for å åpne sitt eget bibliotek. I slutten av april ble det innviet.

Da Falu kommune vedtok å legge ned flere landsbybibliotek i løpet av 2016, var protestene store. Kommunen ville imidlertid spare penger, og i desember ble biblioteket i Sundborn utenfor Falun stengt. Men innbyggerne bestemte seg for å åpne eget bibliotek.

Rett ved den velkjente turistattraksjonen Carl Larsson-gården ligger det nye biblioteket. Sammen med Linderdahlska stiftelsen, som driver og forvalter Bergsmansgården og museet Stora Hyttån ved ekteparet Larssons Lilla Hyttån,

har innbyggerne innredet en gårdsbygning i hagen til nytt bibliotek. Det skal drives ideelt slik som resten av virksomheten.

– Familien Linderdahl, som testamenterte Stora Hyttån till oss, ville at stedet skulle være et møtested for mange mennesker, så dette passer veldig bra, uttalte Ann-Christine Wiborgh, leder i Linderdahlska stiftelsen og en av ildsjelene bak biblioteket, til SVT Nyheter Dalarna under flyttingen til det nye biblioteket.

I slutten av april ble biblioteket offisielt innviet med blant annet tale av skuespiller Maria Sundbom. Hun vant en «guldbagge» som beste kvinnelige skuespiller i 2017 og kommer selv fra Sundborn. Hun fikk også æren av å klippe bånd under innvielsen.

Utdanningsdirektoratet

Søknadsfrist
1. september

Veilederkorpset søker nye krefter!

Veilederkorpset støtter kommuner og skoler med særskilte utfordringer over hele landet. Målet er å bidra til god organisasjonsutvikling for å bedre elevens læring.

Vi er på jakt etter nye krefter til Veilederkorpset, og søker deg som har erfaring med veiledning og ledelse av utviklingsarbeid. Du vil bli del av Veilederkorpset for en periode på inntil 2,5 år i et 20-80 % engasjement.

[Les mer og søk på udir.no/veilederkorps](http://udir.no/veilederkorps)

Utdanningsforbundet er hver enkelt av oss – og vi er Utdanningsforbundet

● **Roald Killingbergtrø**
cand.polit.

FOTO PRIVAT

Dette er en kommentar til svaret i Utdanning 9, «Et forsøk på ytterligere redegjørelse, også publisert på Utdanningsnytt.no 18. april, fra Thomas V. Danielsen og ledergruppa ved Frogner skole og kultursenter på mine spørsmål i Utdanning nr. 6/2017

Først vil jeg takke for forsøket på redegjørelse under overskriften: «Hensikten er ikke å angripe lærere, men å utfordre Utdanningsforbundets syn på blant annet nasjonale prøver».

Dernest vil jeg påpeke at ledelsen i Utdanningsforbundet er våre trofaste tjenere og representanter. Når vi synes de er kommet ut av kurs, sier vi i fra, og som regel endrer de kursen i tråd med ønskene til flertallet av medlemmene, slik det er vanlig i demokratiske sammenhenger. En utfordring til ledelsen i forbundet er dermed samtidig en utfordring til hvert medlem og til medlemsfellesskapet.

Jeg mener imidlertid at det ikke er rett å debattere de nasjonale prøvene og skolebidragsrapportene uten å berøre grunnlagsspørsmålene til hele denne problematikken. Som Danielsen og ledergruppa sikkert har fått med seg, er både medisinsk forskning og skoleforskning havnet i en tillitskrise fordi store deler av forskningsfunnene på disse feltene ikke blir kvalitetssikret gjennom nye, uavhengige replikasjonsstudier (Utdanning nr. 7/2017). Det er flinke, men feilbarlige mennesker av kjøtt og blod som både designer og gjennomfører disse forskningsstudiene og undersøkelsene, og som også tolker funnene og resultatene av dem og presenterer dem for forskerkolleger og allmennheten. Gode, ærlige og redelige forskere, politikere, byråkrater, skolefolk og journalister tar derfor en rekke forbehold både når det gjelder design, datainnsamling, databehandling, tolkning av resultater og presentasjonen og den totale bruken av dem på grasrotplanet. PR-kåte og manipulerende personer i de nevnte yrkesgrupper tar ikke de samme forbeholdene i sitt arbeid og er ikke så glad for å bli nærmere gått etter i sømmene av andre. Jeg har forstått det slik at Utdanningsforbundet ikke har reagert på undersøkelsene i og for seg, men på (mis)bruken av dem.

Så til påstandene, spørsmålene og svarene. Danielsen og ledergruppa må huske på at det var de

som kom med påstandene som jeg stilte spørsmål ved. Det er også dere som vil ha det til at jeg mener dere kritiserer lærernes daglige arbeid og angriper dem. Men jeg stilte noen spørsmål, hvorav flere fortsatt mangler svar. Jeg etterlyste «objektive data» som kan underbygge påstanden om at elevenes læringsutbytte og skoleutvikling har basert seg mye på tro og antagelser. Jeg henviste til og med til Statistisk sentralbyrå og deres database over mange års eksamensresultater fra ungdomsskolen og videregående skole, som hver og en lett kan benytte seg av. Elevsamtaler, observasjoner, faglig oppdatering, planlegging, undervisning, prøver, retting, vurdering og logging var ikke ment som «objektive data», men som eksempler på kunnskapskilder i lærernes eget profesjonelle, praktisk-pedagogiske arbeid. Er dette likevel bare «tro og antagelser»?

På samme måte ber jeg dere definere hva dere legger i begrepet «objektive data» og dokumentere påstanden om at det er en allmenn oppfatning i skolen at «verdien av den enkelte lærers antagelser og tidligere erfaringer trumfer alle objektive data». Jeg kan ikke se at dere har svart fyllestgjørende på disse to punktene heller. Hvis ekspertene innen faget kaller statistiske undersøkelser for den beste måten å drive kvalifisert gjetning på, hva kaller dere dem da? Objektive data?

«Jeg etterlyste «objektive data» som kan underbygge påstanden om at elevenes læringsutbytte og skoleutvikling har basert seg mye på tro og antagelser.»

Blanda læring engasjerer

● **Robert M. Flatås**

Rektor ved Stanghelle
1-7 skule,
Vaksdal i Hordaland

FOTO PRIVAT

Sjette- og sjuandeklassingane mine har akkurat avslutta årets «Mattemaraton», der elevane digitalt har løyst så mange matematikkoppgåver som dei har orka i løpet av mai månad.

Elevane våre har til saman løyst 25.000 rekneoppgåver under mottoet «Vi skal klara dette saman». Tal frå nasjonalt hald viser at konkurransen i år allereie har passert 18 millionar oppgåver, mot 12 millionar i fjor. Det heile starta enkelt, men etter kvart vart det fascinerande å sjå kor engasjert elevane samarbeida og kor mykje matematikk dei snakka seg imellom også i friminutta for slik å kunna hjelpe kvarandre vidare fram i maratonen.

Elevar som før ikkje hadde høyrte så mykje om likningar med ukjent X, løyser no dette raskt og effektivt takka vera dette gratis digitale øvingsprogrammet som gjev elevane matematisk mengdetrening på ein ny, effektiv og engasjerande måte. Her får dei trent, repetert og testa seg i ulike matematiske omgrep, talforståing, reknedugleikar og løysingsstrategiar. Det er imponerende kor mange oppgåver elevane har klart å løysa i løpet av ein dag, både på skulen og heime. Dette hadde dei aldri fått til med berre blyant og papir. Mattemaraton har gjort elevane gode til å nytta kvarandre som ressursar.

Mattemaraton, som er i regi av Kikora Norge, er eitt av fleire dømme på at teknologi i skulen engasjerer barn og ungdom. Stadig fleire område vart digitaliserte og forbetra med ny teknologi. Dette inkluderer korleis teknologi i utdanning kan brukast til å gje ei betre oppleving for både elevar og lærarar. Gårsdagens undervisningsmodell inneber at ein lærar presenterer framfor ein klasse med ei forventning om at elevane klarar å hugsa alt som har gått føre seg i undervisninga. Deretter får elevane praktiske og skriftlege øvingar for å testa om elevane har lært det dei skal.

Denne modellen har vore utbreidd i hundrevis av år, men gårdsdagens undervisningsmodell har i løpet av få år blitt meir og meir utfordra ved at den må tilpassast betre til korleis menneske tek til seg ny informasjon, og ikkje minst korleis vi kommuniserer med kvarandre i dagens samfunn. Dette handlar ikkje berre om IKT i skulen, men om ny pedagogikk. Kombinasjonen av ansikt-til-ansikt-undervisning i klasserommet og læringsaktivitetar på nett vert kalla for «blended learning», eller «blanda læring» på norsk. Blanda læring er ei undervisningsform som utnyttar styrkane til både digitale og ikkje-digitale undervisningsmetodar på ein måte som gjer at den totale læringa blir betre. Tenk på kor mykje meir motiverande det er for elevar å få laga ei bok om fuglar som kan publiserast på iBookStore, eller kva med at læraren spelar inn ein videosnutt som elevane ser heime før undervisninga tek til dagen etter (omvendt klasserom).

Mi erfaring er at ulike digitale læringsressursar til bruk i skulen vert stadig betre og betre, og desse ressursane gjer det også no mogleg å løysa oppgåver på nye måtar, til dømes gjennom video, animasjonar, podkastar eller anna. Sidan fleire av desse læringsaktivitetane kan sporast, kan statistikk og oversikt gje læraren verdifull innsikt i elevane sitt nivå og læringsprosess i faga på ein heilt unik måte. Dei høge rettebunkene i lærarveska kvar fredag må snart vera historie. Ulike dataprogram er òg utmerka verkemiddel for endå betre tilpassa opplæring i skulen, både for elevar som slit fagleg og for dei som treng fleire utfordringar.

Teknologibedrifta Skooler (2017) har sett for seg korleis klasserommet kan sjå ut som knappe 10 år. Her peikar dei mellom anna på at skyloysingar vil forenkla undervisninga ved at oppgåver, kurs, testar og læringsressursar vil alltid vera tilgjengelege i sky, og vil difor utelukke behovet for stablar av papir, lærebøker og hefte. Klasseromma kjem då til å innehalda færre fysiske lærebøker og mykje mindre papir. Vidare vil berbare elektroniske einheiter som nettbrett erstatta mykje av dagens lærebøker og øvingshefte, og slik tillate læring kor som helst. Dette vil kunna gje lærarar og elevar langt større fleksibilitet med tanke på kvar, korleis og når dei utfører undervisningsopplegg. «Gamification» vil òg bli ein del av undervisningsmodellen framover. Læringsspel via appar, konsollar eller på nett vil bli eit endå viktigare fenomen i åra som kjem, kanskje organisert som spelesentralar i klasseromma. Vidare vil berøringsskjermer (touch screens) kunna bli ein integrert del av skulekvardagen der desse skjermene kan bli plasserte på ulike stadar i klasserommet som små grupper av elevar kan samla seg rundt. Dette vil kunne gje

undervisninga mykje meir interaktiv og engasjerande, men vil også kunna føre til ei meir personleg og positiv læringsoppleving for elevane våre.

Tradisjonelle tavler og lukta av krit er for lengst på veg bort, og den tradisjonelle, noko mindre projektoren har blitt bytta ut med interaktivt presentasjonsutstyr som smartboard og liknande, som gjev elevane moglegheit til å kommunisera direkte med det som vert vist for klassen på ein annan måte enn tidlegare. Vi treng difor store og romlege klasserom framover som er bygd og designa for samarbeidslæring og kreative læringsøktar der ein til dømes blandar matematikk og andre fag i ulike bolkar som varer mykje lengre enn ein tradisjonell skuletime. Dette kjem og fram i nytt høyringsutkast til revidert læreplan frå Kunnskapsdepartementet (Overordna del – verdier og prinsipper, 10.03.17) der det mellom anna vert understreka at tverrfaglege tema skal bidra til at elevane utviklar forståing og ser samanhengar på tvers av fag. Arbeidet med temaa krev difor at skulen legg til rette for fagleg djupnelæring, og at kunnskap frå ulike fag vil kunna forsterka kvarandre.

Opplæringa i skulen skal opna dører mot verda og framtida (jf. opplæringslova paragraf 1-1, 1. ledd). Skal vi klara det, er eg overtydd om at innovativ bruk av digitale læremiddel blir eit endå større «must» i skulesektoren framover enn det vi ser i dag. Det er ikkje snakk om at digitale læremiddel på «død og liv» skal erstatta trykte lærebøker, papir og blyant. Det er heller snakk om at vi som samfunn snart må ta innover oss at digitale læringsprogram og dataspel er framtida for ein del av den norske skulen så sant det pedagogiske vert styrande for bruken av teknologien og ikkje omvendt. Digitale verktøy byr på fantastiske moglegheiter, men kan sjølvstøtt aldri erstatta læraren. Dei nye verktøya som vi prøver ut og snusar på er alle tenkt som supplement til sjølve kjerneundervisninga. Og den går føre seg i fysisk møte mellom lærar og elev, og elevane seg imellom.

«Blanda læring er ei undervisningsform som utnyttar styrkane til både digitale og ikkje-digitale undervisningsmetodar på ein måte som gjer at den totale læringa blir betre.»

Hva skal vi egentlig med Utdanningsforbundet?

● **Tor Mikkelsen**
lærer med årsenheter
i musikk, samfunns-
kunnskap, ledelse,
mediekunnskap

FOTO PRIVAT

En sterkt subjektiv kommentar
etter et yrkesliv som lærer.

Jeg har vært medlem siden tidlig 1970-tall, jobbet i grunnskolen (barnetrinn og ungdomstrinn, utkant og sentralt), i skole innenfor helsevern for psykisk utviklingshemmede (HVPU) som lærer og rektor, og grunnskole for voksne innvandrere. Jeg ble sykmeldt i 2008 og siden delvis ufør fram til pensjonsalder i fjor. I et avbrekk på cirka 10 år var jeg gründer og reiselivsutvikler og drev eget firma. Det gikk veldig bra, men lysta til å komme tilbake til klasserommet ble for sterk, det er jo en fantastisk jobb!

Lønnskamp og Utdanningsforbundet (tidligere Norsk Lærerlag)

Nei takk, det ble det aldri noe av. Dårlig lønn hadde vi da jeg starta, og dårlig er den fremdeles. Norsk Lærerlag var en ren kompetanseutviklingsservice for skoleeierne. Fag- og emnekurs, det kunne de!

Rekrutteringa til yrket ble selvsagt dårligere og dårligere, og det ble mer og mer vanlig å få nyutdannede kolleger som ikke engang forsto prosentregning eller visste forskjell på bruk av å – og. Tendenser til lønnskamp og streik fikk som regel preg av «opp som ei løve og ned som en skinnfell», hvis det i det hele tatt skjedde noe som helst. Man fikk følelsen av at yrket skulle være et kall for idealister, og da blir det ufint å snakke om lønn.

Skoleutvikling, elevsyn og Utdanningsforbundet

Da jeg tok lærerskolen, het det i formålsparagrafens generelle og overordnede del at vi skulle ha som mål at elevene ble «gagns menneske, åndeleg og kroppsleg».

Formålet med «gagns menneske» er gradvis blitt erstattet med lønnsomme produksjonsfaktorer, uten at de tør si det rett ut.

I reiselivsnæringa var de i alle fall ærlige, de lederne jeg møtte: De interessante menneskene er de vi kan tjene penger på.

De praktisk-estetiske faga er et godt eksempel. Fra å kunne gjøre noe (beherske ferdigheter), har man gått over til å kjenne til eller ha noe kunnskap om. Blårussen og tellerne har fått fullt gjennomslag, akkurat som i innvandringsdebatten. Vi vil jo helst ha lønnsomme innvandrere. Jeg husker med fryd jobben på Alta ungdomsskole rundt 2000–2005. Flott musikkavdeling, flott kunst- og håndverksavdeling, begge med topp utstyr overalt, i tillegg to gitarer på alle klasserom, og elevene lærte teknikker og fikk jobbe videre derfra. Ressursbruken er nå styrt av angsten for rettssak.

Seniorpolitikk og Utdanningsforbundet

Med alder følger ikke så sjelden sykdom, så også for meg. Jeg endte opp i konflikt med NAV. Da ba jeg om støtte fra Utdanningsforbundet Sør-Trøndelag: Nei, saker mot NAV jobber vi ikke med, de taper vi bare.

Jeg måtte bli jurist sjøl, fikk litt nabohep, førte saken til Trygderetten og vant over NAV på alle punkter. Under planleggingsdagene ved skolestart i Trondheim (tror det var 2013) fikk jeg ta opp problematikken i plenum da Utdanningsforbundet fikk ha tid på slutten av dagen. Min plasstillitsvalgte lovet å ta saken videre. Året etter sa neste plasstillitsvalgte at dette skulle de jammen ta opp. Jeg har ikke hørt noe ennå. Det begynner å haste hvis jeg skal få oppleve det.

Hvis du er lærer, så håper jeg du holder deg frisk! Ikke regn med annet enn kontingentkrav fra Utdanningsforbundet hvis du blir ufør! Ja, og så blir det vel mulig å få bli med på noen hyggelige turer.

Fortsatt medlem av Utdanningsforbundet?

Ja, det er jo mulighet for rimeligere forsikring. Det er da noe. Og hvis jeg hadde hatt ambisjoner om å gjøre karriere i skoleverket, så ser det ut som verv innenfor Utdanningsforbundet kan være bra (hvis man ikke lager for mye bråk, da). Men da mister man jo den beste delen av jobben: å være i klasserommet og oppleve undrene når læring og mestringsens aha-øyeblikk inntreffer. Og det er ikke vanskelig å se at dyktige skoleledere blir skvist mellom lojalitet til ansatte/elever og tellerne (budsjettet og test-galskapen)

Og for at lærerne ikke skal få puste så lenge at de rekker å tenke på å ta opp problemstillingene, så druknes de i nye dokumentasjonskrav og et meningsløst test-regime. Man må telle hvor flinke elevene har blitt, altså hvor flinke lærerne er (og hva slags lønn skal de ha da?). Det kan vel hende at elevene har fått utviklet et talent, en ferdighet

eller en og annen positiv og verdifull egenskap som det ikke er mulig å telle?

I tillegg skal man gå over til faglærere i grunnskolen, så slipper man lærere som har et helhetssyn på skolen og samfunnet. Da kan de krangle mellom fagseksjonene i stedet og skoleeier får ro til å finne nye måter å spare på.

Så hva nå, Utdanningsforbundet?

Skal Utdanningsforbundet bare være et serviceorgan for skoleeierne? Skal forbundet være rekrutteringsarena og et interessant, men tannløst debattorgan hvor man får presentert vellykkede læringsprosjekter (hvor lærerne har jobba vettet av seg langt utenfor alle rammer av ren idealisme)?

Skal Utdanningsforbundet være en kampvillig fagforening til beste for lærere og elever og med tydelig holdning til hva som gagnar samfunnet og med vilje til å sette makt bak rettferdige krav? Streikekassa er jo ikke så rent liten.

Ja, jeg er gammel og utdatert, men ikke bitter! Det har vært flott å være lærer, og jeg ville nok valgt det samme igjen. Jeg har verken tid, helse eller energi til å ta denne ballen videre, det får andre gjøre hvis de føler for det. Jeg avslutter nå og kommer ikke til å delta i noen debatt, men syntes ikke jeg bare kunne la det ligge. Elevene fortjener bedre. Skolen fortjener bedre. Kollegene fortjener bedre. Norge fortjener bedre. Vi har masse gode lærere og en fantastisk flott elevmasse som jobber hardt, ja noen også for hardt. Jeg håper at mange flinke ungdommer med brennende hjerter og pågangsmot velger lærerutdanning. Det blir garantert ikke et kjedelig eller meningsløst liv. Belønning blir det mye av, kanskje til og med i penger hvis Utdanningsforbundet får ut finger'n. Men det er saker å ta fatt i.

«Skal Utdanningsforbundet bare være et serviceorgan for skoleeierne?»

Lokal lønnsdannelse mot kvalitet

● **Roar Ulvestad**
lektor i norsk
hovedtillitsvalgt
Utdanningsforbundet
Bergen

FOTO PRIVAT

Med sentral lønnsdannelse som bærebjelke og noen lokale tillegg på toppen, ville en ved lærerutdanningene oppleve et helt annet påtrykk av erfarne pedagoger på søkerlistene.

Trond Giske hevdet under en konferanse nylig at lærerutdanningene er i en krise som har med rekruttering og kompetanse å gjøre, og som får følger for kompetansen til de ferdigutdannede lærerne. Det kan nok stemme, selv om lærerutdanningene er fulle av engasjerte og dyktige pedagoger og fagfolk, mangler det noe: røstene fra praksisfeltet. Årsakene handler om et fragmentert lønssystem og doktorgrader i fokus.

At lærerutdanningene og academia får en stor andel av sin lønsspott fordelt i lokale forhandlinger, hindrer kvalitet og utvikling. Kvalifiserte og erfarne pedagoger går ned 140.000 kroner i lønn ved å gå fra skole til lærerutdanning og har få eller ingen lokale tillegg å arbeide mot. Det bidrar til at lærerutdanningene har for lav rekruttering av folk som vet hva som venter studentene i skolen.

Kunnskapsministeren har etterlyst karriereveier for lærerne, samt en mer praksisnær lærerutdanning. I lærerrollerapporten fra høsten 2016 understrekes også viktigheten av sterkere bånd mellom skole og lærerutdanning. Å ha lærere med bred praksiserfaring som tar steget inn i lærerutdanningene vil kunne styrke studentenes kunnskapsgrunnlag på mange måter. Å møte lærere som kjenner mulighetene, kravene, strukturene og kulturene i skolen vil uten tvil gi en mer substansiell og skikkelig innføring i yrket. Å kunne undervise i lærerutdanningene ville i tillegg til å styrke innholdet i lærerutdanningen også kunne tilføre en karrierevei til læreryrket. Lærerutdanningene ville med et styrket bånd til praksis fått styrket sin legitimitet, og utdanningsløpet ville fått en styrket indre og reell sammenheng.

Det er flere hinder i veien. Et av dem er Nasjonalt organ for kvalitet i utdanninga (NOKUT), et nasjonalt faglig uavhengig organ under Kunnskapsdepartementet som skal sikre kvalitet i høyere utdanning. De fronter riktignok et syn på utdanningsløpet som et sammenhengende løp fra grunnskole til doktorgradsnivå, som de rammer inn med det de kaller «kvalifikasjonsrammeverket». Den helhetlige tenkningen er da for så vidt på plass. I teorien. Alltid i teorien. Kun i teorien.

I praksis rakner det mange steder. Jo flere høyskole- og universitetslektorer man har, jo færre stillinger blir det til høyere kompetanse, noe som kan true produksjonen av doktorgrader. Å ha høyskoler som innfrir krav til doktorgradsproduksjon, er øyensynlig viktigere for NOKUT enn å stimulere til best mulig undervisning for dem som skal ut i skolene og undervise.

Å veilede doktorgrader slik at de kan bli profesorer som kan veilede nye doktorgrader kan da virke som viktigere enn å få best mulig lærere til barna våre.

Det er likevel ikke den største barrieren for at pedagoger med konkret erfaring skal søke seg mot høyskole- og universitetssystemet. Fagforeningskrefter i høyskoler og universitet har nemlig flyttet det meste av sin lønnsutvikling over i lokale forhandlinger. Vi i skolen har vår lønn regulert i en kompetanselønnsstige som gir lønnsgaranti for alle, uansett skole. I tillegg fordeles en liten del av lønsmassen vår i lokale forhandlinger.

Argumentet for lokal lønnsdannelse er at styrkede pengeinsentiv gir bedre kvalitet på utført arbeid. I praksis har imidlertid pedagoger med mest sentral lønnsdannelse høyere lønn enn pedagoger med tilsvarende utdanning i høyskoler og universitet. Det sterkeste insentiv for å gjøre en god jobb er å kunne bruke kompetansen sin i et stimulerende miljø, og å utvikle den gjennom å ha autonomi i jobbutførelsen.

Argumentet om styrket kvalitet gjennom lokal lønnsdannelse holder på ingen måte mål. Profesorene har skutt seg selv i doktorgraden. I tillegg har høyskoler og universitet finansieringsmodeller som svekker tid til kjerneoppgavene forskning og undervisning.

Sektoren gir nemlig fra seg midler som den enkelte forsker og forskergruppe så må søke om å få tilbakeført til konkrete prosjekter. Søknads-skriving er blitt en større og større del av forskerhverdagen. I stedet for kjerneoppgavene forskning og undervisning må en bruke store deler av hverdagen til prosjektbeskrivelser og søknader. At sammensatte komiteer bestemmer hva som kan bli realisert og hva som blir vraket, gjør også noe med forskningens frie stilling.

Et eksempel: En lektor tilleggsgutdannning med full opptjening vil i KS-området (grunnskole og videregående) kunne ha en sentralt fremforhandlet grunnlønn på over 600.000 kroner. Med noen lokale tillegg for kompetanse og kontaktlærer-funksjon kan han eller hun nærme seg 650.000 kroner. Om vedkommende får jobb i høyskole eller universitet, kan han eller hun risikere å bli innplassert på lønnstrinn 59, som i dag er 508.800 kroner. Differansen på ca. 140.000 er det ikke mulig å arbeide inn via lokale tillegg der. Uten doktorgrad er du ikke verdens beste kandidat til å søke om forskningsmidler og vil i de fleste tilfeller få jobb som ren underviser.

Det fokuset som deler av academia har hatt på lokal lønnsdannelse, er dermed et hinder for styrking av båndet mellom skole og lærerutdanning. Hvem er villig til å gå ned 150.000 i lønn for å være nederst i hierarkiet på en ny arbeidsplass?

Lønssystemet i grunnskole, videregående, universitet og høyskole må ses i sammenheng. Lønnsdannelsen må ikke være en propp i systemet. Med sentral lønnsdannelse som bærebjelke og noen lokale tillegg på toppen, ville en ved lærerutdanningene oppleve et helt annet påtrykk av erfarne pedagoger på søkerlistene. Akademikerne skriver for øvrig i en brosjyre om lokal lønnsdannelse at «Lokale forhandlinger og lokale justeringer er et nødvendig verktøy i rekrutteringsprosesser.» Det er et verktøy, ja, men det er ikke selve motoren. Motoren er en sentral modell som anerkjenner kompetanse og gir noe rom for lokalt å styre pengestrømmen naturlig.

Vi vil ikke ha forskere som har profittmotivert som kjerne i sin virksomhet og bruker flere tasettrykk på søknader enn forskning. Vi vil ha en skikkelig lønn til alle, god rekruttering og verdens beste undervisning av blivende lærere.

Lokal lønnsdannelse er kontraproduktivt og hindrer rekruttering. Vordende studenter blir undervist om hva som venter dem i praksisfeltet av folk som selv har sittet på skolebenken sammenhengende i tjue år. Det sier seg selv at det lett blir en mangelfull fremstilling, som heller ikke bidrar til å dempe det beryktede praksissjokket.

Noen må forklare situasjonen med så lange ord at til og med universitetslærerne, høyskolelærerne og forskerne skjønner det og får virkelighetsorientert de mest sendrektige fagforeningene sine. NOKUT kan da inntil videre kalle seg «Nasjonalt organ for middels kvalitet i utdanninga.»

«Lokal lønnsdannelse hindrer rekruttering.»

Våkn opp, foreldre, samfunn og barnehager

Hvilke valg tar vi for barndommen?

● **Liv Damås, Lise Halsen, Bjørg Lehn og Elin Britt Hansen**
Fylkesprosjektet Morgendagens barnehage, Nord-Trøndelag

Valgene som tas for barna og barndommen i dag, har stor betydning for ungdoms- og voksenlivet for fremtidens barn.

I **St. meld.nr. 24** (2012–2013) «Framtidens barnehage» blir det slått fast: «Den norske barnehage tradisjonen er verdifull. Den tar utgangspunkt i at barndommen har en verdi i seg selv. Det er viktig at barn har det fint her og nå og har gode opplevelser hver dag. I norske barnehager er leken det viktigste utgangspunktet for læring. Barn som skal utforske og veiledes i lek og læring, og som skal vokse og utvikle seg sammen med andre, trenger å ha stabile voksne rundt seg som har kompetanse om barn og forståelse for barns behov. At alle barn blir sett hver dag og at de får omsorg og oppmuntring, er viktig for en god kvalitetsbarnehage.»

Over 90 prosent av alle barn mellom ett og seks år går i dag i barnehage. Hvilken barnehage og hvilken barndom tilbyr vi barna? De valg som tas for barna og barndommen i dag, har stor betydning for ungdoms- og voksenlivet for fremtidens barn. Det er dagens barn som er framtidens forvaltere av fellesskapets goder. Et viktig spørsmål blir derfor: «Hva vil vi med barndommen»?

Dagens barnehagestruktur kan sies å starte i etterkrigstiden, da mødre også trengtes ut i arbeid. Etter hvert utviklet det seg til at flere ønsket barnehageplass for å kunne ta utdanning eller gå ut i arbeidslivet. Fra å være et supplement til hjemmet, er det nå mer fokus på læring og læringsmiljø, sosialisering, selvstendighetstrening og styrking av barnas selvfølelse og selvtilit. Barnehagen er blitt barnas «arbeidsdag».

Det er verdt å merke seg at bemanningen har vært uforandret eller er dårligere nå, enn det var i den tiden man kombinerte behov for leketilbud, korttidsplass eller heldagsplass. Samfunnsutviklingen har ført til at åpningstidene har endret seg i takt med familienes behov, og at de fleste familiene benytter seg av hele barnehagedagen. Samtidig viser forskning at det gjennomsnittlig er tre timer midt på dagen at barnehagen er fullt bemannet (Trøndelagforskning og Utvikling: Spørsmål til barnehage–Norge 2014:26).

Innholdsmessig har barnehagene forandret

seg betydelig. Barnehagen er nå underlagt Kunnskapsdepartementet og har blitt første steg i barnas utdanningsløp. Dette gjør at det stilles større krav til de som jobber i barnehagen. Ansatte må ha en større faglig bevissthet rundt de valg som gjøres for barnas hverdag. Barna tilbringer store deler av dagen i barnehagen, og en større del av barnas dannelsesprosesser foregår i gruppe med andre barn. Det er blitt et større fokus på læring, og utfordringene er å balansere læring opp mot barndommens egenverdi. Barnehageansattes kunnskaper, verdivalg, fokus i hverdagen og muligheter har stor betydning for hvordan barns barndomsopplevelser og hvem de blir.

Hvilke refleksjoner og bevisste valg har vi gjort for barndommen, når samfunnet har valgt åtte timers «arbeidsdag» for de minste barna? Tenker vi at barna har det bedre i barnehagen enn hjemme med nære omsorgspersoner? Tenker vi at barnehagen/samfunnet forventer det? Er vi redd for at barna skal gå glipp av opplevelser i barnehagen, hvis de ikke møter hver dag? Hva gjør at vi velger bort mors/fars omsorg og overlater barnet til barnehagen også dager hvor foreldrene har fri? Hvilke signaler gir samfunnet her?

May Britt Drugli ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) er én av våre fremste forskere på små barn i Norge. Hun understreker betydningen av de tette, nære relasjonene mellom barn og ansatte som må være til stede for å sikre trygge, gode rammer for barna. Travelhet har ingenting i en småbarnsavdeling å gjøre, sier hun, og framhever betydningen av voksne som fanger opp barnas uttrykk og signaler, og gir tilpassede svar på disse. Dessverre viser hennes observasjonsstudier at de yngste i barnehagen får for lite nærkontakt. Mange barn vandrer alene og må vente lenge på tilbakemeldinger og respons fra den voksne. Vi må ta med oss denne forskningsbaserte kunnskapen når vi tar valg for barna, både når det gjelder hvordan framtidens barnehage skal se ut strukturelt (størrelse, økonomi, bemanning, med mer), hvordan voksne i barnehagen skal arbeide og hvordan familiene skal prioritere sin fritid.

Vi som jobber i barnehagen vet at det stort sett er de minste barna som har lengst dager og sjelden fri. Hvor gode er vi barnehageansatte til å kommunisere til foreldre betydningen av kortest mulige dager og behov for hjemmetid for de yng-

«Vi må sikre at grunnbemanning i barnehagen holder et akseptabelt nivå.»

ste, uten å påføre foreldrene dårlig samvittighet for at de benytter barnehageplass til barnet sitt?

Er situasjonen helt håpøs og uten løsning? Er vi på kollisjonskurs mellom barnas behov for hjemmetid og foreldrenes behov for å være i arbeidslivet?

Nei da, vi må bare ha et bevisst forhold til de valgene som tas på alle nivåer. Tilgang på kunnskap er av stor betydning, både for foreldre, barnehageadministrasjon og politikere som skal ta overordnede valg, barnehageeiere og ansatte i barnehagene. Hver dag er verdifull for et lite barn.

Det går an å kombinere samfunnets behov for arbeidskraft, foreldrenes behov for å være ute i arbeidslivet og barnas behov for stabilitet og trygge omsorgssituasjoner. For å oppnå dette, må vi ha et samfunn som legger til rette for å ivareta barndommen. Vi må ha bevisste foreldre som tar de beste valgene for barna sine. Vi må ha gode barnehager med høy kvalitet og mulighet til å ivareta hvert enkelt barn på best mulig måte. Vi må ha gode og reflekterte politikere som kan og vil det beste for barn.

Barna må få oppleve at de mestrer, får bekreftelse og medbestemmelse. For barn er den gode barndommen at de voksne har tid, at de er oppmerksomme og til stede.

En god barnehage har tid til omsorg og læring, hand i hand. En god barnehage tar vare på barndommens egenverd og gir barna mulighet til å lære gjennom erfaring, medvirkning og utforskning. En god barnehage lar seg ikke styre av krav og forventninger om kunnskap som skal være gjennomgått og forstått. En god barnehage tar utgangspunkt i barnas interesser, glød og engasjement, og ut fra dette skapes gode læringssituasjoner. Læring på barnehagevis er ikke preget av testing og kartlegging over hva vi ikke kan, men stimulering til videre forskning og utvikling ut fra et glødende engasjement hos barna og den voksne som er sammen med barna.

Kvaliteten på ansatte og kompetanse, både formell og uformell, er avgjørende for at barna skal få et godt tilbud når de er i barnehagen. For å vedlikeholde og utvikle kompetansen er det også viktig med samarbeid og fellestid blant ansatte.

Leik, medvirkning og undring er det vanskelig å kvalitetsvurdere. Store deler av barnehagens innhold kan ikke formuleres som læringsmål. Det er

lettere å dokumentere aktiviteter som er planlagt og styrt av voksne. Barn lærer og dannes gjennom erfaringer og opplevelser, gjennom hvordan vi forholder oss til hverandre og ikke minst hvordan barna selv blir møtt. Disse erfaringene tar de med seg inn i nye møter med andre mennesker og miljøer.

Den nye rammeplanen for barnehagen gir oss nye føringer for hva vi skal jobbe med framover. Planen bygger fortsatt på barnehagens verdigrunnlag, selv om nye momenter som blant annet bærekraftig utvikling og progresjon er blitt tydeligere. Rammeplanens mål er å gi styrelse, pedagogiske ledere og det øvrige personalet i barnehagene en forpliktende ramme for planlegging, gjennomføring og vurdering av barnehagens virksomhet. Rammeplanen gir også informasjon til foreldre, barnehageeier og tilsynsmyndighet.

Nære omsorgspersoner kan ikke erstattes av barnehagen, der det er mange barn i sårbar alder som deler på de samme voksne. Dette er foreldrenes område. Barnehagen er eksperter på barn i gruppe, mens foreldrene er eksperter på egne barn. Familien er den viktigste brobyggeren for barna når de skal ut i samfunnet. De lærer de viktigste normer og regler gjennom nære familiære relasjoner, og foreldrene har størst påvirkning. I barnehagen får barna erfaring med mellommenneskelige relasjoner utenom familie og nær omgangskrets. I et nært samarbeid mellom hjem og barnehage lærer de å forholde seg til mange mennesketyper og lærer hvordan de skal innrette seg og påvirke omgivelsene. Dette er livsvarig kunnskap og ferdigheter som barn tar med seg videre i voksenlivet når de skal omgås venner, kollegaer, og samfunnet for øvrig.

For å være en god barnehage for barna, trengs tid og kunnskap. Vi må ikke la den verdifulle barndommen settes på vent, og la tidspress og praktisk gjennomføring styre oss i stedet for pedagogiske valg. Vi må sørge for at voksne som jobber med barn, har kunnskap og ferdigheter til å ha denne verdifulle oppgaven.

Som samfunn har vi et ansvar for å legge til rette for en best mulig barndom, slik at barna er ivaretatt og rustet for å møte verden. Foreldre må få tilgang til kunnskap slik at de kan ta et bevisst valg for sine barn. Forskning og erfaringer må bli tilgjengelig og vi må løfte fram diskusjonen om konsekvensen av de valgene som tas. Barneha-

geansatte må være i dialog med foreldrene om hva som er til barnets beste og kunne sette ord på det vi ser som pedagoger, og på denne måten gi foreldrene reelle valg ut fra hvert enkelt barn og familiens barnehagebehov.

Både statlige og kommunale mål virker inn på driften. Derfor må vi sikre at politikere har god nok kunnskap om barndom og barnehage, slik at de kan ta riktige beslutninger. Politikere har størst innflytelse på den strukturelle kvaliteten i barnehagen, som er barnehagens rammebetingelser. Rammebetingelsene har stor betydning for hvordan barnehagene kan organisere tid, ressurser og ha handlingsrom. Politikernes beslutninger kan gi utfordringer for den som skal lede virksomheten, med å ivareta alle interessene barnehagen har. Leder skal oppfylle/forvalte flere og kanskje motstridende og samfunnsmessige målsettinger.

Vi må sikre at grunnbemanning i barnehagen holder et akseptabelt nivå. Utdanningsdirektoratet fokuserer på tidlig innsats for å gi tidlig hjelp, særlig gjelder dette når problemer oppstår eller avdekkes. Dette er økonomisk besparende sammenlignet med å sette inn hjelp senere i livet. Dette kan gjerne overføres til å tenke at gode rammer/høy kvalitet og en sterk allmennpedagogisk praksis i bunnen både tilrettelegger og forebygger, samt kommer alle barn til gode. De strukturelle valgene vi tar, er med på å forebygge eller skape behov for særskilte tiltak for enkeltbarna. En satting på kompetanse, kvalitet og gode valg koster penger, men er besparende på sikt!

Det er økt fokus på barnehagens rolle når elevene i skolen strever med dårlige resultat på kartleggingsprøver, når ungdommer ikke gjennomfører videregående opplæring og når vi som nasjon ikke skårer godt nok på PISA-tester. Det er en kjensgjerning at dagens ungdom strever mer med å tilpasse seg samfunnet og sliter i større grad med psykisk helse og tilfredshet. Hvordan skal vi greie å ruste barna for framtidens behov? Hvordan skaper vi robuste barn som er klare for det samfunnet som møter dem, og som gjør at de blir attraktive arbeidstakere i framtiden? La oss begynne med bevisste valg rundt barndom, barnehagehverdag og barnas skoleliv. Velg barnas framtid!

Språk

Trur universitet og høgskular at mållova er ei tullelov?

Kvar fjerde artikkel frå Universitetet i Oslo på nettsidene og på sosiale medium skal vere på nynorsk ifølgje eit brev frå universitetsdirektøren. Andre universitet og høgskular må no følgje dette eksempelet, meiner leiaren i Noregs Mållag. **ARKIVFOTO** LENA OPSETH

Skal det berre vere slik i det uendelege at norske utdanningsinstitusjonar får gi blaffen i norsk lov? Bakgrunnen for reaksjonen er at ingen norske universitet eller høgskular oppfyller mållova i 2016. Dette går fram av ein artikkel i nettavisa Khrono.

Mållova seier at i alt publikumsretta, skriftleg tilfang som sentrale statsorgan lagar, skal begge målformene vere representerte med minst 25 prosent. Dette gjeld òg på heimesider, i sosiale medium og andre tekstar som institusjonane publiserer. Språkrådet har tilsyn med denne ordninga og skal få rapportar frå institusjonane om målbruken.

Her er tala utruleg nedslåande. For det første er det slik at mange institusjonar ikkje ein gong gidd å rapportere. Fristen i år var 31. januar, og enno er det minst ni institusjonar som ikkje har gidda å svare. For det andre er det ingen av institusjonane som oppfyller krava når først rapporten ligg føre. Kva er dette for ei unnasuntring? Har høgskole- og universitetssystemet funne fram til deira heilt eigen del av lovverket som er frivillig.

Noreg no bør sjå til Quebec. Dersom institusjonar i Quebec bryt mållova der, begynner bøtene på 1500 dollar og går opp til 20.000. Slike tiltak kan bli naudsynte også i Noreg. Ekstra grovt blir det jo når desse lovbrota blir gjorde i fullt dagslys av dei i landet som har ansvar for utdanning og kultur.

Khrono trekker fram Høgskolen i Oslo og Akershus som eit eksempel. Der viser rapporteringa at berre 3,2 prosent av sakene på hioa.no er på nynorsk, 5,9 prosent av meldingane i sosiale medium, og berre 4 av 153 skjema ligg føre på begge målformer.

I brevet til høgskolen viser òg Språkrådet til at det ikkje har skjedd noka betring av språkbruken, sjølv om det har vore mykje og jamleg kontakt mellom høgskolen og Språkrådet, og at Språkrådet har halde kurs i nynorsk for høgskolen.

Nå må leiinga ved denne høgskolen og alle dei andre institusjonane straks følgje eksempelet til direktøren ved Universitetet i Oslo, Gunn Elin Aa. Bjørneboe, som har sendt brev til alle einingane ved UiO og bede om at kvar fjerde sak på nettsi-

Meiningar på nettet

Redaksjonen i Utdanning tek imot langt fleire innlegg enn det er plass til i bladet. Men dei fleste vert publiserte i nettutgåva vår, Utdanningsnytt.no. Her følgjer presentasjon av nokre meiningstryningar:

Miljøterapeutisk kompetanse sikrer bedre kvalitet i skolen

Fellesorganisasjonen (FO) Nordland viser til at vernepleiere, sosionomer og barnevernspedagoger innehar en særskilt kompetanse på miljøterapeutisk arbeid som sikrer en bedre kvalitet i skolen. Disse profesjonene må inn i skolen, heter det i et vedtak fra representantskapet Fellesorganisasjonen (FO) Nordland. [04.04.]

Til norsklærere som er imot dagens sidemål i skolen

Jeg har i mange år etterlyst i aviser og på sosiale medier skolefaglige, norskfaglige, pedagogiske eller fagdidaktiske holdbare argumenter for den obligatoriske skriftlige dobbeltopplæringa i morsmålet med standpunkt og eksamen. Men det er helt tomt i innkurven, skriver Knut Michelsen. [22.05.]

Arbeidslivsfag er en gave til skolen

I ungdomsskolen har vi samlet landets fremtid. Ungdommer med masse ressurser til å kunne være med å utvikle Norge videre. Søknadstallene til de videregående utdanningsprogrammene viser at ungdommene søker i takt med trendene i arbeidsmarkedet, skriver Per Gunnar Hamnøy. [18.05.]

Hvor ble det av naturskolene i Norge?

Fortsatt har vi entusiastiske lærere i norsk skole som praktiserer deler av naturundervisningen ute, og fortsatt har vi, dessverre, svært få naturskoler i Norge, skriver Knut Monssen. [18.05.]

dene og kvar fjerde melding som går ut i sosiale medium som Twitter og Facebook, skal vere på nynorsk.

Når utdanningsinstitusjonane så tydeleg ignorerer pliktene dei har andsynes Språkrådet, styrker det uroa Noregs Mållag kjenner no når det er aktuelt å flytte Språkrådet ut av Oslo. Språkrådet må vere nær makta. Ei ny språklav har vore varsla lenge. Når ho kjem, må ho gi Språkrådet tydelege tilsyns- og sanksjonsoppgåver overfor offentlege institusjonar som høgskular og universitet.

Magne Aasbrenn

leiar i Noregs Mållag

● LO-kongressens vedtak

En seier for studentene!

LO-Kongressen vedtok 12. mai at LO skal arbeide for at det skal være mulig å være heltidsstudent. Kongressen vedtok blant annet at studie-støtten skal økes og knyttes til 1,5 G fordelt over 11 måneder og at det offentlige skal ha en opptrappingsplan for utbygging av studentboliger.

LO skal nå ha større fokus på forskning, utdanning og studentvel-

ferd. Dette er saker Norsk Tjenestemannslag Ung har kjempet for lenge, og vi ser med glede på at også LO ser viktigheten av å forsvare prinsippet om lik rett til utdanning. Vi er sikre på at den nye LO-ledelsen vil følge dette opp.

Sahar Azari
leder i NTL Ung

● Til: «Det er alltid den voksne som har ansvaret for å bygge relasjonen» på Utdanningsnytt.no

Begge parter må delta og ville det samme

«Det er alltid den voksnes ansvar» blir bare et tomt slagord. En lærer kan ikke bare bygge en relasjon helt alene, poengterer Greger Steen.

ILL. FOTO ERIK M. SUNDT

«Det er alltid den voksne som har ansvaret for å bygge relasjonen. Og det fins ikke noe sånt som ufordragelige elever», sier rektor ved Ål videregående skole, Oddvar Skråmestø, til Yrke 6. mai.

«Det er alltid den voksnes ansvar» blir bare et tomt slagord som det går an å flutte seg med i artikler, men som ikke har noe med virkeligheten å gjøre. En lærer kan ikke bare bygge en relasjon helt alene, det krever at begge parter vil det samme.

Jeg minner for øvrig om at elevene også blir voksne i løpet av videregående skoles tredje trinn. Går de da fra å ha 0 prosent ansvar for relasjonen til å måtte ta fullt ansvar de også? Å ta ansvar, for relasjoner så vel som alt annet, er noe elever må læres opp i gradvis, gjennom flere år. Når en rektor på videregående legger hele ansvaret på læreren er det bare dårlig pedagogikk.

Greger Steen

Utdanningsforbundets bilforsikring

Her ser du noen av de mange medlemmene som har Utdanningsforbundets bilforsikring. Vår forsikring har unike dekninger og svært god pris. Når mange står sammen blir betingelsene bedre. Bruk fordelene dine. Les mer på tryg.no/udf

Fellesskap lønner seg

● Eksamen og russetid

La arbeidslivets regler gjelde

Når det gjelder mulighetene for å flytte eksamen på videregående skole til før russetiden, har jeg følgende kommentar:

Jeg syntes det er meget synd at vi er nødt til å sette ned et utvalg for å se på dette problemet. Hvorfor flytte eksamen og forskyve skoleåret for elever og lærere? Skal vi tillate en ukultur som er i ferd med å ta over i russefeiringen, la denne bestemme over skoleåret med sin fastsatte undervisningsmengde? Er det riktig å møte dette med et utvalg som skal se på løsninger til beste for russeren? La reglene i arbeidslivet gjelde. Møt frisk og opplagt til arbeidsdagen. Fest og moro hører fritiden til (etter endt skoleår).

Jeg skulle like å se at politikerne satte i gang en enorm feiring og fes-

ting før et budsjett er vedtatt. Da tør jeg ikke spå hvordan budsjettbalansen ville bli.

På samme måte er resultatet til eksamen for noen av avgangselevne blitt dårligere enn strengt tatt nødvendig.

Den enkle og fornuftige løsningen, uten utvalg og utredninger som koster samfunnet store summer, er å ikke tillate russefeiring før man faktisk er ferdig med skolegangen på videregående.

Bjørn Kåre Sundby

Russefeiring skulle ikke vært tillatt for elevene faktisk er ferdig med skolegangen, mener Bjørn Kåre Sundby.

ILL. FOTO INGER STENVOLL

● Skulenamn

«Liv og lære ...»

Palestinaranes leiar, Mahmoud Abbas, har snakka med presidenten i USA, Donald Trump. Her er kva han forsikra Trump om: «Herr president, eg forsikrar deg om at vi oppdreg vår barn og våre barnebarn til å vektlegge fred. Vi prøver hardt å oppnå sikkerheit, fridom og fred for bora våre slik at dei, saman med israelske born, kan leve som andre born i verda.»

Skular er viktige for å gje borna rette haldningar slik at vi kan leve saman i sikkerheit, fridom og fred. Her i Noreg har vi gjeve personnamn til skular der namnet viser til framstående personar som nettopp stod for slike haldningar, til dømes «Nansenskolen».

Noreg leier «Giverlandsgruppen for Palestina» og gjev stor, økonomisk støtte til palestinske skular, men Utanriksdepartementet vil ikkje fortelje oss kva skulane heiter. Truleg med god grunn!

Lista under viser nokre namn på palestinske skular kalla opp etter terroristar:

«Amin Al-Husseini». Arafats onkel, stor-mufti i

Jerusalem, samarbeidde med Hitler, var ansvarleg for «Muslim SS-divisjonen», sette seg imot nazistenes tilbod om frigjeving av 5000 jødiske born. Dei vart gassa.

«Hassan Salameh». Agent for nazistane under krigen. Planla å forgifte drikkvasskjelda til Tel Aviv.

«Martyr Abdullah Azzam». Grunnleggjar av Al-Qaida.

«Abu Jihad» (Khalil Al-Wazir). Var med på OL-massakren i München i 1972. Planla bombeåtak mot buss, Israel, 37 drepne, 12 born.

«Ahmed Yassin». Grunnleggjar av Hamas.

«Nash'at Abu Jabara». Bombeekspert, ansvarleg for mange terroriståtak mot sivile i Israel.

«Mustafa Hafez». Offiser i den egyptiske hæren. Organiserte på 1950-talet terrorgrupper som tok seg over grensa til Israel og utførte aksjonar mot sivile.

«Shadia Abu Ghazaleh». Utførte fleire bombeåtak mot sivile i Israel. Vart sjølv drept ved eit uhell då

ho detonerte ei bombe i Tel Aviv 1968.

«Abu Ali Lyad». Bombe-ekspert. Ansvarleg for fleire bombeåtak mot sivile i Israel. Drepne av militære i Jordan i 1971.

«Abu Ali Mustafa». Gjennomførte mange åtak mot sivile i Israel.

«Dalal Mughrabi». Utførte sjølv kapringa av israelsk buss der 37 vart drepne, 12 av dei born (sjå over).

«Abu Lyad» (Salah Khalaf). Var med på OL-massakren i München i 1972. Drap to amerikanske diplomatar i 1973.

Utdanningsminister i den palestinske administrasjonen, Sabri Saidam, set seg imot endring av namna og svarer at «det er viktig at dei nasjonale symbola ikkje på nokon måte vert sverta, ... for korleis kan ein palestinar skade nasjonale, framstående personar og leiarar for martyrar?»

Ragnar Bull

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trøgt om plassen. Difor går det ofte lang tid før tekstane kjem på trykk, nokre gonger så lang tid at dei vert uaktuelle. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (tal på teikn inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår. For innlegg på innspel plass er lengda 3000-10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

● Resolusjon

Årsramme for lærar i vaksenopplæringa etter introduksjonslova

Utdanningsforbundet Voss krev at KS og Utdanningsforbundet får på plass ein avtale som definerer leseplikta til lærarar i vaksenopplæringa / språksentera. SFS2213 som omtalar leseplikt har utelat denne gruppa lærarar i avtalen.

Slik det er no, har dei aller fleste kommunar same leseplikt som norsklærar på ungdomstrinnet, 21,2 timar. Nokre få kommunar har innført auka leseplikt. Me er bekymra for kva som kan skjer vidare. Ei ytterlegare forverring for lærarar i vaksenopplæring? Me meiner at det er uholdbart at leseplikta ikkje er lik i alle kommunane i landet.

«Særavtale om særskilte lønns- og arbeidsvilkår i vaksenopplæringen» som regulerte arbeidstida til lærarar i vaksenopplæringa/språksentera vart tatt bort, utan at innhaldet der vart erstatta i nytt avtaleverk. Slik det er no, er det ingenting i avtaleverket

som tilseier at skuleeigar ikkje kan auka leseplikta ytterlegare.

Utdanningsforbundet Voss støttar landsmøtevedtaket frå 2015 som seier at «Kvaliteten i vaksenopplæring etter introduksjonslova må sikres ved at lærere får en årsramme for undervisning som for norsk i ungdomsskolen», og krev at dette vert forhandla inn i den nye avtalen i haust.

Utdanningsforbundet Voss

Det er uholdbart at leseplikta i vaksenopplæringa ikkje er lik i alle kommunane i landet, meiner Utdanningsforbundet Voss.

ILL. FOTO NINA BULL JØRGENSEN

● Lovbrudd i videregående skole

En fallitterklæring

«Videregående skoler gir elevene færre timer enn de har krav på og bryter dermed loven» skriver Utdanningsnytt.no 16. mai.

Flere skoler gir systematisk elevene færre timer undervisning enn de har krav på, ifølge Utdanningsforbundet i Buskerud. Fylkeslaget hevder at det skjer ved minst tre videregående skoler i Buskerud. Forbundets Julie Kvaløy og Tonje Kopstad sier til

Dagsavisen Fremtiden at elever går glipp av undervisning i stor stil.

Det er en fallitterklæring at dette fortsatt får pågå. Dette gjøres systematisk ved stadig flere videregående skoler. Selvsagt er det for å spare penger, noe selv fylkesutdannings sjef Jan Helge Atterås selv bekrefter i artikkelen. Denne praksisen er et klart brudd på opplæringsloven. I Vestfold

kuttes det mellom 5-8 prosent i lærertimer ved mange videregående skoler. Det er ikke å satse på skole. Læreren er den viktigste enkeltfaktoren hevdar man ofte. Den holdningen finner man dessverre lite av hos skoleeier.

Åge Hvitstein

Elevenes rettigheter, ikke lærernes

Som Tonje Kopstad sier, handler denne saken om elevenes rettigheter, ikke lærernes. Når læreplanen nevner et timetall som *minste* timetall, er det besynderlig at skoleeier kan mene at aktivitetsdager med mer, med et innhold som kan være nesten eller helt irrelevant for et fag, likevel kan regnes inn i det totale timetallet for faget. Bare betegn-

nelsen minstetimetall burde jo få det til å ringe en bjelle hos de ansvarlige. Minstetimetallet er det antall timer en absolutt trenger for å lære seg det læreplanen krever, på forsvarlig vis.

Marion Federl

**Delta i debatten på
utdanningsnytt.no**

● Til «Hvor ble det av naturskolene i Norge?»

Naturskoler med lokale utgangspunkt

«Hvor ble det av naturskolene i Norge?» spør Knut Monssen på Utdanningsnytt.no 18. mai, før han fortsetter med å si: «Fortsatt har vi entusiastiske lærere i norsk skole som praktiserer deler av natur-undervisningen ute, og fortsatt har vi, dessverre, svært få naturskoler i Norge.»

I en tid preget av at elever er frakoblet natur, av manglende relevans i fag og lite mestring i aktiviteter og skolearbeidet, hadde det vært interessant med naturskoler i hvert fylke. Med forskjellige utgangspunkt i stedets fauna- og økosystemer, og forskjellige aktiviteter tilpasset stedet: sjø, elv, myr, skog, fjell.

Solfrid Henriksen
naturbrukslærer

I en tid da elevene er frakoblet natur, bør det være naturskoler i hvert fylke, mener Solfrid Henriksen.

ILLUSTRASJON TONE LILJENG

Trist og feil at det kuttes i naturskolene

Naturskoler bidrar til mangfold i skolen gjennom verdifull, praktisk og virkelighetsnær læring. For elevene er det en arena som fremmer trivsel og stimulerer og motiverer for læring. Det er både trist og feil at det kuttes i dette tilbudet. I Vestfold hadde vi tidligere flere naturskoler, blant annet Karlsvika i Tønsberg og Korsvik naturskole i Sandefjord. Begge er innstilt. Farris naturskole i Larvik har flere ganger blitt truet av nedleggelse, men tilbudet har blitt reddet så langt, til glede for skolen og elevene.

Jeg får i ulike sammenhenger høre mange rosende ord om brukerne av Hamar naturskole. Knut Monssen og hans stab gir et strålende bidrag i skolens arbeid med å imøtekomme læreplanen.

Tidligere var naturskolene tilsluttet Norsk Leirskoleforening. Naturskole har mye til felles med leirskole. Leirskoleforeningen ønsker Naturskolene velkommen tilbake.

Trond Setlo
leder for Norsk Leirskoleforening

● Til «Pensjonistene nekter å skrive under trygdeoppgjøret»

Urettferdighet som kan bli langvarig

Pensjonistforbundets Jan David-sen vil ikke signere protokollen i forbindelse med trygdeoppgjøret som regulerer inntektene til landets pensjonister, melder Utdanningsnytt.no 16. mai.

Ifølge den franske økonomen Thomas Piketty kan man med stor grad av sannsynlighet forvente lav økonomisk vekst gjennom hele det 21. århundre.

Underreguleringen på 0,75 prosent vil da i tilfelle slå meget negativt ut for pensjonister. Og da kan man jo lure på hvor lenge politikerne vil opprettholde denne urettferdigheten. Høyre viser i alle fall ingen vilje til å endre noe på dette. Og Fremskrittspartiet prøver å sukre pillen!

Magnus Skrunes

● «En tilfredsstillende bemanningsnorm må komme innen august 2017» på Utdanningsnytt.no

La oss ikke bidra til utbrente barnehageansatte

Hør, hør! I dag er økonomien tilrettelagt for at vi alle skal sende barna våre i barnehager. Og jeg opplever at familier med mange barn ofte blir uglesett. «Hvordan skal de klare å ivareta så mange barn på en gang?», og da trenger ikke antall barn være større enn tre-fire, også gjerne i godt varierende alder. Men de ansatte i barnehagene, de skal liksom være

alle steder og kunne hjelpe alle hele tiden, med ansvar for fem til sju barn hver, i førskolealder! Hvor er logikken? Jeg er full av beundring for dem som jobber i barnehager landet rundt, de gjør en utrolig viktig jobb. La oss ikke brenne dem ut slik at de til slutt ikke strekker til.

Monica Starheim

● Pensjonister

Øk minste- fradraget!

At regjeringen i forslag til revidert statsbudsjett for 2017 vil øke minste-
fradraget for pensjonis-
tene fra 29 til 31 prosent, er selvsagt positivt. Men det er bare et lite skritt på veien mot like-
behandling av pensjonister og yrkesaktive, siden
minste-
fradraget for disse er 43 prosent.

Årets trygdeoppgjør vil som ventet, på tredje
året, føre til nedgang i kjøpekraften for landets
pensjonister. Ikke underlig at organisasjonene
nok en gang nektet å skrive under protokollen.
Trygdeoppgjøret er nå mer matematikk enn
politikk. Organisasjonene ble visstnok kjent
med regjeringens forslag i et møte som varte i
hele 10 minutter. Trygdeoppgjøret bør etter min
mening få en politisk behandling i Stortinget før
sommerferien.

Det ble ikke reist felleskrav fra de elleve
pensjonistorganisasjonene denne gangen, men
Pensjonistforbundet, Funksjonshemmedes fel-
lesorganisasjon og Samarbeidsforumet for funk-
sjonshemmedes organisasjoner fremmet blant
annet krav om at forhandlingsretten i de årlige
trygdeoppgjørene gjeninnføres, at regjeringen
sørger for at pensjonistene ikke får negativ
kjøpekraftsutvikling og at regelen om at pensjo-
nene automatisk reguleres 0,75prosent lavere
enn lønnsveksten, bortfaller.

Kilder: Revidert nasjonalbudsjett 2017,
Aftenposten.

Nils Tore Gjerde
pensjonist

Les mer debatt på
utdanningsnytt.no

Rett på sak

● Skolegudstjeneste

Obligatorisk forkynnelse hører ikke hjemme i skolen

● **Rahman Chaudhry**
påtroppende leder i Elevorganisasjonen

FOTO MARIANNE RUUD

Jeg dro ikke i skolegudstje-
neste. Jeg er fra et muslimsk
hjem og var ikke komfortabel
med å be til gud i kirka. Jeg
var med på et alternativt opp-
legg på skolen, sammen med
noen av klassekameratene
mine. Skal det bli ulovlig nå?

Fremskrittspartiet vedtok på landsmøtet
sitt å gå inn for obligatoriske skolegudstje-
nester, en steinalderpolitikk som argumen-
terer for et fellesskap uten fellesskapsfølelse.
Når ble det igjen aktuelt å diskutere misjon i
skolen i det 21. århundre?

I tilfelle politikerne trenger en oppfrisk-
ning i hvordan norske elever stiller seg til
forsøk på misjon i skolen: Oppropet «Nei
til KRLE!» fra 2013 fikk opp mot 20.000
underskrifter da forslaget om å legge til en
K i RLE-faget ble luftet. Den gangen tapte
den sekulære og livssynsnytrale skolen
slaget. Jeg håper ikke det samme skjer når
det nå foreslås å tvinge norske elever til
kirkebenken.

I den norske skolen skal vi lære oss å tenke
kritisk, stille spørsmål ved det vi lærer og
danne våre egne identiteter. Dette er, mer enn
alt annet, skolens dannelsesoppdrag. Hvor-
dan er dette dannelsesoppdraget forenlig
med å tvinge forkynnelse på elever?

Det virker for meg som om forslagsstil-
lerne bak denne baklengsreformen har

glemt et av de viktigste prinsippene i den
norske skolen: at den er for alle. Skolen vår
skal speile samfunnet vårt, og vi skal ha en
skole med stor takhøyde og rom for alle. Å
tvinge elever til å delta i et religiøst ritual i
en religion kun 48 prosent av befolkningen
identifiserte seg med i 2016, strider mot
prinsippet om at skolen er for alle, og det er
en destruktiv skolepolitikk.

Påstanden om at obligatoriske skoleguds-
tjenester trengs for å verne om kulturarven
vår, er også en retorisk stråmann. Det er
ingen utenom forkjempere for forslag som
nettopp obligatoriske gudstjenester som
mener kulturarven er truet i den norske
skolen. Obligatoriske gudstjenester fører til
innføring i norsk kulturarv på feil premisser,
og jeg mener snarere tvert imot at vi må ha
en mer sekulær skole enn den vi har i dag,
der kristendom allerede tar for mye plass i
KRLE-faget.

I stedet for en tvungen kristen forkyn-
nelse må skolen jobbe hardere for en bred
tilnærming til religion og tro. Besøk flere
gudshus! Få besøk av flere trossamfunn! Og
sett elevene i førersetet, så de selv kan stille
spørsmål og utfordre fordommer. Det er slik
vi skaper en livssynsnytral skole alle kan
kjenne seg hjemme i.

Jeg dro aldri i gudstjeneste, men det har
nok blitt folk av meg likevel. Jeg har lært
meg å sette pris på stavkirkene som suser
forbi vinduet på bilferie, og jeg husker den
lutherske lærerestningen: Gjør døren høy,
gjør porten vid!

Det er synd at de som foreslår obligato-
riske skolegudstjenester, har glemt den.

Skolenedleggelser i distriktene:

Konflikt og samarbeid

● **Aadne Aasland**
forsker
By- og regionforsknings-
instituttet NIBR
Høgskolen i Oslo og
Akershus

● **Susanne Søholt**
forsker
By- og regionforsknings-
instituttet NIBR
Høgskolen i Oslo og
Akershus

BEGGE FOTO NIBR, HIOA

For å unngå at lokalmiljøer skal rives opp som følge av negative konflikter rundt endring av skolestruktur, viser vår studie at det er viktig med gode prosesser før beslutningene skal fattes i kommunestyrene.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Antallet norske grunnskoler har sunket fra 3243 til 2867 i løpet av en tiårsperiode. Fra 2010 til 2016 ble 294 skoler lagt ned. Et flertall (60 prosent) av disse skolene hadde færre enn 50 elever. Skolenedleggelser har lenge vært et brennbart tema i mange distriktskommuner. Nedleggelsene engasjerer av flere grunner. Det handler om at bygda mister et tilbud, om forskjellig syn på hva som er en god skole, om elever som får en lengre reisevei og om en antatt svekking av lokalsamfunnet. Mange av nedleggelsene møtes med lokal motstand. Noen steder har lokal mobilisering bidratt til å redde skolen. Hva tenker så de som er ansvarlige for skolesektoren i kommunene omkring dette konfliktfylte temaet? Og hva er viktig for foreldre og andre sentrale aktører?

Bak nedleggelsene av skoler i distriktskommunene skjuler det seg flere prosesser. Noe av det viktigste er at selv om Norge er blant landene med høyest befolkningsvekst i Europa, har det vært utflytting fra rurale til urbane strøk. Det har ført til forgubbing og færre skolebarn i distriktene. Etter 2009 har imidlertid mye av utflyttingen fra de minst sentrale kommunene blitt oppveid av innflytting av innvandrere. Dette gir tilskudd av barn til skolene. Samtidig opplever distriktene sentralisering og urbanisering. Flere av dem som bor i Distrikts-Norge, bor i dag i tettsteder. Innen skolesektoren skjer det også endringer. Nasjonale krav til god utdanning krever ressursinnsprøytning i skolene, både når det gjelder lærerkompetanse og infrastruktur, noe det kan være vanskelig å få til i kommuner med flere små skoler og få elever. Samtidig er iverksettingen av den nasjonale utdanningspolitikken og organiseringen av skolepolitikken desentralisert til kommunene.

Det er i kommunestyrene bygdeskolens skjebne blir avgjort.

Nasjonal trend: Flere elever og færre skoler

Statistikk fra Utdanningsdirektoratet viser at Norge får flere elever i grunnskolen. I 2015 var det nesten 4800 flere elever enn året før. Den største økningen har vært i Oslo, mens Nordland og Finnmark har hatt nedgang i elevtallet. Når det gjelder skolestruktur, er andelen skoler med få elever gått ned. Tilsvarende har andelen elever som går på store skoler økt. Gjennomsnittlig elevtall var 218 elever per skole i 2015, 26 flere enn ti år tidligere. I 2005 var det nesten 1200 skoler med under 100 elever, mens det i 2015 bare var 900 skoler med så få elever. 30 prosent av skolene har under 100 elever, mens under ti prosent av elevene går på slike skoler. På skoler med mindre enn 100 elever er det i snitt 11 elever per lærer. På større skoler er snittet 19 elever.

Spørreundersøkelse i kommuneadministrasjonen

Våren 2016 gjennomførte By- og regionforskningsinstituttet NIBR en nettbasert spørreundersøkelse som ble sendt ut til den ansvarlige for skoletjenester i alle de 351 norske kommunene med færre enn 15.000 innbyggere. Vi fikk svar fra 159 respondenter, noe som utgjør 45 prosent av kommunene og er representativt med hensyn til geografisk spredning, størrelse og innbyggertall. Svarene fra undersøkelsen belyser både erfaringer med skolenedleggelse, grad av konflikt i kommunene, samt hvilke holdninger lokale myndigheter har til disse spørsmålene. I tillegg til spørreundersøkelsen har vi gjennomført kvalitativt feltarbeid i tre kommuner der skolenedleggelser har vært eller er på dagsorden for å få mer inngående innsikt i prosessene.

Erfaringer med skolenedleggelse

Endringer i skolestrukturen i form av nedleggelser eller sammenslåinger har vært gjennomført eller diskutert i løpet av de siste fem årene i et flertall (59 prosent) av kommunene som har svart på NIBRs spørreundersøkelse. Imidlertid har ikke alle slike diskusjoner endt med at skolen er blitt lagt ned. I knapt en tredel av tilfellene er en nedleggelsestruet >

«Selv om Norge er blant landene med høyest befolkningsvekst i Europa, har det vært utflytting fra rurale til urbane strøk.»

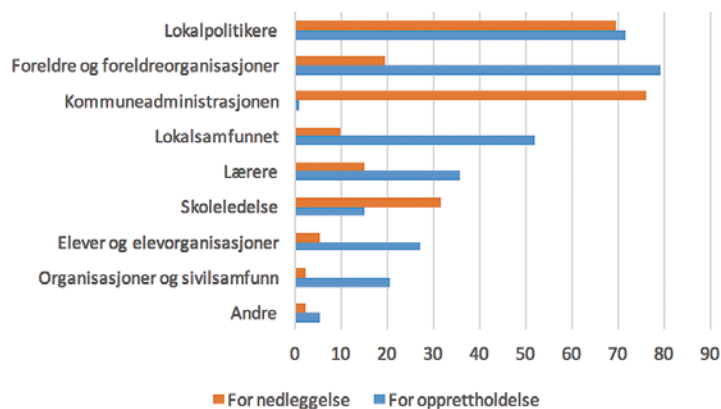
Nei tomt,
helt tomt ...

Er det noen
barn der inne?

skole blitt opprettholdt. Nesten like vanlig som full nedleggelse er det at skoler blir slått sammen med eller erstattet av en annen skole.

Ifølge våre respondenter er det et stort lokalt engasjement rundt spørsmål om å beholde eller legge ned skoler i norske kommuner (spørsmålene vi stilte dreide seg om den siste skolen som var blitt vurdert nedlagt). Figur 1 viser at lokalpolitikere i de aller fleste kommunene engasjerer seg mye, og både for og mot nedleggelse av skolen. Kommuneadministrasjonene er også aktive, men arbeider nesten utelukkende for at planlagte nedleggelser skal gjennomføres. Skoleledere i kommunen er også mest tilbøyelig til å gå inn for nedleggelse. Foreldre og foreldreorganisasjoner er derimot de fleste steder klart mest engasjert med hensyn til å beholde skolen. Andre aktører som engasjerer seg (lokalsamfunn, lærere, elever og organisasjoner) kjemper også i hovedsak for å opprettholde skolen.

Det store engasjementet fra ulike aktører for og imot nedleggelse bidrar mange steder til spenninger i kommunen. Ifølge kommuneadministrasjonen har debatten om skolenedleggelse i omkring halvparten av tilfellene medført et høyt konfliktnivå; mest i det berørte lokalsamfunnet (37 prosent), men noen steder i hele kommunen (12 prosent). I 40 prosent av tilfellene har det vært diskusjoner og ulike meninger, men lite konflikter. Bare i 13 prosent av kommunene der skolenedleggelse har vært foreslått, har det vært stor grad av enighet om beslutningen. Konfliktnivået ble rapportert å være noe høyere i lokalsamfunn der skolen ble lagt ned eller slått sammen med en annen skole sammenlignet med lokalsamfunn der skolen ble opprettholdt.

Figur 1. Aktører som blir rapportert å ha vært aktive i prosessen henholdsvis for og imot skolenedleggelse (prosent)

En god prosess blir fremhevet av mange av de ansvarlige i skoletjenesten som viktig for hvordan konflikter rundt skolestruktur blir håndtert. En av respondentene i spørreundersøkelsen vektlegger for eksempel betydningen av at alle får uttale seg og bli lyttet til:

«Det vart [...] gjennomført orienteringsmøte i alle skulekretsane der mange politikarar deltok. Det spesielle var at det politiske miljøet på eige initiativ påla seg sjølv å berre lytte til innspel på orienteringsmøta utan å starte nokon diskusjon. Det at alle fekk kome med sine innspel utan at dei vart imøtegått eller motsagt, førte til ein svært god prosess. Alle følte at dei fekk kome til orde og kome med innspel og at det då vart lettare å godta resultatet.»

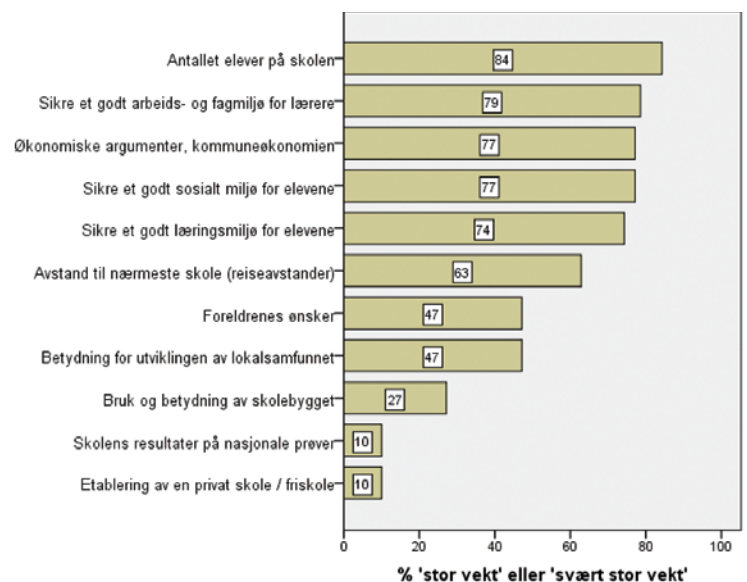
Og tilsvarende skriver en annen respondent at:

«[v]i satte sammen en styringsgruppe med foreldrerepresentanter for fire skoler i flertall, forsynte denne med adm. representanter, ba politikerne om å holde seg i bakgrunnen (det var de enige i) i drøftingsmøtene, og satte på en ekstern konsulent som prosessdriver. Dette ga prosessen stor legitimitet,

lite støy og klare konklusjoner som det var lett for politikerne i ettertid å samle seg om.»

Argumenter brukt for og mot skolenedleggelse

Det er flere problemstillinger som blir tillagt stor vekt av ansvarlige for skoletjenesten i debatten. Figur 2 viser at spørsmål som skolestørrelse, fagmiljø for lærere og lærings- og sosialt miljø for elever, samt betydning for kommuneøkonomien fremheves som viktigst. Stor vekt legges også på reiseavstander for elevene. Ikke overraskende gjelder dette særlig i kommuner der en skolenedleggelse vil øke denne betydelig. Foreldrenes ønsker samt betydningen av skolenedleggelse for lokalsamfunn vektlegges ikke i like stor grad, mens øvrige argumenter vektlegges kun av et lite mindretall, som det framgår av figuren.

Figur 2. Argumenter som blir vektlagt i debatten om skolenedleggelse. Andel som svarte «stor vekt» eller «svært stor vekt» (prosent).

Det må understrekes at svarene peker på hvilke argumenter som var framme i debatten, men ikke hvilke argumenter respondentene selv mener bør tillegges størst vekt. En respondent forteller for eksempel at det i den lokale debatten om skolenedleggelse var et «[v]eldig stort fokus på lokalsamfunn og sosialt miljø» mens det var «[m]indre fokus [på] samspill, læringsmiljø, [og] faglig utvikling» som vedkommende selv er mest opptatt av. Flere antydte også at det hadde vært generasjonsforskjeller i lokalsamfunnet med hensyn til hvilke argumenter som ble vektlagt:

«Den «eldre» generasjonen er de som engasjerer seg mest og fremhever lokal skolens betydning for lokalsamfunnet. Følelser er umulig å argumentere mot.»

Holdninger til skolenedleggelser

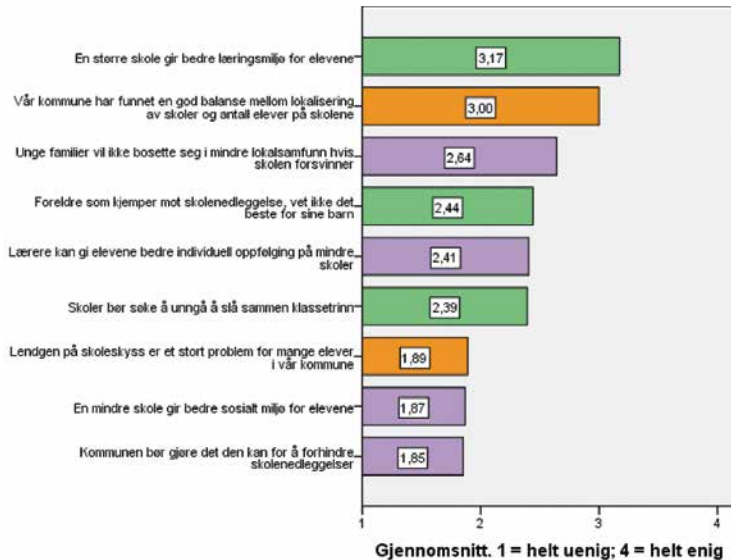
Vi viste over at kommuneadministrasjonen, nærmere bestemt de som er ansvarlig for skolesektoren i kommunene, er tilbøyelig til å engasjere seg for nedleggelse av skoler i tilfeller der dette har vært oppe til debatt. Det er derfor interessant å se i hvilken grad dette gjenspeiler seg i deres holdninger til nedleggelse av skoler. I spørreundersøkelsen hadde vi et batteri av utsagn med argumenter for eller imot skolenedleggelser, og respondentene ble bedt om å svare hvor enige de var i utsagnene. I Figur 3 er søylene for utsagn som gir argumenter for skolenedleggelser farget i grønt, mot skolenedleggelser i lilla, mens mer nøytrale utsagn har oransje søyler.

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

Figur 3. Holdninger til skolenedleggelse blant skoleadministrasjoner. Grad av enighet med ulike utsagn. Gjennomsnittsverdier på skala fra 1 (helt uenig) til 4 (helt enig).

Respondentene utviser størst grad av uenighet med utsagn som taler imot skolenedleggelse. Særlig er de uenige i utsagn om at mindre skoler gir bedre sosialt miljø for elevene og at kommunene bør gjøre det de kan for å forhindre skolenedleggelse. Tilsvarende er de mest enige i påstanden om at en større skole gir bedre læringsmiljø for elevene. Samtidig er svarene nyanserte. Respondentene tenderer noe mer mot enighet enn uenighet i et utsagn om at skolenedleggelse kan være negativt for tilflytting til lokalsamfunnet, og de er også delt omtrent på midten med hensyn til om lærere kan gi bedre individuell oppfølging av elevene på mindre skoler. Lengden på skoleskiss ansees å være problematisk kun i et mindretall av kommunene. Det er også verdt å merke seg at et flertall synes kommunen har funnet en god balanse mellom hensynet til skolelokalisering og antallet elever på skolene.

Tre kommuner berørt av skolenedleggelse

I tillegg til spørreundersøkelsen til kommunene har vi snakket med berørte parter i tre kommuner hvor nedleggelse av skoler ble møtt med protester. Vi har snakket med foreldre, besteforeldre, rådmenn, politikere og ansatte i skolen for å få nærmere innsyn i hva som står på spill. Det spesielle med bygdesamfunn sammenlignet med byen, er at de fleste har mange roller. De er politikere og foreldre, ansatt i skolesektoren og forelder, bosatt i bygda som kan miste skolen og nabo, og noen har selv gått på bygdeskolen. Det betyr at de er berørt av endringene i skolestruktur på flere måter og daglig møter andre som kan ha andre meninger.

Fra kommuneadministrasjoner ble det uttrykt at det på mange måter var lokalsamfunnets oppgave å kjempe for å beholde skolen sin. Det ble sett på som et sunt tegn på en velfungerende bygd.

På den annen side fant vi at i enkelte bygder som mobiliserer aktivt mot nedleggelse, ble det opplevd sterk sosial kontroll og lite rom for å hevde meninger som gikk på tvers av den dominerende oppfatning lokalt. Foreldre som mente at en større skole ville være bra for barna deres, kunne kvie seg for å si det høyt. Enkelt personer som hevdet egne meninger som gikk på tvers av gjengse oppfatninger lokalmiljøet, kunne bli isolert og frosset ut. Slik sosial kontroll kan ha sin bakgrunn i at små bygdesamfunn er sårbare og avhengige av felles institusjoner for å fungere godt. Hvis skolen forsvin-

ner, kan det oppfattes som et tegn på at hele lokalsamfunnet står i fare for å forsvinne uansett om dette er tilfelle eller ikke.

Små lokalsamfunn er avhengige av tillit og folkelig oppslutning. For at ikke nedleggelse av skoler skal føre til unødvendige og langvarige lokale konflikter, har lokalpolitikere og skoleadministrasjon lagt fram ulike forslag for å forhindre eller dempe negative utslag:

- Nasjonale eller kommunale veiledende retningslinjer for nedre grense på antall elever og øvre grense for reisetid. Slike retningslinjer kan gi lokalpolitikere, lærere, foreldre og barn forutsigbarhet i skolesituasjonen i deres kommune.

- De lokale partiene bør binde sine representanter i spørsmål om endring av skolestruktur. Da unngår man at enkeltrepresentanter må ta belastningen ved upopulære beslutninger i kommunestyret.

For å fremme dialog med lokalsamfunn og foreldre viste spørreundersøkelsen og intervjuene at kommunen kan legge opp til lokal medvirkning i prosessen før saken kommer til kommunestyret. Hensikten er å organisere fram ulike synspunkter, gi prosessen legitimitet og gjøre det lettere for politikere å fatte gode beslutninger:

- Folke- eller orienteringsmøter hvor politikernes rolle er å lytte slik at folks forskjellige syn og meninger kan komme fram uten å bli møtt med motargumenter.

- Organisering av foreldregrupper med ekstern konsulent som prosessdriver. Politikerne er i bakgrunnen og får anbefalinger å forholde seg til.

- Dialogmøter mellom skoleadministrasjon og foreldregrupper for å finne fram til alternative løsninger å enes om.

Erfaringene fra de tre kommunene viser at prosesser for å ivareta lokalsamfunnet er helt sentralt. Det er ikke ønskelig for noen parter at små lokalsamfunn mister skolen og samtidig opplever at tilliten mellom folk svekkes. En annen viktig erfaring fra disse tre kommunene er at lokalsamfunnet fortsatt kan være et godt sted å bo selv om skolen blir borte, hvis folk har andre lokale institusjoner der de kan møtes. Dette handler for eksempel om butikk, barnehage og grendehus. Kommunene kan legge til rette for at skolebygningene fortsatt kan brukes som grendehus for lokale lag, foreninger og lokale arrangementer, dersom det er lokalt ønske om det.

Konklusjon

De ansvarlige for skolesektoren i kommunene ser seg selv som en part i konflikter omkring nedleggelse av skoler, og da først og fremst som en pådriver for å legge ned skolen. Både økonomiske og faglige/pedagogiske argumenter blir vektlagt. Samtidig ser de fleste også at skolenedleggelse kan ha negative konsekvenser for lokalsamfunnet. Et stort flertall mener imidlertid at kommunen balanserer disse hensynene på en god måte. Hvordan andre parter i disse konfliktene vurderer situasjonen, varierer imidlertid mye, noe våre studier i tre kommuner berørt av skolenedleggelse tydelig har vist. For mange aktører står skolens betydning for lokalsamfunnet og lokalsamfunnets betydning for en god nærscole sentralt. For å bistå lokalpolitikere i slike vanskelige saker etterlyser politikere og administrasjon veiledende retningslinjer for minste antall elever og øvre grense for reisetid, dog med bruk av skjønn der spesielle geografiske forhold tilsier dette. For å unngå at lokalmiljøer skal rives opp som følge av negative konflikter rundt endring av skolestruktur, viser vår studie at det er viktig med gode prosesser før beslutningene skal fattes i kommunestyrene.

Artikkelen er del av et komparativt prosjekt om skolestruktur i Latvia og Norge finansiert gjennom EOS-finansieringsordningen.

Prosjektets hjemmeside: <http://www.fsi.lu.lv/?sadal=232>

PRAKSISRELEVANTE KURS I DIGITAL KOMPETANSE FOR LÆRERE

Universitetet i Agder har fått en tildeling av midler for å konstruere to etter- og videreutdanningskurs i digital kompetanse for lærere.

Kursene er på 10 studiepoeng og vil i hovedsak være nettbaserte med to samlinger i løpet av studietiden.

Kurs 1: **Grafisk design og video** tar for seg bruk av bilde, lyd og video i undervisningen. Hvordan lage enkle undervisningsvideoer, bruke grafiske medier i undervisning osv.

Kurs 2: **Web og nettkunnskap** tar for seg bruken av sosiale medier til undervisning, vanlig fremferd på nett, søkemotorer og kildebruk. Det blir og opplæring i bruk av websider og bloggverktøy.

Felles for begge kursene er at de er direkte knyttet til praksisfeltet. Alle oppgaver vil være relatert til praksis.

Kostanden er kun semesteravgift og transport samt overnatting på samlingene.

SPØRSMÅL OM STUDIET?

Rune Andersen
Universitetslektor
Tlf. 37 23 33 79
E-mail: Rune.Andersen@uia.no

SØKNADSFRIST: 01/08

STUDIEPOENG: 10

VARIGHET: 1 semester

START: Høst 2017

FINN OG LES MER OM KURSENE HER:

<http://www.uia.no/studietilbud/etter-og-videreutdanning>

TEKNOLOGI FOR LÆRERE I GRUNNUTDANNINGEN ÅRSSTUDIUM

En av våre største utfordringer i norsk skole har vært innføringen av teknologi og bruken av digitale verktøy. Universitet i Agder har utarbeidet et årskurs skreddersydd for lærere i jobb. Kurset gir en innføring i alt fra nettvett og bruk av sosiale medier til e-læringsverktøy og digitale eksamener. Hovedpoenget er at det skal være praksisnært. Kurset kan tas ved siden av jobb på heltid eller deltid. Kurset er nettbasert med 3 helgesamlinger per semester. Kostand er semesteravgift samt transport og overnatting på samlinger.

Det er ikke uvilje som bremser den digitale utviklingen, det er heller usikkerhet om hva som virker og hva en skal bruke tid på.

SPØRSMÅL OM STUDIET?

Rune Andersen
Universitetslektor
Tlf. 37 23 33 79
E-mail: Rune.Andersen@uia.no

SØKNADSFRIST: 01/08

STUDIEPOENG: 60

VARIGHET: 1 år

START: Høst 2017

LES MER OM KURSET HER:

www.uia.no/studier/teknologi-for-laerere-i-grunnutdanningen

UTDANNING

Utgivelser
2017

Nr.	Materiellfrist	Utkommer
1	19. desember	13. januar
2	11. januar	27. januar
3	25. januar	10. februar
4	08. februar	24. februar
5	22. februar	10. mars
6	08. mars	24. mars
7	22. mars	07. april
8	05. april	28. april
9	26. april	12. mai
10	10. mai	26. mai
11	24. mai	09. juni
12	07. juni	23. juni
13	09. august	25. august
14	23. august	08. september
15	06. september	22. september
16	20. september	06. oktober
17	04. oktober	20. oktober
18	18. oktober	03. november
19	01. november	17. november
20	15. november	01. desember

Henriette Cecilie S. Breilid
advokatfullmektig i Raugland Advokatene

FOTO INGER STENVOLL

«Ukvalifisert lærer» fikk fast stilling

Lagmannsretten avsa en dom i februar i år, hvor en arbeidstaker som hadde arbeidet som morsmåslærer i 12 år, uten å ha oppfylt kompetansekravet, fikk medhold i at hun var fast ansatt i kommunen.

Ved første øyekast virker dette «galt», da den som skal tilsettes fast i en undervisningsstilling, må oppfylle kompetansekravet. Men ved nærmere lesing er denne dommen både riktig og viktig med tanke på arbeidstakernes stillingsvern. Det skilles mellom det rettslige tilsetningsforholdet og hvilke arbeidsoppgaver en ansatt kan kreve.

Før det skal redegjøres nærmere for selve dommen (LG-2016-139495), må innholdet i begrepet «fast ansatt i kommunen» avklares. Det å være fast ansatt i kommunen betyr at vedkommende arbeidstaker har et fast tilsetningsforhold med kommunen som arbeidsgiver. Arbeidsoppgavene vil ikke nødvendigvis være faste, men *tilsetningsforholdet* er fast. Arbeidstakeren vil da være beskyttet av stillingsvernsreglene som følger av arbeidsmiljøloven.

I denne saken krevde ikke arbeidstakeren at hun skulle bli fast tilsatt som lærer, men hun krevde et fast tilsetningsforhold i kommunen. Hun hadde i over 12 år vært midlertidig ansatt i kommunen, først og fremst som morsmåslærer, men også som tolk, kursholder og miljøarbeider. Kravet om fast ansettelse var basert på ulovfestet rett, og etter fireårsregelen i arbeidsmiljøloven.

Kommunen på sin side hevdet at arbeidstakeren ikke hadde krav på fast ansettelse hverken på ulovfestet grunnlag eller etter fireårsregelen i arbeidsmiljøloven. Kommunen viste til at særlige hensyn gjorde seg gjeldende på undervisningsområdet, hvor kvalifikasjonskravet er lovpålagt.

Kravet til arbeidstakeren om fast ansettelse etter ulovfestet rett, er et prinsipp som er utviklet gjennom rettspraksis, jf. Rt. 1991 s. 872. Det ulovfestede prinsippet går i all hovedsak ut på

at domstolene etter en konkret vurdering kan komme til at en midlertidig ansatt etter en lengre periode likevel kan bli regnet som fast ansatt. I en slik vurdering vil særlig arbeidstakerens behov for stillingsvern avveies mot arbeidsgivers interesse i å tidsbegrense ansettelsesforholdet.

Lagmannsretten uttalte at domstolene bør være tilbakeholdne med å gi fast ansettelse til personell som ikke fyller kompetansekravene etter opplæringsloven. Kompetansekravene som er for undervisningspersonell, er satt av hensyn til kvalitet i utdanningstilbudet, og dermed særlig av hensyn til elevene. I forarbeidene til loven ble det foreslått en rett til fast ansettelse etter fire års midlertidig ansettelse. Det ble vist til at en slik regel kunne skape vansker for utkantskoler, hvor det ofte er vanskelig å skaffe kvalifiserte lærere. Med en fireårsregel risikerer man en økning av en stab av ukvalifiserte lærere.

Retten foretok en avveining av arbeidstakerens behov for stillingsvern og kommunens interesser i å tidsbegrense arbeidsavtalen. Det ble vist til at arbeidstakeren hadde jobbet i kommunen i over 12 år, og at hun hadde hatt ulike arbeidsoppgaver og stillingsbrøker. Retten mente at det var vanskelig å se at kommunen hadde et tilstrekkelig behov for ikke å ansette henne fast. Konklusjonen ble at arbeidstakeren var fast ansatt i kommunen basert på ulovfestet rett.

Retten tilføyde at «de var enig med A i at lagmannsretten ikke skal avsi dom for at hun er fast ansatt som morsmåslærer, men kun for at hun er fast ansatt i Karmøy kommune.» Retten var ikke i tvil om at partene ville finne passende arbeidsoppgaver for arbeidstakeren. Retten tok derfor ikke stilling til hva som er forholdet mellom opplæringslovens krav til fast tilsetting og fireårsregelen som følger av arbeidsmiljøloven.

Den som skal tilsettes fast i en undervisningsstilling, må oppfylle kompetansekravet. Dersom det ikke finnes kvalifisert søkere, kan en søker som ikke oppfyller kompetansekravet tilsettes midlertidig. Den ukvalifiserte «læreren» som er midlertidig tilsatt, har i utgangspunktet ikke krav på fast ansettelse etter fireårsregelen som følger av arbeidsmiljøloven.

«Kompetansekravene som er for undervisningspersonell, er satt av hensyn til kvalitet i utdanningsstilbudet, og dermed særlig av hensyn til elevene.»

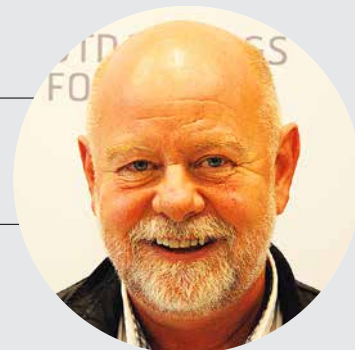

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Terje Skyvulstad | nestleder

FOTO STIG BRUSEGARD

Likhetslandet

Det er helg, og god tid til aviser. Oppmerksomheten fanges av et leserinnlegg i Haugesunds Avis. Bent Høie har skrevet om bekjempelse av barnefattigdom som middel til å utjevne sosiale forskjeller. Jeg blir glad. Tenk at vi lever i et land hvor regjeringspartiet er opptatt av barnefattigdom. Både høyre- og venstrepartiene vil redusere de økonomiske og sosiale forskjellene. De i midten også. – Kanskje jeg skal skrive om likhet i neste forbundskommentar, tenker jeg.

Så kommer jeg på at dette fort kan bli en reprise, for sosial ulikhet har vært tema i tidligere tekster. Men problemet er jo ikke akkurat løst, og snart er det valg, og da må vi være opptatt av både integrering og fordeling.

Høie peker på det triste faktum at ett av ti barn i Norge vokser opp i fattigdom. Mange av disse barna kommer fra en flerkulturell familie. Regjeringen har lansert en handlingsplan mot barnefattigdom. Og i denne planen er det mange tiltak for utdanningssektoren. Løsningen ligger i gode barnehager og skoler, som kan sikre barna et godt norsk språk og billett til framtida og arbeidslivet.

Høie peker på tre tiltak som regjeringen allerede har gjennomført: De har skaffet billigere barnehageplasser til lavinntektsfamilier og en nasjonal ordning med gratis kjernetid i barnehage for barn som har foreldre med lav inntekt. De har styrket tilskuddsordningene for ferieopplevelser for barn fra familier med dårlig råd. Dessuten har de, sammen med KrF og Venstre skaffet penger til 1000 nye lærere for de yngste elevene.

Det Høie peker på, er svært gode tiltak. Han løfter også fram intensjonen om å lovfeste en plikt for skolene til å gi intensiv opplæring i lesing, skriving og regning til elever i første til fjerde klasse, dersom de strever. Tidlig innsats er viktig – både i barnehage og skole.

Ja, tidlig innsats er viktig. Men vi må også spørre hva slags innsats som er viktig. Kunnskapsministeren arrangerte nylig et møte om hvordan vi kan inkludere enda flere barn i barnehagen. I dag er barn fra flerkulturelle familier underrepresentert, og dette bidrar til å opprettholde sosial ulikhet. Både forskere, administratorer og arbeidslivets parter var invitert. Det arbeides med inkludering i mange kommuner, og vi vet en del om hva som skal til for å lykkes i integreringen.

Det som gjorde størst inntrykk fra dette møtet, var imidlertid bidrag fra organisasjoner som drives av og for personer med flerkulturell bakgrunn. En av disse var «Bydelsmødrene». En ildsjel fra Alna bydel, Nasreen Begum, har samlet et par titalls frivillige innvandrerkvinner i denne organisasjonen. Organisasjonen har som formål å skape aktivitet blant andre mødre med flerkulturell bakgrunn. På en svært overbevisende måte fortalte Begum om hvordan «bydelsmødrene» fungerer som en bro til institusjoner som barnehage, skole eller bydelsforvaltning.

Det tydelige budskapet fra minoritets-representantene var: Det aller viktigste er å kommunisere med hele familien. Barnehagene må anerkjenne barnas kultur, og det språket de har med seg til barnehagen. Familiene må behandles som ressurser, ikke som problemer. Foreldrene trenger å oppleve tillit til at de er gode nok, slik som de er. Tilliten bygger ned skillene, og bidrar til at både barn og foreldre deltar på arenaer med andre innbyggere i bydelen. Familiene må få anledning til å ta med seg ulikheten inn i fellesskapet – det er ikke et mål at alle skal bli like. Kanskje sosial ulikhet bekjempes best gjennom å anerkjenne forskjellene? I valgkampen skal jeg ikke bare lytte til hva slags tiltak de ulike partiene lanserer når de snakker om sosial utjevning og integrering. Jeg skal også lytte til retorikken som ledsager tiltakene.

«Løsningen ligger i gode barnehager og skoler, som kan sikre barna et godt norsk språk og billett til framtida og arbeidslivet.»

Streik i Akasia – for en anstendig pensjon

Ansatte i private barnehager i Akasia har vært i streik siden 5. mai. De kjemper for en anstendig pensjon.

Har endret pensjonsavtalene

Barnehagene i Akasia var opprinnelig organisert i arbeidsgiverorganisasjonen for kirkelige virksomheter (KA) og PBL (Private Barnehagers Landsforbund). De ansattes organisasjoner krevde at ansatte i barnehagene ikke skulle miste rettigheter da Akasia meldte seg inn i Spekter.

De aller fleste av våre medlemmer hadde en ytelsesbasert pensjonsordning, men da Akasia overtok barnehagene de jobbet i, endret Akasia pensjonsordningen til en innskuddsordning. Det er noe Utdanningsforbundet ikke kan godta.

– Det er både urimelig og urettferdig at barnehagelærere og styreere i Akasia-barnehager skal få en dårligere pensjon enn sine kolleger i andre private og kommunale barnehager, sier nestleder Terje Skyvulstad i Utdanningsforbundet.

Må sikres trygg og forutsigbar pensjon

Utdanningsforbundet krevde i utgangspunktet en offentlig ytelsespensjon, men var villig til å komme Akasia i møte ved å godta en såkalt hybrid pensjonsordning. Det godtok ikke Akasia, og derfor ble det streik.

– Våre medlemmer i Akasia er nødt til å sikres en pensjon som er trygg, forutsigbar og som varer livet ut, og hvor det ikke er forskjell på kvinner og menn, sier Skyvulstad.

Totalt er 132 medlemmer av Utdanningsforbundet i streik i 20 barnehager i Hordaland og Rogaland. Medlemmer fra Fagforbundet, Delta og Lederne streiker også i de samme barnehagene.

Redaksjonen ble avsluttet 30. mai. Se udf.no for oppdatert informasjon om streiken.

Medlemmer av Utdanningsforbundet, Fagforbundet, Delta og Lederne står sammen i streiken i Akasia. FOTO ODD ARILD VISTE/UTDANNINGSFORBUNDET BERGEN

Enige med PBL i årets forhandlinger

Utdanningsforbundet og PBL ble i slutten av mai enige i årets mellomoppgjør.

Utdanningsforbundet forhandlet sammen med Fagforbundet og Delta. Det var kun økonomi det skulle forhandles om i dette mellomoppgjøret. I kommunesektoren (KS) endte årets oppgjør med

Kom til enighet: Mette Henriksen Aas, Fagforbundet, Terje Skyvulstad, Utdanningsforbundet, Trond Ellefsen, Delta og Espen Rokkan i PBL. FOTO STIG BRUSEGARD

en ramme på om lag 2,4 prosent. Det er den samme økonomiske rammen som nå er avtalt i PBL.

– PBL har imøtekommet våre krav og vi er godt fornøyd med oppjøret totalt sett, sier nestleder i Utdanningsforbundet Terje Skyvulstad.

Han trekker fram at man nå har klart å løfte styrene i de minste barnehagene, samtidig som alle får en konkurransedyktig lønnsøkning.

Lønnsøkningen ligger fra 7000 kroner til 16.300 kroner for Utdanningsforbundets medlemmer, og gjelder fra 1.5.2017.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Vold mot lærere do

I fjor rapporterte lærerne i Oslo om 1940 tilfeller av vold mot lærere. Dette er mer enn en dobling fra året før. I 2015 svarte 12,4 prosent av grunnskole-lærere i hele Norge at de har vært utsatt for vold eller trusselsituasjoner i løpet av det siste året.

Hele 901 av tilfellene fra Oslo var svært alvorlige hendelser med spark, slag med gjenstander, trusler med kniv, biting og andre alvorlige trusler. – Å bli utsatt for vold eller trakassering er ingen privatsak. Den enkelte skal ikke stå alene med slike problemer, fastslår nestleder i Utdanningsforbundet Terje Skyvulstad.

Dagsavisen har i en serie artikler satt søkelyset på vold og trusler mot lærere i osloskolen. I 2014 ble Clemens Saers, lærer på Oslo handelsgymnasium, skadet for livet av en elev. Han krever nå 250.000 kroner i oppreisning fra Oslo kommune. Utdanningsetaten har avvist oppreisningskravet. Læreren har fått varige skader på stemmebåndet etter elevens strupetak på ham, og han har utviklet posttraumatisk stress-syndrom (PTSD) med hyppige flashback. Skaden er godkjent som yrkesskade, samtidig som den tidligere eleven på

Oslo Handelsgymnasium ble dømt til seks måneders fengsel i Oslo tingrett for vold mot læreren. Likevel ble forholdet aldri meldt til Arbeidstilsynet, skriver Dagsavisen.

Utdanningsforbundet mener at dette er uholdbart.

– Vi kan ikke ha det slik at så alvorlige situasjoner ikke blir håndtert skikkelig. Ansvar er hos arbeidsgiver, sier Skyvulstad.

Loven er krystallklar på dette punktet:

● Ifølge arbeidsmiljøloven § 5-2 plikter arbeidsgiver å varsle Arbeidstilsynet og nærmeste politimyndighet når det skjer en ulykke i forbindelse med arbeid, eller når en arbeidstaker blir alvorlig skadet eller dør på arbeidsplassen.

● Varslings- og meldeplikten gjelder også for volds- og trussel-episoder som medfører alvorlig fysisk eller psykisk skade. Dette gjelder enten

hendelsen gir varig eller lengre tids arbeidsudyktighet, eller på et senere tidspunkt kan vise seg å være mer alvorlig enn først antatt, for eksempel i form av psykiske ettervirkninger.

Skyvulstad mener man også må ha fokus på hva som kan gjøres før det går så langt som vold mot lærere. 1. januar i år kom det nye forskrifter som gir arbeidsgiver tydeligere forpliktelser i forhold til dette.

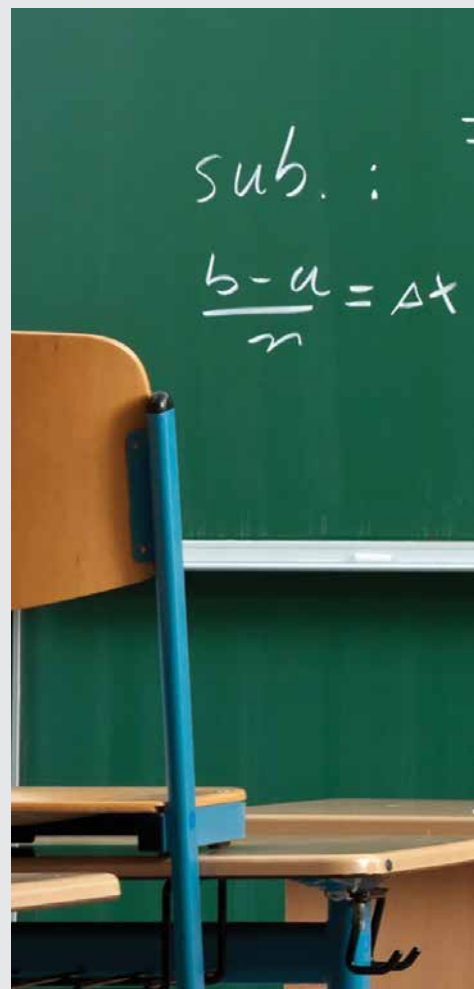
– Det forebyggende arbeidet skal gjøres i samarbeid med arbeidstakerne og deres representanter. Arbeidsmiljøutvalget og skolemiljøutvalget bør også trekkes inn. De nye forskriftene pålegger nå arbeidsgiver å ha skriftlige rutiner på dette området, sier han.

I det forebyggende arbeidet må skolen komme fram til felles holdninger til hva som er akseptabel atferd hos elevene mener Utdanningsforbundet.

– Utgangspunktet må være nulltoleranse overfor vold og trakassering. Arbeidet bør munne ut i en handlingsplan. Elever og foresatte må trekkes aktivt inn i arbeidet og selv sagt informeres om dette, avslutter Skyvulstad.

– Det må være nulltoleranse overfor vold og trakassering av lærere, sier nestleder i Utdanningsforbundet Terje Skyvulstad.

ILL. FOTO THOMAS RAUPACH / SAMFOTO / NTB SCANPIX

Kurs i

Kvalitet i barnehagen

28. september arrangerer vi kurs i Stavanger om kvalitet i barnehagen. Dagen vil vekle mellom forelesninger og drøftinger. Vi skal blant annet snakke om hva som kjennetegner barnehager med både høy og lav kvalitet og hva er god prosesskvalitet og hvordan kan den fremmes? Foreleser er May Britt Drugli.

Gode pedagogiske praksiser i barnehagen er viktig for barns utvikling og psykiske helse.

FOTO JULIE CARTRIDGE

Utdanningsforbunde

Rett og galt i utdanning?

Utfordringer og dilemmaer for skoleledere

21. september arrangerer vi kurs for skoleledere i Lærernes hus. Skoleledere må forholde seg til en økt rettsliggjøring av skoleverket. På hvilken måte får rettslige normer konsekvenser for skolens pedagogiske praksis? Hvordan håndterer du som skoleleder samspillet mellom rettslig regulering og profesjonelt skjønn i styring og ledelse av skolen? Kursholder er Eli Ottesen og Jorunn Møller.

blet på ett år

● Hva kan man gjøre i forbindelse med voldssaker?

Skolen må ha klare prosedyrer for hva som skal gjøres i en voldssituasjon. Her er noen momenter:

- Andre voksne skal tilkalles så raskt som mulig.
- Hvis det er fare for elevenes eller andres sikkerhet, skal en evakuere stedet.
- Rektor og eventuelt andre varsles med en gang.
- Den voldsutsatte skal tas hånd om, og familien skal eventuelt varsles.
- Voldsutøveren skal tas hånd om. Pårørende varsles.
- Skolen sørger for at episoden blir registrert og meldt. Rapport skrives.
- Informasjon til rådmann, sektorsjef, politi og andre instanser.
- Elever, andre ansatte og eventuelt andre foresatte må få informasjon om hendelsen.
- Oppfølging av den voldsutsatte.
- Oppfølging av voldsutøveren.

Registrering, dokumentasjon og melding

- Alle episoder skal registreres på skolen og meldes PP-tjenesten.
- Skolen/kommunen skal fylle ut rapporteringsskjema, som oppbevares på skolen. Det sendes eventuelt kopi til rådmann, politi, hovedverneombud eller andre instanser.
- De fleste voldsepisoder skal meldes til arbeidstakerens lokale NAV-kontor på egen blankett.
- Skademeldingsskjema skal sendes arbeidsgivers forsikringsselskap.
- Alvorlige skader skal meldes til arbeidstilsynet.
- Anmeldelse/bekymringsmelding sendes til politiet – bekymringsmelding til barnevernet.

t

Peer Gynt: Kurs for lærere

9.-10. august inviterer vi i samarbeid med Peer Gynt as til spennende kurs på Gålå. Hvordan bruke spillpedagogikk for å formidle Ibsen, hvordan gjøre klassikeren levende og relevant for ungdom. Det blir vandring langs verdiveien - og vi skal se forestillingen ved Gålåvatnet. Begrenset antall plasser.

Les mer på www.udf.no/kurs

Husk reiseforsikring til sommerferien!

Det viktigste du trenger når du drar på ferie, er uten tvil en reiseforsikring. Havner du f.eks. på sykehus, trenger hjemtransport eller blir rettslig ansvarlig for noe, kan beløpene du selv må dekke bli svært høye. Har du reiseforsikring for familie vil forsikringen være gyldig for partner og barn, selv om medlemmet ikke er med på reisen. Skal du leie bil i utlandet, dekker forsikringen egenandel inntil 8.000 kr ved skade på eller tyveri av leiebilen. På udf.no/reiseforsikring kan du bestille Reiseforsikring for én person til 756 kr per år, og Reiseforsikring for familie til kr. 1296. Ved å laste ned appen UDF Medlem får du reisekortet på mobilen, som du enkelt kan dele med resten av familien. God tur!

FOTO ADOBE STOCK

Bestill reiseforsikring på udf.no/reiseforsikring

Langtidsferie Deluxe

- i samarbeid med Utdanning

Reis bort i de mørke vintermånedene og i tillegg unn deg litt luksus. På det helt nye hotellet som åpner våren 2017 tilbyr vi den ultimate langtidsferie i vakre Calpe øst for Alicante. Vi bor i lekre suiter på 75 kvm med store balkonger. Fra hotellet som ligger perfekt plassert ved stranden kan du skue byens berømte klippe Penon De Ifach og det er kort vei til Calpes historiske sentrum.

18. okt. 24 dager kun kr 17.995,-

30. okt. 22 dager kun kr 16.495,-

Alt dette er inkludert:

- Fly Oslo-Alicante t/r
- Transfer flyplass-hotell t/r
- Alle skatter og avgifter
- 21/23 netter i Calpe på Hotel Suitopa****
- 75 kvm. suite med 20 kvm balkong
- 20/22 x frokost
- 21/23 x middag inkl. ett glass vin
- Byvandring i Calpe
- Utflukt til Alicante, Valencia og landsbyen Guadalest
- Entré til Algar-fossene
- Norsk reiseleder

Les mer og bestill på www.vitusreiser.no
eller ring 09215 (mandag-fredag kl. 8.30-15.30)

Vitus
REISER FOR VOKSNE